

קונטרס

הבינוני

פרשת
לך-לך
תשפ"ה

שנה ז'
חוברת ה'
גליון 335

שיעורי

הרב שמעון
שפיצער שליט"א

קול הבינוני

718.686.8300 ארה"ב:

0204.586.2115 בריטניה:

03.300.0223 בלגיה:

072.257.7726 ארץ ישראל:

שמעו ותחי נפשכם!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

להצטרף לקבלת השיעורים או החוברות באימיל ולשלוח הערות:

Tel. 718.387.1122 E.Y. 03.3096216
Email. Info@MachonHavineini.com

מפתח העניינים

מדור אמונה ובטחון שיעור ר"ט

יום שלישי פרשת נח כ"ז תשרי תשפ"ה

ה להביא להרגשת הלב את האמונה בהשגחה הפרטית

כשהאדם מרגיש שמציבים לו מכשולים | כשיתמיד שימת הדברים האלה על לבו | פועלים בדרך השכנוע | באים אל הגוף מכמה צדדים | כי ידעתיו למען אשר יצוה | ידיעה וחובה הולכות יחדיו | הקב"ה יכול לשלול הידיעה | הידיעה אינה מכרחת את הבחירה | הסתר פנים כנגד הסתר פנים | הידיעה אצל ה' תלויה באדם | הציץ עליו בעל הבירה | ולא יסף עוד לדעתה | המכסה אני מאברהם?! | מדה כנגד מדה | תוכו רצוף אהבה | הילד איננו ואני אנא אני בא | תקיעות בשעה שתיים | כשהידיעה חודרת הקב"ה יודע

יום רביעי פרשת נח כ"ח תשרי תשפ"ה

טו הדרך הסלולה להגיע למתיקות התורה

שמים מר למתוק ומתוק למר | בין מתיקות החושים למתיקות ההשגה | התאווה של עמוד התפילה | כשרון אי אפשר להרדים | אנרגיה אי אפשר לכבות | החושים חייבים לבוא על סיפוקם | סיבת התענוג - הארת פני המשלח | גודל הצורך של המוח להתמלא | נחשים ועקרבים יש בו | מילוי מוחו של הבחור | בעל תפילה בלי מתפללים | כל אוכל תתעב נפשו | טעמו וראו כי טוב ה' | כל ערום יעשה בדעת | המתיקות אינה תלויה בפירוש המילות | צריך לדעת היכן לחפש

מדור שבת קודש שיעור נ"א

יום חמישי פרשת נח כ"ט תשרי תשפ"ה

כד שבת בלי סדר יום של עבודה מסוכנת לנשמה

סקבא דשתא ריגלא | יש כאן מקום עיון גדול | איש אמו ואביו תיראו | יעלו שמים ירדו תהומות | סיכון מול סיכוי | בשבת אי אפשר להיות אברך ממוצע | הכוכב שבתאי ממונה על החורבן | את השבת חייבים לבנות | בא שבת בא מנוחה - האמנם?! | מדליקים את הנפש בביטוי תכונותיה | העיקר לעשותו שבת'דיג | להוציא יקר ביום השבת | מנתקים את האנרגיה מוקדם | התחלה חדשה באמצע היום | סוף מעשה במחשבה תחילה

יום ראשון פרשת לך-לך ב' חשון תשפ"ה

לב הרגשת מתיקות התורה על-ידי לימוד בהתעוררות כל החושים

תענוג הוא הרגשת החיות | מלמד בכיתה א' מול מג"ש בישיבה גדולה | המוח הוא בבחינת ישיבה גדולה | לימוד התורה עם מדת היסוד | לימוד התורה בהתעוררות כל הגוף | מאסירי ה'נייעס' ניקח לעבוד את ה' | יוסיף דעת יוסיף מכאוב | ראיית ה'נייעס' טובה משמיעה | כתיבה כאמירה | קבלת התורה עם כל החושים | יראה המביאה לידי תענוגים | אף אחד אינו מוותר על תענוגים

יום שני פרשת לך-לך ג' חשון תשפ"ה

מ הרגשת מתיקות התורה על-ידי לימוד באופן המעורר הנאה

צווחו מתוך גרונם אנכי ה' אלוֹקֵיךְ | כולם השיגו מעשה מרכבה | התורה מפרה ומרבה את האדם | האש בוערת והאותיות פורחות באויר | תזל כטל אמרתי | הצלחה בתורה אינה נמדדת בכמות הידיעות | לבושי התורה כדי שהתורה תיקלט | בלי צמיחה אין הצלחה | דף גמרא בשלוש עשרה דקות | לימוד עם הבנה תוך כדי הכרת היעד | רק עם הבנה מרגישים תענוג | המפתח לבריאות הנפש | השיקול המרכזי אם לעזוב את הכולל | טרם יקראו ואני אענה | תפילתו של ר' שרגא | נפשי חשקה בתורה

מדור אור החיים הק'

ליל שישי פרשת לך-לך י"א חשוון תשפ"ד

נ חטאם של האומות המחטיאות אותנו

וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי | אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה | כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם | מלחמת הטומאה עם הקדושה | שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו | מגדילות עשות רָשָׁע | ואחרי כן יצאו ברכוש גדול | ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלנו

מדור שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת לך-לך י"א חשוון תשפ"ד

נה הכוח לעמוד בנסיונות עבר אלינו בירושה מהאבות

מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו | תעצומת נפשם של פשוטי העם | נסיון הרעב בארץ ישראל | שבע יפול צדיק וקם | התנסה בכל מיני הנסיונות | קרוב לאלפיים שנה נמסרו לשבי ולביזה | וירש זרעך שער אויביו | חוליה בשרשרת האמונה

מדור אמונה ובטחון

שיעור ר"ס

יום שלישי פרשת נח כ"ז תשרי תשפ"ה

להביא להרגשת הלב את האמונה בהשגחה הפרטית

כשהאדם מרגיש שמציבים לו מכשולים

אחד מיסודות הבטחון, כפי שרבינו המחבר מבאר בפרק השני, הוא שיש לו לאדם להאמין שהקב"ה יודע בדיוק רב מה טוב לו לאדם, ומאחר שהוא כל יכול ואהבתו לאדם אין לה גבול, הוא מעמיד לו בדיוק מה שהוא צריך. כך הוא בגשמיות וכך הוא ברוחניות, וכפי שרבינו המחבר כתב בהקדמתו. והאמת היא, שהאדם זקוק לבטחון בעבור צרכיו הרוחניים, יותר משהוא זקוק לו בעבור צרכיו הגשמיים, כי הרוחניות יותר נחוצה לו והיא תכלית כל שהותו בעולם. לכן צריך האדם להאמין שהקב"ה מכונן את מציאות חייו באופן המועיל לו ביותר, כולל את כל נסיונותיו, ואת כל הדברים העומדים לו לעזר ולסעד, בין הגלויים לעין ובין המכוסים מן העין. הקב"ה משגיח עליו בהשגחה פרטית מדוקדקת ומסדר לו באהבה מיוחדת כל מה שהוא צריך בגשמיות וברוחניות.

והנה פעמים רבות שהאדם רוצה להתקדם בגשמיות וברוחניות, כאן הוא עושה שינוי, כאן הוא מקבל על עצמו קבלה, אך יש לו הרגשה שמציבים לו מכשולים, ושהדברים לא מתקדמים. ההרגשה הראשונה שיש לו, היא שהמצב

שלו הוא קצת יותר מסובך מכפי ששיער לעצמו. הוא חשב שזה ילך לו פשוט. הוא יקום ויעשה... ועכשיו הוא רואה שזה לא כך. יש לו הרגשה מסוימת שהקב"ה אינו מסכים לתכנית שלו להתקדם, ופעמים שהרגשתו יותר קשה כאילו הקב"ה ממש עוצר אותו מלהתקדם. אכן היהודי מתחזק באמונה ואומר: הקב"ה יודע את הכל ומנהל את הכל ועושה מה שטוב לי. אבל כאן צריך לדעת, שיש דרגה של ידיעה ויש דרגה של אמונה חושית, והקב"ה רוצה שעל ידי רוב השינון והחזרה על הידיעה שהוא יתברך מנהל את העולם ושהוא עושה לו את הטוב ביותר בשבילו, זאת על אף שהתוכניות שלו, כולל התוכניות הרוחניות שלו, אינן מתקיימות, ועל כל קבלה שהוא מקבל על עצמו להתקדם, עומדים לו הרבה מפריעים לרועץ - יגיע למצב שהוא באמת מרגיש כך.

כשיתמיד שימת הדברים האלה על לבו

הנה יהודי אומר פעמיים באהבה: שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד. הכל נעשה על-ידי הקב"ה. שום דבר אינו קורה לבד. ומיד לאחר מכן בא אליו הציווי: קח את הידיעה ותחזיר אותה יותר עמוק, עד

באופן זה הקב"ה מצוה אותנו לעבוד עם הגוף. בתחילה הגוף לא מסכים למה שעובר עליו. הוא לא מוכן להאמין שזה טוב בשבילו, והוא מנסה להתנגד ולבקש מה' שישנה את מצבו. אבל כשיתמיד שימת הדברים האלה על לבו, בסוף זה יקרה. כי זהו הדבר האמיתי ביותר שקיים, וסוף כל סוף אף גופו מכיר בכך. כאשר האדם נברא ידע שזו תהיה המציאות שלו, אלא שעכשיו שזה נעלם ממנו. עכ"פ ה' אלוקינו ה' אחד היא הידיעה, ואהבת את ה' אלוקיך הוא הציווי להביא את הידיעה לידי הרגשת הלב, וכשאתה שואל איך, התשובה היא: והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבך.

באים אל הגוף מכמה צדדים

אכן ההוראה האחרונה לשים את הדברים על הלב על-ידי שינון וחזרה, כוללת **לבו ולשכנע את הלב כל פעם מצד אחר**, כי כך היא דרך השכנוע להציע לפלוני את ההצעה כל פעם בצורה אחרת ובהסבר שונה עד שתתקבל על לבו. לכן אומרת התורה: **לא די שתחזור על הידיעה שוב ושוב באותו אופן, אלא תמצא עוד אופנים, כגון - ושננתם לבנך. שואל האדם: הרי אמרו חז"ל (סנהדרין יח, ב) קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים. אומרת לו התורה: יש גם מהלך כזה. אם אתה באמת רוצה להחזיר בך את האמת, מותר לך לקשוט אחרים כדי לקשוט את עצמך. אומר האדם: ניסיתי ועדיין זה לא פעל עלי מספיק. אומרת לו התורה: אתה יודע מה? ודברת בם בשבתך בביתך. תגיד את זה שוב ושוב בשבתך בביתך אע"פ שאינך מרגיש. ואז היא אומרת לו: תגיד את זה גם בלכתך בדרך, אולי זה יעבוד יותר טוב, ובשכבך ובקומך, וקשרתם לאות על ירך והיו לטוטפות בין עיניך וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך. תנסה לשכנע את לבך בכל**

שתשתלט על לבך ותגיע לידי אהבת ה' אלוקיך. במקום שתתנהל בתוכך מלחמה כאשר ההרגשים שלך מתנגדים ובמוחך אתה נכנע לרצון ה', אשר כך בדרך כלל זה מתחיל כשהאדם נקלע לנסיון, הידיעה תהיה חדורה בך כל-כך עמוק עד שההרגשים שלך שווים יהיו לידיעה שבמוחך.

ישאל האדם: ואיך עושים את זה? הרי אין זה דבר קל. על זה יש לנו את דברי **ה'אור החיים' הק' הידועים בפרשת ואתחנן** על הפסוק (ו, ו) והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום, וזה לשונו: "פירוש, כשיתמיד שימת הדברים על לבו ייוולד בלבו חשק תאוה הרוחניות וירוץ לבו לאהבת ה' בכל אשר ציוהו". יסוד נפלא הוא, שכאשר האדם עושה הרבה בכמות, זה משפיע עליו גם באיכות. הקב"ה דורש מן האדם איכות, שלבו יהיה נוכח ושירצה מה שהוא יתברך רוצה. טוען האדם: מה אעשה שאינני מצליח? אומר לו הקב"ה: אומר לך מה תעשה. תחזור בפיו שוב ושוב שכל אשר נעשה הוא מאתי להנאתך ולטובתך ורקוד בעבורך ברגליך, ולאט לאט לבך יתחיל להסכים.

פועלים בדרך השכנוע

הדבר קצת דומה למי שבא לשכנע את חבירו שישנה משהו בחייו, וכשהוא רואה שהוא מסרב, הוא אומר לו: בסדר, אתה יכול לחשוב על זה שוב. כעבור שבוע הוא חוזר אליו שוב עם אותה הצעה, וכך הוא מעלה לו את ההצעה פעם אחר פעם מבלי לדחוק בו יותר מדי. למרבה הפלא, בסוף חוזר אליו חבירו ואומר לו: שבתי וראיתי שאתה צודק. זה מה שקורה בדרך כלל, כי ניכרים דברי אמת, ואם בתחילה הלה מנסה להתכחש לאמת, בסוף הוא מתרכך ואומר: פלוני הרי דובר אמת, מדוע אפוא אני מתנגד?

רש"י מפרש כך: כשאתה בא ללמוד את הפסוק עם ילדים, תפרש להם כי ידעתי מלשון חיבה, ואל תתמה, כי אני מביא לך כמה דוגמאות שבהן תראה שידיעה הוא לשון חיבה. אבל אם אתה רוצה להתרחב קצת, עליך לדעת שידיעה היא ידיעה ואין לה פירוש אחר, ואדרבא, הפסוקים מבטאים חיבה בלשון ידיעה, כי חיבה וידיעה קשורות זו לזו. "שהמחבב את האדם, מקרבו אצלו ויודעו ומכירו".

ידיעה וחיבה הולכות יחדיו

רש"י מסביר כיצד הדבר פועל בשלבים: יש אדם שאם תעבור על ידו אחרי התפילה, תאמר לו גוט שבת וזהו; ויש אדם שאתה אוהבו, ולכן אתה ניגש אליו מיוזמתך אחרי התפילה ושואל אותו לשלומו: 'מה נשמע? מה קורה? איך קוראים לבנך? יענק'ל? יפה מאוד. גוט שבת יענק'ל'. וכך אתה נכנס עמו לשיחה, ובמהלכה אתה שומע ממנו שפקדה אותו צרה כלשהי לפני יו"ט ואתה מתחיל לחשוב כיצד לעזור לו. הוי אומר: זה מתחיל בקירוב, וכאשר אתה מקרב אותו - אתה גם מתחיל להכירו טוב יותר.

אומר רש"י: כשאתה שומע את ראובן אומר שהוא מכיר את שמעון היטב, אתה מבין שהוא אוהב אותו וקירבו, וכיון שקירבו, למד אותו והבינו ומפני כך הוא מכירו. שורש הכרתו אותו, נעוץ אפוא באהבה שיש לו כלפיו. ונמצא **שידיעה וחיבה כרוכות יחד**. אני אוהב את פלוני ולכן אני יודעו ומכירו. אומר הקב"ה על אברהם: אני אוהב אותו ואני מכירו.

הבה נשאל שאלה על דברי רש"י: הא תינח אצל בני אדם, כי אין אחד יודע מה קורה אצל השני, ורק כשהוא מקרבו וחודר קצת אצלו, הוא מתחיל לגלות מה קורה אתו. אה... תמיד חשבתי שהכל נפלא אצלו... הוא היה בשבילי סמל ודוגמא

האופנים האלה, ומובטח לך שהידיעה תתקבל על לבך ותתעורר בה האהבה.

במסכת סוטה (כב, א) איתא, שמי שקורא ק"ש ואינו מקיים, כגון שאינו מניח תפילין, או שאינו מוסר את בנו לתלמוד תורה, נקרא עם הארץ. אכן כן, אינך קורא ק"ש! בק"ש כתוב שאתה מצוה להשתמש עם העצות שהקב"ה גותן לך. קח את בנך וחנך אותו, עשה טובה לעצמך והנח תפילין, כל אלה נחוצים לך ביותר, כי הם אלה שיחידיו בך הידיעה שה' אחד ויעוררו בלבך את האהבה. עכ"פ זהו הכלל שלמדנו שעל האדם להחדיר בתוכו הידיעה, עד שתהיה לו הרגשת הלב, וזאת על-ידי שיתמיד שימת הדברים על לבו כדברי האור החיים' הק' בפירוש הפסוק.

כי ידעתינו למען אשר יצוה

כעת נסטה קצת מענייננו כדי שנוכל אחר-כך לחזור אליו. ברש"י פרשת וירא (יה, יז-יט) כתב דבר נפלא בבחינת מעט המחזיק את המרובה ויש להתבונן בו. לפני שהקב"ה הפך את סדום, אמר שהוא רוצה לגלות לאברהם מה שהוא הולך לעשות. וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה? ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ, כי ידעתינו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט. פירש **רש"י**: ידעתינו הוא מלשון חיבה. אני רוצה לגלות לי כי אני מחבב אותך. מדוע אני מחבב אותך? כי הוא נאמן מאוד ומחנך את בניו. הוא מתכוון ברצינות. נאמנותו חזקה מאוד, כמו שנאמר (נחמיה ט, ח): ומצאת את לבבו נאמן לפניך, ונאמר (לך לך טו, ו): והאמין בה' ויחשבה לו צדקה.

רש"י מביא כמה פסוקים שבהם רואים שידיעה היא מלשון חיבה, ומסיים: "ואמנם עיקר לשון כולם אינו אלא לשון ידיעה".

תשובה ה, ה) בענין הידיעה והבחירה, ואומר: "ואשכילך, כי ה' יכול לשלול (להרחיק) הידיעה המושגת בידיעתו לבל יִדְעָנָה כשירצה האדון, מה שאין כח באנוש לעשות זאת שתגיע אליו הידיעה ולא יִדְעָנָה". האדם אין לו כח זה, ולכן אינו יכול להבינו, כי אם הוא יודע - הוא יודע, ואם אינו יודע - אינו יודע. הקב"ה מצוה לו לאדם, בדרך משל, שכאשר הוא שומע לשון הרע על חבירו, לא יקבלה, אבל האדם מתקשה בזה. הוא אומר כך: אתה אומר לי לא להאמין לזה, אבל אני רוצה לשמוע קצת מיהו אביו, מה קורה שם במשפחה... הוא אמנם יכול לנסות לדון לכף זכות ולומר לעצמו שאין הוא מכיר את כל התמונה, ולאט לאט יראה שאין זה כמו שחשב, אבל כל זה רק נתינת פרשנות שונה למה ששמע. אבל בדבר שהאדם ראה בעיניו, קשה מאוד להפריך את הידיעה שקיבל. אם יש לו את הידיעה - יש לו אותה. מה הוא יכול לעשות? אי אפשר לומר לו לאדם: אל תכיר את צורת השעון שעל הקיר. הוא כבר ראה את השעון וכבר מכיר את צורתה.

אכן הקב"ה הוא ללא גבול, והכלל ידוע שדבר ללא גבול הולך לכל הצדדים ולכל הכיוונים והאופנים, ואילו היתה הידיעה מכריחה את הקב"ה לדעת אותה, היה מוגבל באיזושהי צורה, וזה לא יתכן. לכן כשירצה הקב"ה שלא לדעת, יוכל להרחיק את הידיעה לבל יִדְעָנָה. ברור הדבר שעדיין אין לנו את כל ההבנה, כי אנו מוגבלים, אבל זה עוזר לנו להגדיר זאת באותיות כפי שה'אור החיים' הק' מגדיר זאת. **כשיש לו לרבש"ע רצון שלא לדעת איזה דבר, הוא יכול לבחור שלא לדעת אותו.**

הידיעה אינה מכרחת את הבחירה

ממשיך ה'אור החיים' הק': "ומעתה נוכל לומר כי ה' בעת ברוא האדם, שלל

לתורה וגדולה. עכשיו אני מבין שזה לא ממש כך. לא ידעתי. רק כשהתחלתי לקרב אותו ושמעתי מה שקורה אצלו בפנים, אני מבין שיש עוד חלקים לתמונה... אבל אצל הקב"ה, הלא הוא יודע כל מה שקורה אצל האדם אף שאינו מקרבו אליו, ואם כן קשה להבין אצלו השייכות בין ידיעה וחיבה. אמנם אין זו קושיא שמפריכה את הכל, כי אפשר שרש"י בא רק לפרש מדוע חיבה נקראת בלשון ידיעה ועל כך הוא אומר שאצל בני אדם הן צועדות יחדיו, אבל עדיין הדבר טעון ביאור, כי ברור שרש"י בא ללמד כאן איזה עומק.

הקב"ה יכול לשלול הידיעה

אכן כדי להגיע אל הביאור, נלמד מדברי ה'אור החיים' הק' סוף פרשת בראשית (ו, ה-ז) אשר נוגעים הרבה לסוגיות הבטחון ויש בהם כדי לבאר ענין הידיעה. בפסוקים נאמר: "וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום, וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו". קשה מאוד להבין, כי המשמעות הפשוטה היא שהתוכנית לא עלתה יפה. הקב"ה ראה כי רבה רעת האדם וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום, והצטער מאוד - האם ככה זה צריך להיראות?! הם רצים אחר תאוות לבם וחוטאים באשת איש... ועל כן אמר: "אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים כי נחמתי כי עשיתים". השאלה היא איך מפרשים פסוקים אלה? כי את הפשט הפשוט אין השכל מכיל. הן כל מי שיש לו קצת שכל בקודקדו, יכול מיד לומר לך איך יראו בני האדם, האם יתכן שהקב"ה שצופה הכל לא ידע?!

אומר ה'אור החיים' הק' יסוד נפלא. הוא מביא את דברי הרמב"ם והראב"ד (הלכות

פנים לכאורה אינו משפט צדק, כי כשיש הסתרת פנים, באות כל הצרות והרעות.

מבאר ה'אור החיים' הק' שבאמת הוא משפט הגון, כי אם האדם עשה הסתרת פנים, איך? על-ידי שעבד ע"ז שפירושו שהכחיש במציאות הבורא, הוא מקבל במדה כנגד מדה עונש של הסתרת פנים, ואף שעל ידי הסתרת פנים של הקב"ה יגיעו אליו צרות רבות ורעות, הלא זוהי מהותה של הסתרת פנים של הקב"ה, אך בסופו של דבר זה בוודאי במדה כנגד מדה.

ולענייננו, הביאור הוא כזה: הקב"ה יכול להסתיר את עצמו. אף זה כלול בכך שהוא בלתי מוגבל. וזה מגיע **כעונש ישיר למי שעושה הסתרת פנים, והעונש הוא שהקב"ה מרחיק מעצמו את הידיעה וההשגחה הפרטית, ומנהל אותו בהנהגה של הסתרה.** איני יודע, איני רואה, אני משליך אותך לסדר הטבע. **הקב"ה בוחר מרצונו שזו תהיה הנהגתו עם האדם כל שהאדם התנהג באופן זה.**

הידיעה אצל ה' תלויה באדם

נסכם את הדברים ונראה איך אנו חוזרים לסוגיות הבטחון. פתחנו בשאלה: רש"י פירש בפרשת וירא שכאשר האדם מחבב את חבירו, הוא מקרבו אליו ואח"כ הוא יודעו ומכירו, ולכן אמר הקב"ה על אברהם כי ידעתיו. אך לכאורה תמוה, כי הקב"ה אינו צריך לקרב את האדם כדי להכירו, שהרי הוא יודע ומכיר את הכל. ומזה עברנו לדברי ה'אור החיים' הק' בפרשת בראשית שהקב"ה יכול להרחיק מאתו הידיעה, וכן הבאנו מדבריו בפרשת וילך שהקב"ה עושה כן כעונש של מדה כנגד מדה. ובזה נשוב לדברי רש"י ונבאר: **ידיעתו וחיבתו של הקב"ה כלפי האדם, היא במדה כנגד מדה לפי מה שהאדם יודע ומחבב את הקב"ה.**

מהידיעה פשעי אדם לשתי סיבות, א', לטעם הפשטי כי טוב ה' ולא יביט אל התינוב, וטעם זה לבד לא יספיק, כיון שהוא צורך בידיעה לדעת מה יעשה והנמשך, אלא שיש עוד טעם ב', והוא **שנתחכם לעשות ה' כן לבל תחול טענת הרשעים שיאמרו ידיעתו מוכרחת,** כיון שה' ידע כי פלוני זה יעבור על מה שעבר, הדבר מעצמו יתחייב להיות הגם שה' לא גזר להיות כן, ומעתה אין עונש לרשעים כי לא מרשעים יצא רָשָׁע ובמה יפחד רָשָׁע ויחדל מעושו, לזה מנע ה' ידיעה זו של מעשה הרשעים". ובזה הוא מפרש עומק הבנת הכתוב (בלק כג, כא) "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל". האדם עסוק בעוולתו של פלוני ושל אלמוני, אך הקב"ה יודע מה שטוב ויודע מה שלא צריך לראות ואינו רואה. אך לאחר מכן חזרה אליו הידיעה, ולכן התנחם על בריאת האדם, ובזה הפסוקים מבוארים.

הסתרת פנים כנגד הסתרת פנים

והנה ה'אור החיים' הק' משתמש עוד ביסוד זה אך בצורה אחרת, בפרשת וילך וזה מה שמביא אותנו בחזרה אל סוגיות הבטחון. **בפרשת וילך** נאמר (לא, טז-יח): "ויאמר ה' אל משה הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלוהי נכר הארץ וגו' וחרה אפי בו ביום ההוא ועזבתים והסתרתני פני מהם וגו' כי פנה אל אלהים אחרים". שואל ה'אור החיים' הק': "הנה בהסתרת פני ה' מהם, יכול להיות שיהיו נפרעים על חטאתם יותר משיעור הראוי להם לפי עונשם, כי אין השופט חפץ לדעת את אשר יבא עליהם מהצרות והרעות, ואין זה משפט צדק ח"ו". פירוש: כשהקב"ה מעניש את האדם במדה כנגד מדה - הרגת נפש? יבוא אחר ויהרגך, צחקת על פלוני? יבוא אחר ויצחק עליך - הרי זה בוודאי משפט צדק, אבל עונש כזה של הסתרת

אברהם אומר: תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג?! הציץ עליו הקב"ה ואמר לו: אני הוא בעל העולם". **כשהאדם מצדו שואל ומחפש אחר האמת, הקב"ה מתגלה לו, אבל יש לזה דרגות לרוב.**

נשוב לדברי רש"י בפרשת וירא: אברהם אבינו ממשיך לשאול מי בעל העולם גם אחרי שהקב"ה כבר התגלה לו ואמר לו אני בעל העולם, כי הוא רוצה להכירו יותר ויותר, הוא רוצה לחיות עמו ולהרגישו ולא להסיח רגע אחד ממנו, והקב"ה באמת מתגלה לו בכל עת, וכך אהבתו מתגברת והוא יודעו ומכירו יותר ויותר. זה לפי הסדר הזה, לא מפני שהקב"ה זקוק ללכת שלב אחרי שלב, כאומר: אני כבר קצת מכיר אותו. אם אסתובב אתו עוד שבועיים - אכיר אותו יותר. רק האדם זקוק לשלבים האלה, כי האדם כל עוד לא קירב את חבריו מספיק, קשה לו לדעת ממה הוא נפגע ומה משמח אותו. הזמן והנפש מהווים מחיצה בין בני האדם. האדם יודע שהוא צריך לטפס עוד כמה מדרגות בנפשו של פלוני כדי ללמוד אם יפגע אם יאמר לו כך וכך, ורק כשהוא ממשיך לטפס, הוא מרגיש שיש לו באמת ידיעה יותר חזקה בענין פלוני, לא ידיעה טכנית, אלא ידיעה מורגשת.

נבהיר יותר: כשהאדם מחבב את זולתו ומקרבו אליו, אין פירושו שהוא כותב הערות בפנקסו - בסדר, אני כבר מכיר עוד פרט בנוגע לנפשו של פלוני... צורת איסוף מידע כזו הוא מאוד חיצונית ונכונה רק למי שאין לו שום שייכות לפלוני ובא לכאן רק כדי להביא עליו מידע. אבל כשיש לו לאדם שייכות לפלוני ומחבבו ומקרבו אליו, ההכרות איתו באה מתוך הרגשה פנימית. אני מרגיש את פלוני, אני מכירו, אני מבינו, אני יכול להרגיש מתי הוא נפגע ממני ומתי הוא נהנה ממנו. הוא לא צריך אפילו להסתכל בעיניו. הוא מרגישו מבפנים.

כמה שהאדם חי עם הקב"ה ואוהב אותו ומרגיש אותו, כך הקב"ה בוחר שהנהגה זו כלפיו תהיה באתגליא, אך **אם האדם מתרחק, אין הוא זוכה לזה, וזה יכול להגיע עד כדי כך שהקב"ה יאמר: אני מכיר אותו.**

נאמר אפוא כך, הגם שהוא עמוק: אתה טוען שהידיעה והבחירה לכאורה סותרות זו את זו, אדרבא, שלימות הידיעה של הקב"ה היא שאיננה מוגבלת, ודווקא מחמת כן יש מקום לבחירה. אילו היתה ידיעתו של הקב"ה מוגבלת ולא היה יכול להרחיקה, לא היה מקום לבחירה. דווקא מפני שאינה מוגבלת, הוא יכול להרחיקה, וכיון שהוא יכול להרחיקה, ממילא יש מקום לבחירה.

עכ"פ על האדם להבין **שהקב"ה רוצה שהידיעה שהוא אוהב אותו ומנהל לו את חייו באופן הטוב ביותר, תהיה באתגליא, ואף ירגיש שהוא מבין בדיוק מה הוא צריך.** הלא זה חלק נכבד מהבטחון. הקב"ה מרגיש בצער האדם ועמו הוא בצרתו, ויודע ומכיר בכל צרכיו עד לאחרון שבהם, ועל פי זה הוא מנהל לו את חייו. **הקב"ה רוצה שהאדם ירגיש את האהבה הזו - הקב"ה מחזיק בידי ומעלה אותי ללא הרף כלפי מעלה להיטיב לי בזה ובבא.** אבל האדם יכול לזכות להרגשה זו רק כשהנהגתו של הקב"ה באופן זה תהיה באתגליא, וזו מתעוררת רק על-ידי אתערותא דלתתא, היינו שהאדם מצדו יילחם עם מחשבות מוחו לדבר כך ולהרגיש כך.

הציץ עליו בעל הבירה

וכמו שהיה אצל אברהם אבינו כדאיתא במדרש (בראשית רבה לט, א): "משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר: תאמר שהבירה זו בלא מנהיג?! הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו: אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אבינו

כו): "ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני וגו' ולא יסף עוד לדעתה". וכתב רש"י: "יש אומרים לא הוסיף, ויש אומרים לא פסק". לכאורה מדובר בשני פירושים הפוכים, אולם **בחתם סופר** כתב כי אלו ואלו דברי אלוקים חיים, ונביא דבריו בקצרה. הוא מבאר שהחיבור הזה נקרא בשם ידיעה (כמו ואדם ידע את חוה אשתו) רק כשהוא בא מחמת אהבה או מחמת תאוה, אבל כשהוא נעשה באופן טכני, אינו נקרא בלשון ידיעה, והיות ששם היה זה מלאך שכפה על יהודה כי משיח צריך היה לצאת מהזיווג הזה, נמצא שזה היה בצורה של אהבה ותאוה כי כך סיבב הקב"ה, אבל כל זה בפעם הראשונה, אך לאחר מכן, לא היה זה באופן זה, לכן אמר רש"י: מה שהיה כבר לא יהיה, אלא יהיה זה באופן אחר. עד כאן דברי החת"ס בביאור דברי רש"י שם, ועל זה הוא מוסיף ואומר: כמו שכתב רש"י בפרשת וירא. הוא אומר שיסוד זה כבר מבואר בדברי רש"י שראינו לעיל, כי רש"י אומר שם שידיעה וחיבוב הולכים יחדיו.

דברי החת"ס מסבירים דברים הרבה בסוגיות אחרות, ולענייננו, **הקב"ה הטיל עלינו עבודה של תורה ומצוות ויראת שמים וסוד מרע, הכל כדי להגיע לידי דביקות, ורצונו יתברך להידבק בבני ישראל**, זהו רצונו ובשביל זה ברא את הבריאה, וזה אינו יכול לצאת מן הכוח אל הפועל, רק כשהיה לאדם הרגשים מאותה אהבה שהקב"ה אוהב אותו ומכך שהקב"ה מנהל לו את חייו, כי רק אז יכולה השייכות ביניהם להיות באופן של 'כי ידעתיו'. אחרת, האהבה תהיה כביכול רק באופן טכני, ואם האדם לא יתקדם הלאה, לא יוכל להיאמר עליו מה שהקב"ה אומר על אברהם אבינו: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו אחריו. זה בא משני הצדדים. מצד אחד האדם מתלהב ומתרגש מכך

עכ"פ כל זה נכון רק בין שני בני אדם, כי צריך שהזמן יעשה את שלו, אבל בין האדם והקב"ה, הגם שהדבר ג"כ הולך ונבנה באופן זה, לא מחמת הזמן שמעכב הוא, אלא מחמת עליית המדרגות של האדם שמעכבת. **עלייתו של האדם, היא זו שבונה את החיבה והקרבה מצדו, ואז ממילא נעשית ידיעתו והכרתו של הקב"ה יותר באתגליא.**

אומר הקב"ה על אברהם אבינו: כי ידעתיו. אני מכיר אותנו, כי יש לי אליו חיבה גדולה. מדוע יש לי אליו חיבה גדולה? כי הוא יש לו חיבה גדולה אלי. **כיון שיש לו חיבה גדולה אלי, וכיון שהוא מחפש אותי ונאמן אלי ומצוה את בניו אחריו, אין לי מה להרחיק מאתי את ידיעתו, וממילא הוא מכיר אותי ואני מכיר אותו ושנינו מחבבים זה את זה.** אכן על-ידי עבודתו של אברהם נתגלתה הידיעה ונתקיים אני לדודי ודודי לי.

נמצא שככל שהאדם יוסיף לעבוד על זה, כך יוכל להגיע יותר לענין זה, וזה מחזיר אותנו לענין הראשון שבו פתחנו את דברינו. מי שידיעת ההשגחה הפרטית היא אצלו בידיעת המוח בלבד ולא בהרגשת הלב... הוא אומר, הוא חוזר ואומר, אבל זה נשאר אצלו טכני בלבד, ואין מתקיים בו ואהבת את ה' אלוקיך... אף הקב"ה אינו מתגלה לו באהבה גלויה. **וככל שהוא מוסיף להוריד את הידיעה מן המוח אל הלב, כך מתגלה לו יותר שהקב"ה לא סתם מספק לו את צרכיו באופן טכני, אלא אהבתו של הקב"ה כלפיו מפעפעת.** וכך זה עולה מדרגה לדרגה, כי הקב"ה קבע סדר כזה שהוא שולל את הידיעה כל עוד אין האדם בוחר לעורר אותה על-ידי אתערותא דלתתא.

ולא יסף עוד לדעתה

במעשה דיהודה ותמר נאמר (וישב לה,

שהאדם צריך לדעת שאם יעבוד על ענין זה, זה יהיה שכרו, וכמו שראינו על אנכי הסתר אסתיר שכאשר האדם מתכחש לקשר עם הקב"ה - זהו עונשו, כך הוא להיפך במדה טובה מרובה. ובאור החיים **הק'** שם אנו רואים דבר נפלא, על מה בא עונש ההסתרה? על זה שפנה אחרי אלוהי נכר הארץ, דהיינו עבודה זרה. ומה נכלל בעבודה זרה? כעס נכלל בעבודה זרה, כמאמר **חז"ל** (זוה"ק בראשית כז, ב) כל הכועס כאילו עובד ע"ז. כשהאדם אינו זוכר שהקב"ה מנהל את העולם ומחמת כן בא לכלל כעס^א, הוא נענש ב'אנכי הסתר אסתיר'. **צריך אם כן האדם לעבוד על חיזוק האמונה, ואף שאינו מרגיש, יוציא מפיו דיבורי אמונה.** יש שהאדם אומר בלבו: מה יעזור לי לומר בפ"י אין לי לזה כח עכשיו. אתה חייב להסתכל לי בעיניים כשאני ברוגז?! הסתלק מכאן! עוד מעט אלמד. עכשיו אני רוצה לזעוף ולהתמרמר. תניח לי. --- לא ולא! **אמור בפ"י מה שצריך לומר,** כי זה נחוץ לך עכשיו באופן קריטי, **כי כל רגע של הסתר אסתיר מעורר הנהגה של הסתר אסתיר.**

וזוהי הסיבה לכך שמצוי מאוד שכשמשוהו לא הולך כמו שרוצה, האדם מתחיל לזעוף, ובזה הוא מביא על עצמו הנהגה של הסתר אסתיר, ואז כשקורה לו כשלוך אחר כשלוך, הוא אומר: אמרתי לך. אכן כן, הוא מסבך את עצמו ובא בתלונות.

תוכו רצוף אהבה

הקב"ה נתן לנו מהלך מסודר בתורה. **תחילה אמור שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד.** ואז תתחיל לשמח את עצמך. צא ברקידה, אמור איזה דיבור של שמחה ושל בדיחות הדעת. אתה חייב להוריד את

שהקב"ה מחזיק בידו, ומצד שני נעשית אתערותא דלעילא והקב"ה רוצה להתגלות לו באופן זה.

זהו היסוד של ה' צלך, אבל מתוך אש להבה. הוי אומר: יש מושג של ה' צלך באופן יבש בלבד, כי ה' צלך יכול להתקיים בכל דבר. עיני האדם משברות לה' - עיני ה' מביטות עליו; האדם מרחם על הבריות - מרחמין עליו מן השמים. ובכן, אם אפשר לומר ה' צלך לגבי כל דבר, עכשיו תאמר אותו לגבי הדעת. **אם לך תהיה דעת, תהיה לרבש"ע דעת.** מה הפסוק אומר לגבי אברהם אבינו? הקב"ה אומר כך: אני מכיר את אברהם אבינו. כך אברהם אבינו חי את חייו, **אני מוצא את לבבו נאמן לפני, ואם כן אני יודע ומכירו - כי ידעתיו.**

המכסה אני מאברהם!?

ומפליא יותר מכל, הוא שאת כל זה אמר הקב"ה כהקדמה לבאר מדוע הוא צריך לגלות לאברהם את אשר הוא עושה עם סדום. הוא אומר כך: אם יש אצלי ידיעה לגבי הפיכת סדום, ידיעה זו חייבת להיות גם אצל אברהם. הוי אומר: זה לא סוג של מתנה שהקב"ה בא ליתן לאברהם בעבור נאמנותו, כאומר: אתה יודע מה? אני הולך לספר לו כי הוא ידידי הטוב ואיני צריך שישמע את זה מהרחוב... אכן אפשר היה ללמוד את הפסוק באופן זה. אני הולך להפוך את סדום, הבה אודיע לו מראש... אך לא זהו הפירוש. הפירוש האמיתי הוא שזה לא יכול להיות אחרת, כי אם הוא מתחבר אלי באופן זה, כשיש אצלי ידיעה, היא מוכרחת להיות גם אצלו.

מדה כנגד מדה

והעיקר במה שנוגע לענייננו, הוא

א. ראה ספר ה'תניא' אגרת הקודש סימן כה.

עלינו על דרך, אני מקווה בעזרת ה'... עוד קצת ועוד קצת... אני מקווה שעוד כמה פעמים שאדבר אתו נצליח לבקוע את החומות... למעשה עוברים חודש חודשיים, והאברך אומר: הלכתי אתו כברת דרך, אבל כל פעם כשאני מגיע אל הנקודה, הוא לא מוכן להיפתח. זה מעורר כאב גדול. הלכתי אתך כל-כך רחוק, תן לי לבקוע פנימה. אך לא, הבחור אינו רוצה.

אף כאן, **הקב"ה ברא את הבריאה כולה בשביל נקודת החיבור הזה בינו ובין בני ישראל**, וכשהוא רואה שכאשר מגיעים אל הנקודה, הבחור איננו, זה מצער אותו הרבה. הלה מנדב את הקפה בבית המדרש, יש לו חברותא לקביעות עתים, הוא עומד מאחורי כל הארגון להטמעת הבטחון אצל אנ"ש ושמו ושם חמותו רשומים על כל המודעות, אבל כשמבקשים ממנו אהבה - איננו.

אהבה פירושה שכאשר הקב"ה מתנהג עמו שלא כפי רצונו, הוא שמח עמו. הקב"ה רוצה שהיהודי יוכל לשמוח בשמחת תורה עם ספר התורה תוך כדי המלחמה, תוך כדי השואה. באש קודש נדפסו תיאור שירת 'אשת חיל' של הרבי מפאסאצנא זיע"א הי"ד בשמחת תורה, כשדם ואש ותמרות עשן משמשים בערבוביאי, אף גם לאחר הירצחו של בנו יחידו הי"ד. הקב"ה מחכה לאהבה זו.

תקיעות בשעה שתיים

כך אפשר לראות הרבה יהודים תמימים ויראי שמים שנמצאים בעת צרה ושמחים ורוקדים עם בוראם. האדם צריך לדעת - אני חייב ללמוד לרקוד עם הקב"ה בתוך מצבי. כשהאדם נמצא עדיין בתחילת דרכו, הוא צריך שתהיה לו היכולת לומר: יש לי צורך לזעוף ולכעוס, אעשה את זה עוד מעט, עכשיו אצא ברקידה עם הקב"ה. כפי

הלחץ. **אל תתן לעצמך להשטף במים הזידונים של העצבות כי זה נורא ואיום שהרי ההרגשים דברים אמיתיים הם**, אך לא רק מפני שתביא על עצמך צרות, ואם תשמח את עצמך תמשיך לך ישועה, אלא גם ובעיקר מפני **שרצונו החזק ביותר של הקב"ה הוא שדבר זה יתגלה**. הקב"ה רוצה שהעיר ירושלים תיבנה ותכונן. שבחי ירושלים את ה', הללי אלוך ציון כי חזק בריחי שעריך ברך בניך בקרבך.

מהי ירושלים? **בהושענות** אמרנו שירושלים תוכה רצוף אהבה. פירושו של דבר שיש מקום (דרגה/עולם) ששם אין מתביישים, שם האהבה היא באתגליא. וכפי שכתוב **בשיר השירים**: מי יתן כח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי. **השאיפה היא שנוכה שהאהבה בין היהודי והקב"ה תהיה באתגליא**. הקב"ה יש לו תשוקה גדולה לירושלים זו, כי זו היתה תכליתו בבריאת העולם. את הכל עשה כדי להגיע לנקודה זו שהאהבה תהיה באתגליא. זהו בית המקדש, זהו קודש הקדשים, זה כרובים מעורים זה בזה. אך לא רק במקום היה כן. המקום היה רק כלי לדבר זה. יש לו לרבש"ע תשוקה עצומה שדבר זה יתקיים, שתהיה בחינה זו של ירושלים בעולם. ובכן, מי שמאמין רק באופן טכני ואינו נותן לחיבה זו להתגלות, מעכב את הבחינה הזו של ירושלים, ומצער את השכינה. הוא אשר אמרנו, שהבעיה איננה זו שהוא מביא על עצמו צרות ומרחיק מאתו את ישועתו, אלא זו שאינו נותן לאהבה זו לצאת מן הכוח אל הפועל.

הילד איננו ואני אנה אני בא

יש אברך שעובד עם בחור כדי לרומם את רוחו ולהביאו למקום טוב יותר, וכשהוא צריך למסור דין וחשבון לאבי הבחור או למשגיח הישיבה, הוא אומר לו:

צריך לעורר את הידיעה, כי הקב"ה ברא את הבחירה. **כשאתה מגיע מתוך בחירתך אל ההכרה שהקב"ה יודע הכל ואתה רוקד משמחה, הקב"ה באמת יודע בדיוק מה אתה צריך.**

נחוץ מאוד להבין את זה, כי זה מיסודות הבטחון. האדם יכול להתפלא. הוא אומר: אני מאמין שהקב"ה יודע הכל, אבל... נדמה שכאן יש לו לרבש"ע איזה חשבון שבגלל כן אינו נותן לי את צרכי... דע לך שהסיבה שמצבך כל-כך מסובך היא בגלל שאינך חי עם הידיעה של ההשגחה הפרטית, כי לכן ההתנהגות היא באופן כזה שנדמה לך מבחוץ ששום דבר אינו מתאים ושום דבר אינו בזמן הנכון. אני עורך חתונה עכשיו ועושה בר מצוה לבני ובדיוק עכשיו היתה צריכה לפקוד אותי פרשה זו?! **בעצם זה שאתה חושב כך ומדבר כך, אתה מביא על עצמך מציאות זו. לעומת כן, אם תאמר: הקב"ה יודע ומכיר בדיוק רב את מצבי ובוודאי זה הטוב ביותר בשבילי, תגלה פתאום שהפרשה נעלמה, ואז תאמר: הנה עכשיו אני רואה באופן גלוי שהקב"ה יודע שאני עושה בר מצוה היום.**

וכאמור, מה שנוגע למעשה, הוא שיכריח את עצמו לדבר ולחשוב באופן חיובי אף שאינו במצב רוח מרומם, וכפי שכתב האור החיים' הק' בפרשת ואתחנן כשיתמיד שימת הדבר האלה על לבו, ייולד בלבו חשק תאוה הרוחניות. אכן אם עד כה חשבנו שסיבת הדבר מפני שכך היא סדר הבריאה, עכשיו אנו רואים שזה פועל באופן של ה' צלך, כי כשהאדם מתמיד מצדו, הקב"ה מתגלה לו באופן שירגיש כן בלבו.

שבראש השנה האדם אומר: איך וועל בלאזן צוויי אזייגער (אתקע בשעה שתיים), כך יאמר: איך וועל בלאזן (אנשוף מכעס ורוגז) בשעה היעודה. כעת אצא ברקידה.

על האדם להבין שהוא מוכרח לכך. לא מספיק לומר שהוא מאמין. זה צריך להשפיע על הלב, כי זוהי תכלית הבריאה להגיע לדביקות ולבחינה של ידיעה וחיבה. וכשהאדם עושה כן, מתקיים בו ה' צלך, ואף הקב"ה יודעו ומכירו. יש שהאדם מתמרמר בלבו - בדיוק עכשיו כשאני באמצע... הקב"ה עושה לי כך וכך? הוא מרגיש שהקב"ה אינו מכיר אותו. אילו היה מכירו, לא היה עושה לו כך בדיוק עכשיו.

כשהידיעה חודרת הקב"ה יודע

לפני שנים היתה אשה שמחמת טורח גדול הרגישה שבאו כל הקיצין ושצריכה לשנות מדרכיה שהיתה נוהגת עד כה, כדי להקל מעליה הטורח הגדול. היא פנתה לשאול את פי הגה"צ רבי משה ביק זצ"ל. הוא שאל אותה: אמרי נא, הקב"ה מכיר אותך? היא השיבה: בוודאי. אמר לה הרב ביק: אם כן הלא הוא יודע מה קורה אצלך בבית ומה יש לך לשאול? היא קיבלה את תשובתו והמשיכה בדרך העולם, וסוף המעשה היה שהוקל מעליה הטורח בלי שום פעולה מצדה. **כשחודרת בי הידיעה שהקב"ה מכיר אותי, הקב"ה יודע מה טוב לי עכשיו במצבי.**

זוהי נקודת הדברים. אם האדם אינו מחובר בלבו לידיעה זו, הוא לא יכול לבוא בתלונות אל הקב"ה. ישאל האדם: הלא הקב"ה יודע הכל! על זה למדנו את דברי האור החיים' הק' בפרשת בראשית. אתה

יום רביעי פרשת נח כ"ח תשרי תשפ"ה

הדרך הסלולה להגיע למתיקות התורה

שמים מר למתוק ומתוק למר

כולם זוכרים את הטעם המר שהיה לשיחתו של המשגיח בישיבה בענין מתיקות התורה. היכי תימצא מעניינת. חוזרים בהתלהבות על **דברי האור החיים** 'הק' שאם היו בני אדם מרגישין במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלוא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם, ולמעשה זה מעורר בהם הרגשים הפוכים. מה הסיבה? הסיבה היא כי הבחור אין לו מושג על מה מדברים. הוא אומר: אני יודע מה זו מתיקות ואני יודע מה זו תורה, אבל את השייכות ביניהן מעולם לא הבנתי. ובנוסף לכך, הוא מסתכל על המשגיח ואומר במחשבתו: אמור נא! אתה כן יודע מה אתה מדבר? מדוע אתה אומר דברים שאינך עומד מאחוריהם? הוי אומר: משתגעים ומתלהטים אחריה, פירושו שהאדם להוט ומולהב על התורה. נו, כמה אנשים אתה מכיר כאלה? אתה יודע מה? לא במדרגה זו שה'אור החיים' הק' מדבר עליה, אבל לכל הפחות שיחיה עם התורה...

האדם אומר כך: אילו היתה התורה באמת מתוקה, הייתי יודע מזה. יש הרי דברים הרבה שאני אוהב ומרגיש בהם מתיקות. למשל, שירה. לנגן ניגונים יפים לרבש"ע בתשוקת הלב. אינני מופשט אפוא מהרגשים רוחניים. אני יכול לומר חמשה דברים שאני מרגיש בהם מתיקות, אבל תורה?! אני יודע שצריך ללמוד תורה. אני יודע בבירור שהתורה כוחה גדול ושאי

אפשר להיות יהודי בלי לקבוע עתים, אבל לומר שהיא מתוקה?! על מי אתה מדבר? אני רוצה להבין. אתה מדבר על האחוזה האחד או פחות שמרגשים מתיקות בלימוד התורה?! הרי כל מה שכתוב בתורה נוגע לכל אחד, ובכן, מה פשר הדבר? רקדנו עם התורה בשמחת תורה ושרנו תורת ה' תמימה משיבת נפש. דברי התורה מתוקים מדבש ונופת צופים... לא יתכן שאי אפשר להוריד את המושג לכל יהודי, שכל אחד יבינו לבד, יטעם אותו לבד, ויסקים לכך לבד. אם אי אפשר להורידו - חסר משהו. אם חסר בהסברה - חסר בהבנה. לא יכול להיות שנשתמש כל הזמן בשפה הזו ואף אחד לא יבין במה מדובר. לא יתכן שרק עשירית האחוזה מהלומדים תהיה להם שייכות למה שאמר **דוד המלך** שדברי התורה מתוקים מדבש ומנופת צופים.

וכשמתחילים זמן חדש, זה נוגע לא רק לבחורים בישיבה, אלא לכל יהודי ויהודי. נכנסנו לשנה חדשה וכל אחד מקבל על עצמו איזו קבלה ורוצה להעמיד עצמו נכונה. אף אחד לא רוצה להפטיר כדאמתמול. ובכן, כדי לדבר בענין זה באופן שנוכח להבנה ונגיע למסקנא מעשית, יש לנו ללמוד מדברי ה'**ישמח משה**' בתחילת פרשת בראשית. יש שם ריבוי אור של תורה, אך אנו נוציא כמה שורות מדבריו.

בין מתיקות החושים למתיקות

ההשגה

הוא כותב שם כך: יש כמה מיני מתיקות. הן כך אנו רואים שהרבה פעמים משתמשים במילה זו. אומרים על ילד שהוא

הדבש - מדומה, ומתיקות התורה הקדושה - אמיתית.

התאווה של עמוד התפילה

כעת נרחיב: לכל חוש יש חיות, ולכן אם האדם מת, אינו מרגיש כלום. הרגשת המתיקות אינה לא בעין ולא באוזן, אלא בחיות שבעין ושבאוזן, וכשהחיות איננה - אין מורגשת בהם שם מתיקות. פירושו של דבר שיש בתוך האבר המסוים חיות נעלמת שאינה באה לידי שימוש, **וכשמצליחים להשתמש עם האבר ולהוציא את החיות שבו מן הכוח אל הפועל, מורגשת מתיקות באותה חיות.**

נביא דוגמא פשוטה: מדוע כל-כך נחוץ לפלוני להיות בעל תפילה? מדוע הוא מוסר נפשו על כך? מדוע הוא כל-כך נפגע אם אין נותנים לו להתפלל בפני העמוד? הוא לא יכול להתפלל על מקומו? התשובה היא שיש לו כשרון והוא לא יכול להרדימו. הוא פשוט לא יכול. כמה פעמים שהוא מחליט להרדימו, הוא תמיד מתעורר מתי שהוא ואומר לו: מה נשמע? הוא שוב מוריד לו את הראש, והכשרון ישן לעשר דקות, אבל אחרי עשר דקות, אין לו יותר כח לישון, ושוב הוא מרים את הראש ואומר: רק רציתי לדעת, האם אני יכול לעזור פה קצת למצב? האם צריכים אותי? **בשום פנים ואופן לא יוכל להרדימו. אתה יודע למה? כי זה חיות.**

כשרון אי אפשר להרדים

כשרון הוא לבוש לחיות שיש לו לאדם, והחיות הזו יש לה שליחות מסוימת, כפי שהבאנו ביום שני **מספר העקרים** (מאמר ג פרק ב) ומדברי **הרמב"ן** (בראשית ב, ג) **והרמח"ל**. הכשרון צריך ללכת מנקודה א' לנקודה ב', ואם לא תתן לו ללכת, הוא ייכנס מהדלת האחורית. בסוף הוא ייכנס.

מתוק, אומרים על מאכל שהוא מתוק, אומרים על איזה מקרה שקרה - דווקא סיפור מתוק. מה הפירוש מתוק? מתי משתמשים בהגדרה זו? אומר הישמח משה': הבה נראה היכן מילה זו מופיעה בתורה ומזה נלמד מה הגדרתה. **בשיר השירים** נאמר: קולך ערב. הא לך שאפשר להרגיש מתיקות על-ידי שמיעת האוזן. הנפש מרגישה עריבות על-ידי קול מסוים שנכנס לאוזן. וכן אפשר להרגיש מתיקות על-ידי ראיית העין, כמו שנאמר **בקהלת**: ומתוק האור לעיניים. דווקא אנו איננו משתמשים בשפה זו. האדם יודע בדרך כלל שעל ידי ראיית העין הוא יכול להגיע להבנה והוא יכול להביא לעצמו תענוג. אבל שלמה המלך אומר ומתוק האור לעיניים, ומכאן שגם חוש הראייה יכול להביא לאדם עריבות. עוד נאמר **בקהלת**: מתוקה שנת העובד. הא לך שגם מי שישן לאחר שעבד קשה והותש כוחו, מתאים לומר עליו שהוא מרגיש מתיקות. הנה יש לנו כבר שלושה אופני מתיקות - מתיקות השמיעה, מתיקות הראייה, ומתיקות השינה.

מבאר הישמח משה' שכל אלה בנויים על החושים הגשמיים, שכאשר מעוררים אותם, האדם מרגיש מתיקות. למשל חוש השמיעה, כשאין האדם שומע כלום, החוש הזה רדום, וכשמגיע קול ערב, זה מעורר אותו, וזוהי הסיבה שהוא מרגיש מתיקות. ומפני שהחושים גשמיים, הם כלים ונפסדים והמתיקות נפסקת בין רגע. למשל, אם הגוף אינו חי, אינו יכול להרגיש שום מתיקות הגם שהוא שלם עם כל אבריו, ולכן נקראת המתיקות מתיקות מדומה, כי אין לה נצחיות. **המתיקות האמיתית**, היא זו שנקראת השגה, שפירושה **שהאדם קולט איזו הבנה חדשה, מתיקות זו היא לעולמי עד**, וזוהו הפירוש מתוקים מדבש ונופת צופים. הם מתוקים יותר מדבש, כי מתיקות

ותעברו על איסור כל תשחית ותבואו לידי כעס. הכוחות שיש לו לבנכם מוכרחים לצאת אל הפועל. **הדבר היחיד שאתם יכולים לעשות, הן בתפילה והן בהשתדלות, הוא לכוון את הכוחות העצומים, את מאות טונות האנרגיה שהקב"ה נתן לו, למקום הנכון.** בכלל לא נוגע עכשיו מה שיש לכם בושות מההורים כשאתם מגיעים אליהם ליו"ט. זה לא הולך לשנות את המציאות. המציאות היא מציאות.

החושים חייבים לבוא על סיפוקם

אם אנו מבינים את היסוד הזה שלכל אחד יש חיות שמוכרחת לצאת מן הכוח אל הפועל ושכל כשרון הוא קצת מאותה חיות, אנו יכולים להבין שכך הוא גם לגבי חמשת החושים של האדם. אם יש לו לאדם חוש שמיעה, חוש זה חייב לבוא אל סיפוקו. אם אינו שומע מה שהוא צריך לשמוע - הוא חייב לשמוע 'קול מבשר'. חוש השמיעה חייב לפעול. אי אפשר לרצותו בדברים אחרים. חוש השמיעה הוא חיות ואם האדם אינו משתמש בו. הוא אומר לרבש"ע: לא יודע למה בראתי לי שתי אוזניים הבולטות החוצה. אינני זקוק להן. את ה'נייעס' אני רואה בעיניי. אה, אולי אני זקוק להן כדי להחזיק את המשקפיים... זה לא יעזור לו. **חוש השמיעה הוא חיות והוא מוכרח לבוא לידי שימוש.**

וכך הוא לגבי חוש הראיה, ושם הדברים מובנים כפשוטם ממש לדאבון לב. אכן העבודה היא לא רק לעצום את העיניים. אנשים חושבים שצריך רק לעצום את העיניים ואינם מבינים למה זה לא עובד להם והרי עשו גדרים וסייגים. **עשיית גדרים וסייגים היא רק חלק האחד. החלק השני הוא להשתמש עם חוש הראיה**

למה? כי הוא נברא לצאת מן הכוח אל הפועל. ואם אינך מוצא את הדרך להוציאו מן הכוח אל הפועל, לא בגלל כן יאמר: טוב, רק שאלתי. הוא לא יאמר כך, אלא הוא ייצא מן הכוח אל הפועל, בין אם אתה רוצה בין אם לא. הוא דומה למים שיוצאים מן הצינור טיפין טיפין, שבמוקדם או במאוחר ימצאו את החור שבתקרה ויתחילו לטפטף לתוך הבית. ללא ספק הוא יתפרץ. אתה יכול להחליט לפתוח לו את הדלת ולקבלו בברכת שלום עליכם, ואתה יכול להחליט להחזיק חזק בדלת שלא יוכל לפתחו, עד שהוא יגבר עליך ותיפול לאחוריך ותתבזה.

ושוב, הסיבה היא כי החיות מוכרחת לצאת מן הכוח אל הפועל. אין שום אפשרות שהיא תישאר בפנים, כמו שכתב הרמב"ן בביאור הפסוק אשר ברא אלוקים לעשות. בששת ימי המעשה נברא הכל בכוח, ואח"כ במשך כל ששת אלפים השנים, עבודת כל הכוחות הנעלמים לצאת אל הפועל, וזה מה שקורה בכל עת, לפעמים באופן מסודר ונכון, ואז זה מלא אור, ולפעמים, כשאין נותנים לכוחות לצאת באופן מסודר, הם מוכרחים לצאת באופן אחר, ואז זה מאוד לא נעים כי זה גורם לנזקים.

אנרגיה אי אפשר לכבות

אפשר לראות זאת בענין חינוך הבנים. ההורים הזמינו אצל הקב"ה ילד תמים, והוא לא הגיע אליהם כך, והם כועסים מאוד. באופיים הם נחבאים אל הכלים ואינם יודעים איך מסתדרים עם בחור כזה. הוא מרעיש, הוא פועל, הוא מוביל, הוא עושה להם בזיונות. ומה הם רוצים לעשות? הם רוצים לנעול אותו, הם רוצים לצעוק עליו, הם רוצים להלחם אתו. צדיקים! זה לא יעבוד. בוודאי שלא. סתם תבטלו את זמנכם

סיבת התענוג - הארת פני המשלח

וכאן נשאלת השאלה: מדוע אנו רואים שכאשר האדם משתמש בחושיו באופן בלתי נכון, זה מביא לו לרגע אחד תענוג, ומיד לאחר מכן - עצבות. מדוע אתה שבור כל-כך שעשית מעשה לא טוב? איני מבין, יראת שמים באה רק לאחר מכן? לפני רגע לא היתה לך יראת שמים ועשית מה שעשית, ועכשיו אתה שבור. למה?

והתשובה פשוטה, כי הנה מה הסיבה שלאחר שהאדם הוציא את חושיו מן הכוח אל הפועל הוא מרגיש תענוג? זה לא רק מפני שמילא את שליחותו, אלא גם ובעיקר מפני שהשליח שעשה שליחותו חוזר אל המשלח ואומר לו: עשיתי שליחותך, ואז הוא מקבל חיות ממאור פניו של המשלח. הוי אומר: **הקב"ה שהוא המשלח, נתן לו חיות מראש** ואמר לו: **כשתקיים את שליחותך, תרגיש את החיות שעכשיו נמצאת אצלך באופן נעלם**. ואחרי שהוא מקיים את שליחותו ומשלימה, הוא חוזר אל המשלח ואז הוא מרגיש קשר אמיץ וחוק אל המשלח, כי השייכות בין השליח והמשלח תלויה בקיום השליחות.

נמצא שהסיבה האמיתית שיש לו לאדם כזה צורך להוציא את כוחותיו אל הפועל היא מפני שהוא מחפש את השייכות שלו למשלח, והמשלח שואל אותו: כבר עשיתי מה שביקשתי ממך? והוא משיב: עוד לא, שכחתי. אומר לו המשלח: בסדר, תחזור אלי אחרי שעשית. וכשהוא חוזר אח"כ ואומר עשיתי שליחותך, הוא מקבל את הארת הפנים של המשלח.

בגמרא מוזכר כמה פעמים יסוד זה, שהשליחות אינה נגמרת עד שהשליח יוכל לחזור אל המשלח ואומר לו עשיתי שליחותך, כי רק אז השליח מקבל את

במקום הנכון. אכן בראיה זה יותר מורכב, כי האדם שואל: למה אני יכול להשתמש עם חוש הראיה. כבר שמעתי שאפשר להשתמש בו בעת הגבהת ספר התורה. בסדר, בשני וחמישי אני מסודר לכמה רגעים. אבל מתי עוד. והאמת היא שחוש הראיה שייך להשגה. הראיה מביאה לאדם הבנה, כמאמר חז"ל (ר"ה כה, ב) שלא תהא שמיעה גדולה מראיה. עכ"פ הכלל הוא שהחיות מוכרחת לצאת מן הכוח אל הפועל, וכשה קורה, היינו כשיש קול ערב ומראה נאוה, החיות באה לידי שימוש ובמדה מסוימת האדם השביע את צמאון חושיו, ולכן הוא נקרא בפי חז"ל (ויק"ר כג, יג) הזן את עיניו. הוא נתן מזון לעיניו. אי אפשר שלא לתת מזון לעיניים. הוא חייב לתת להן, כי אז החיות מקבלת את מזונה. סוף דבר, **מזון החיות הוא היציאה מן הכוח אל הפועל. החוש נעשה שבע רק כשהוא בא לידי שימוש**. כשאינו בא לידי שימוש, הוא נעשה רעב, חולה ומשוגע ומחפשו באופנים אחרים, ולכן מחפשים כל החושים לבטא את עצמם.

ניקח למשל גם את חוש המישוש. הסתכלו על תינוקות וטראו שיש להם צורך גדול להשתמש בחוש המישוש. הם משוועים למגע ידיים. הם חייבים לקבל לטיפות מאמם, וחייבים כמו"כ לתפוס ולמשש בידיהם. רואים בחוש שזה מביא להם רוגע נפלא. הם רעבים לזה. חוש המישוש הוא היותר מגושם מבין כל החושים, ויש לו את החיות הפחותה ביותר, ולכן אף שהתינוק אין לו עדיין הבנה להשתמש בשאר החושים, יש לו כבר מספיק הבנה לבקש את השימוש בחוש המישוש. זוהי הסיבה למה שרואים לפעמים שהתינוק אינו יכול להירדם בלי להחזיק שמיכה או חפץ כלשהו. זה נתן לו רוגע, כי כך פועלים החושים.

שמים אנכי! רק הייתי צריך לדעת קצת מה קורה בעולם כי אני מהקבינט, ופתאום קרה מה שקרה." המוח מחפש, והוא לא הולך להפסיק לחפש.

נחשים ועקרבים יש בו

וזו אחת מהסיבות שהאדם מחליט שהוא גמר עם ה'נייעס', אך החלטתו אינה שווה כקליפת השום. אמנם יש אנשים שמצליחים, אך ישנם כאלה שאינם מצליחים בשום אופן, ואחת מהסיבות היא כי אינם מתכננים לתת שום תחליף למוחם. כששואלים אחד כזה מה הוא מתכנן לתת למוחו, הוא לא מבין את השאלה בכלל. הוא אומר: זהו זה. סיימתי עם ה'נייעס'. מסבירים לו: עד כה פנית אל ה'נייעס' כי מוחך חיפש משהו, ואם כן - מה התכנית שלך עכשיו? האם אתה מתכוון לתת לו תחליף למה שקיבל עד כה? והוא אומר: לא יודע. מה אני יכול לתת לו? ובכן, אם אתה שואל את השאלה הזאת, אני יכול לומר לך מראש שלא תצליח, אלא אם כן תיתן למוחך משהו אחר במקומו. ברור שעליך להיפטר מהמתכריות והרגלים בלתי ראויים, אבל יחד עם כן אתה חייב למצוא מה לתת למוחך. מוחך מתרוצץ ומחפש בחיפוש אחר חיפוש ואינך הולך לתת לו כלום!?

ה'ישמח משה' אומר: כשתבין שמי שיש לו את הצורך הגדול להתמלאות הוא המוח, כי הוא רוצה לצאת מן הכוח אל הפועל ולהרגיש חיותו של הקב"ה, תחזיק בידך את המפתח לצאת לחירות. אתה חייב להבין את זה. כשתתן למוחך ותמלא אותו בדברים טובים ואמיתיים, לא יהיה לך צורך למלאותו בדברי הבל. והאמת היא, שאנו מחפשים לא רק לסור מן הרע, אלא גם להרגיש מתיקות התורה, אבל זוהי המדרגה שתוביל אותך לשם.

חיותו מהמשלח. אכן בעניינא דידן אין פירושו של דבר שהאדם צריך לבוא אל הקב"ה ולשואל: יש לך זמן בשבילי? אה, רציתי להודיע לך שעשיתי שליחותך. אין צורך בכך. כשעשה את שליחותו, נשמתו יודעת שעשאה, וממילא הוא מקבל את חיותו.

גודל הצורך של המוח להתמלא

קעת נשוב לענין מתיקות התורה. כפי שחמשת החושים יש בהם חיות שמצפה לצאת מן הכוח אל הפועל, כך מוח האדם שהוא כלי להשגה והבנה יש בו חיות, ואדרבא, יש בו יותר חיות מאשר בכל החושים. תבין לבד, אם חוש המישוש שהוא היותר מגושם, יש לו פחות חיות מכולם, ועולים למעלה אל השמייעה ואח"כ אל הדיבור ואח"כ אל העיניים, וככל שעולים, יש יותר חיות, ברור הדבר שבמוח שהוא האבר הנעלה ביותר, יש חיות יותר מכולם, וכיון שכן, יש שם הצורך הגדול ביותר לצאת מן הכוח אל הפועל, ומתי המוח יוצא מן הכוח אל הפועל? כשהוא מבין איזה דבר. רואים את האדם שואג בהתפעלות: אה... עכשיו אני קולט... תמיד הנושא הזה הציק לי. לא הצלחתי להבין. עכשיו זה התיישב לי... מדוע הנושא הציק לי? כי מוחו חייב להתמלאות.

וזהו פשר האמרה הידועה: והבור ריק אין בו מים - אם מים אין בו, נחשים ועקרבים יש בו. מדוע? כי מוחו מחפש לראות דברים ולהבין דברים. לא עיניו מחפשות כל-כך. העיניים הן רק חלוני המוח. מדוע מדת הסקרנות קשורה בראיות אסורות? יש זכוכית שקופה ביניהם, זכוכית כעין שעושים בעזרת הנשים, אשר מצד אחד אפשר לראות ומהצד השני אי אפשר. האדם אומר: "בעצם, לא רציתי להיכשל, חס ושלום. ירא

המתיקות, יש בהם מתיקות רק לרגע אחד, והסיבה שמיד לאחר מכן הם כלים ונפסדים היא מפני שאין בהם החלק של החזרה אל המשלח. החיות אמנם יצאה מן הכוח אל הפועל, אבל למעשה לא היה כלום. משל למה הדבר דומה, לבעל תפילה שניגש לעמוד התפילה ומוציא את כוחותיו להפליא ממש, והוא עצמו מתרגש עד כדי דמעות. הוא מרגיש כי הנה סוף סוף הוא זוכה לבטא את עצמו. אך אז הוא מסובב את ראשו לאחור ורואה שאין איש אתו בבית הכנסת והוא מתרגז. מדוע אתה מתרגז? סוף כל סוף הצלחת לבטא את עצמך, מה זה משנה אם יש כאן אנשים או לא? והתשובה פשוטה: אם האדם מוציא את כוחותיו אל הפועל, אבל הם לא הולכים לשום מקום ולאף אחד אין כלום מזה, הוא מרגיש בזבוז ונופל לעצבות. הוא אומר לעצמו כך: עד שכבר הצלחתי סוף סוף להוציא את כוחותיי - הם ירדו לטמיון. זה לא נקרא להוציא מן הכוח אל הפועל. **להוציא מן הכוח אל הפועל פירושו שהוא מועיל עם זה משהו. הוא מביא בזה חיות חדשה.** אם אינו מביא חיות חדשה, אין זה נקרא שהוציא את כוחותיו אל הפועל. יש לו את ההרגשה המכאיבה של מי שהשקיע הרבה באיזה דבר ולא יצא מזה כלום.

האדם השקיע בחתונת בנו והוציא עליה כסף רב, וכעבור תקופה לא ארוכה, בנו חזר אליו לביתו, ה' ישמור. הצער כה עמוק, ויש לו באמת הרבה חלקים, כגון הפחד מעתיד בנו והפחד מהבושות של הסביבה, אך יש בו עוד חלק שהאדם אומר בלבבו: רגע אחד, הכל היה לריק? כל השקעתי ירדה לטמיון?! הרגשה מאוד קשה היא. רק **כשכוחות האדם הולכים בשביל התכלית, רק אז הוא נעשה מקושר למשלח, כי אז הוא מרגיש שלכך נוצר בשביל שליחות זו והוא מתמלא חיות.**

מילוי מוחו של הבחור

לכן אמרו חז"ל שהבטלה מביאה לידי שעמום ולידי חטא. האדם צריך להיות עסוק. יש שמתייחסים לזה באופן כזה: פלוני הוא משוגע ורק עושה צרות ונזקים. צריך להעסיקו בסחיבת ארגזים או בכל דבר אחר, העיקר שלא יישב בריקנות. חושבים שזה מהלך טכני שבו האבות מסתדרים עם בניהם בבין הזמנים. אך הדבר אינו כן. חז"ל אומרים דבר פשוט: **המוח מוכרח להתמלא, כי יש בו חיות, ועליו להתמלא לא רק בכמות, אלא גם ובעיקר באיכות. אם המוח מתמלא - האדם הוא אדם. הוא מלא חיות. ואם המוח ריק - הוא נדמה כבהמה.**

מתפלאים לפעמים על בחור בישיבה שמתמודד עם נסיונות מנסיונות שונים ומתקוטט עם כולם, ומסלקים אותו פעם אחר פעם. השאלה הראשונה צריכה להיות: האם יש לך מהלך בשבילו כיצד למלא את מוחו? המוח שלו, לא שלך. אני מבין, אתה רוצה ללמוד עכשיו יבמות, אך האם יש לך פתרון גם לבחור זה? אכן בדרך כלל התשובה היא: כן, אבל הוא לא מעוניין ללמוד. זה נקרא שואל כענין ומשיב שלא כענין. אתה משיב את התשובה הזאת כי אין לך מה מה להשיב. שאלתי אותך שאלה אחרת. **אתה צריך למלא את מוחו. למלא את מוחו במקום שבו הוא נמצא. אח"כ תוכל ללכת אתו רחוק מאוד, אבל עכשיו אינו שם. עכשיו אין מוחו מתמלא כשאתה אומר לו איזה דבר שאין לו שום שייכות לחייו, ואם אין מוחו מתמלא, לא תגיע אתו לשום מקום. לכן מצוי מאוד שהאדם נעשה שקוע בהבלים, כל פעם לפי ההבלים המתאימים לבני גילו, כי המוח חייב להתמלא.**

בעל תפילה בלי מתפללים

אומר הישמח משה': תבין שכל מיני

ה'ישמח משה': מפצירים בו ואומרים לו: טעום ותראה שהוא טוב. בדיוק כך אומר **דוד המלך**: טעמו וראו כי טוב ה'. הבעיה שלך היא שאין לך חיות עכשיו. אתה חולה בגלל דברים אחרים ולכן אין לך את הצמאון, ובגלל שאין לך את הצמאון, אינך מרגיש את המתקנות.

נמצא שהסיבה שאיננו מרגישים את מתקנות התורה היא, כי המתקנות תלויה ברוב החיות הנמצא באבר שצריך להביא את המתקנות, ולכן אם אין האדם מעוניין - אינני צריך. מדוע אינו צריך? מבאר ה'ישמח משה' כי החושים האחרים הם כצרות לחוש ההשגה. כפי שהוא זן את עיניו מראיות אסורות, וכפי שהוא זן את אזניו מדברי הבל ופוליטיקה, כך מתמעטת החיות שבמוחו, וכשהחיות מתמעטת, הוא חולה והצמאון שבמוחו נחלש.

כשהאדם נוטה למות, לחץ דמו יורד. אפשר לראות את המספרים הולכים ויורדים. חיותו מתמעטת, וממילא אינו צריך ואינו רוצה לאכול. אף כאן, כשהחיות שבמוחו מתמעטת, אין הוא מרגיש צורך ואף אינו רוצה להכניס דברי תורה במוחו. עכשיו המשגיח אומר לו: תתישב ותתחיל ללמוד, דע לך שהדבר המתוק ביותר הוא התורה. והבחור אינו מבין מה הוא שח. הוא רק מתרגז. המשגיח אינו מדבר כלל בשפתו, כי התורה מתוקה רק למי שיש לו צמאון.

מדוע מתוקה שנת העובד? כי מחמת עבודתו הקשה, קיבל צמאון לשיון. כבר כמה שעות שהוא רוצה להיכנס למיטה ואינו יכול, וכשסוף סוף הוא עולה על יצועו, הוא מרגיש מתקנות. כשיש צמאון - יש מתקנות. וככל שיש יותר חיות, כך הצמאון יותר חזק, וככל שהצמאון יותר חזק, כך המתקנות אח"כ יותר חזקה עד

ולכן תראה שכאשר מזדמן לו לאדם לעשות דבר קשה, ובתחילה אינו רוצה לעשותו, אך הוא מתגבר ועושהו, שהוא מתמלא שמחה עצומה. לשמחה מה זו עושה? וכי מפני שבזבז לילה שלם הוא שמח עכשיו?! אכן מאחר שהוא יודע שלכך נברא ושמיאל את שליחותו עכשיו, הוא נעשה מקושר למשלחו, וממילא הוא מרגיש שנכנס בו זרם חדש של חיות. זוהי נקודת המתקנות.

והנה תכלית התכליתות בבריאת העולם היא שהאדם יגיע להשגה בריבונות של עולם. דע את ה' אלוקי אביך. הבן את התורה והשג אלוקות. זוהי הסיבה המרכזית שלמענה בא האדם לעולם. שישגי השגה דווקא על-ידי המצבים שהוא עובר בהם ועל-ידי הדברים שהקב"ה מזמין לו. אם אין האדם מגיע להשגה חדשה בה' ובתורתו, אינו מגיע אל תכליתו. ולהיפך, אם האדם מקבל השגה והבנה חדשה בתורה, הוא מנתר ממקומו מרוב תענוג. הקשר העמוק ביותר שיש לו לאדם עם משלחו, בורא העולם, מתרחש ברגע שבו הוא קולט דבר חדש שלא הבין עד כה. קיבלתי הבנה חדשה, קיבלתי בהירות חדשה. ולכן מרגיש האדם אז מתקנות.

כל אוכל תתעב נפשו

נשאלת השאלה: איך יעשה זאת האדם? איך יבנה את המתקנות הזאת? והתשובה היא (והיא הנוגעת לנו להלכה למעשה): כשאדם אוכל, יש לו תענוג, אבל אם הוא חולה, אינו רוצה לאכול - כל אוכל תתעב נפשו. מדוע אינו רוצה לאכול? הוא אומר שאין לו תאבון, אך מדוע אין לו תאבון? התשובה היא כי חיות האדם היא זו שנותנת לו את התאבון, וכשהוא חולה, חיותו מועטה. הוא כבוי. החיות ברחה מלבו. ומה עושים עם אדם כזה? הלא הוא מוכרח לאכול! אומר

חיות ולא יהיה לו צורך לדברים אחרים. כמה היו **הצדיקים** משקיעים יגיעה להסביר לנו שאי אפשר להצליח באמת בסור מרע כי אם על-ידי עשה טוב, כי צריך למלא את המוח בחיות דקדושה באופן שלא ירגיש צורך בדברים אחרים. ובשביל לעורר צמאון, צריך האדם לחשוב מה כואב לו, איזה בעיות יש לו, איזה ספיקות יש לו, כי שם בוודאי יש לו צמאון, ושם יתחיל לחפש ולבקש מהקב"ה פתרון, וכך יגבר בו הצמאון וירגיש מתיקות בתורה.

כל ערום יעשה בדעת

עוד נקודה חשובה: אותיות התורה וכל הרשום בספרים, מוגבלים מאוד, כי ההשגה שהאדם יכול להשיג ברבש"ע היא מעבר לאותיות ומילים. ה'ישמח משה' מבאר כאן בתיבת ערום שבפסוק והנחש היה ערום, שיש לה שני פירושים השייכים זה לזה - מופשט מבגדיו, ופיקח כמו שנאמר במשלי (ח, יב) אני חכמה שכנתי ערמה, וכן אומרים על מי שמתחכם על זולתו שהוא מערים עליו. וסיבת הדבר, כי החכמה באה אל האדם רק כשהוא מחפש מה שמתחת לאותיות. מוחו מלא כל-כך בחיות, שהוא מחפש יותר ממה שאפשר להסביר באותיות, ולא ישקט ולא ירגיש מרוצה עד שלא יגיע לאותה חכמה.

ולכן מצווה האדם לומר אשרי שלוש פעמים ביום, יום אחר יום בלי הפסק. המטרה איננה להבין פירוש המילים של אשרי. פירוש המילים של אשרי הוא רק כלי להגיע למה שמעבר למילים. הסתכל במה שכתוב באשרי: גדול ה' ומהולל מאוד ולגדולתו אין חקר. האדם אומר לשונות כל אלה אשר הם כלים לעורר בו תשוקה וצמאון, וכשיתעורר בו הצמאון, יקלוט דברים שאין כתובים באשרי. הוא יכול לומר אשרי שלוש פעמים ביום במשך מאה

כדי יציאה בריקוד - כזו מתיקות לא הרגשתי מעודי.

טעמו וראו כי טוב ה'

למוח יש את החיות המרובה ביותר, ולכן הוא דורש יותר מכולם, אבל כשהוא חולה, הוא דורש דברים אחרים, ולכן אינו יכול להרגיש את המתיקות. ומהי העצה? העצה פשוטה וגלומה בדברי חז"ל שיש לו לאדם ללמוד מה שלבו חפץ. לכל אחד יש דברים שהוא מתמודד אתם והוא מאוד רוצה לדעת מדוע הוא מתמודד אתם ומה יש לו לעשות. שם הוא מעוניין לדעת. אתה יודע מדוע הוא מעוניין לדעת? כי כואב לו. אין לו ברירה. כיון שזה עוטף אותו, הוא מחפש עליו מידע, וממילא יש לו צמאון. ובכן, למד אתו את העניינים האלה ויתקיים בו טעמו וראו כי טוב ה'. למד אתו בדרך שאלה ותשובה. יש לו שאלה בענין פלוני? תן לו תשובה עליה. וכך יטעם קצת. הוא יכול לטעום שעשועים של דברי תורה רק במקום שיש לו צמאון, ותמיד יש איזה מקום שבו יש לו צמאון, צריך רק לדעת למצוא אותו.

זו אחת מהנקודות של הרואה יסורים באים עליו יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא, יתלה בביטול תורה. מדוע יתלה בביטול תורה? זה לא סתם כי מן השמים רצו לעורר אותו ולהביאו אל השולחן, אלא כי רצו לעורר בו צמאון. כך הוא מתעורר ושואל: רגע אחד, מה אני עושה עם הבעיה? - אה! שם יש צמאון, עכשיו הוא יכול לפנות אל התורה, וכשהתורה תיכנס לשם, ירגיש מתיקות, ואז יבין שהתורה מתוקה מדבש ומנופת צופים.

האדם צריך להבין שכמה שיעורר את צמאונו לתורה, כך ירגיש מתיקות כשילמד את התורה, וכשירגיש מתיקות, יתמלא

ועכשיו הוא מקבלו, וממילא הוא מרגיש תענוג ושמחה. מתיקות זו מוכנה לכל אחד ואחד, אבל הוא יכול להרגיש אותה בפועל רק כשהוא מצדו מחפש את התורה באופן זה, כי הוא מבין שיש במוחו חיות יותר מכל החושים, ואז הוא זוכה באמת לסוד מן הרע, כי הוא מתחיל להבין שזה מוגבל וזה אינו מוגבל.

כך אנו מבקשים בברכת שים שלום: ברכנו אבינו באור פניך. אור פניך הוא הארת הפנים שמקבלים כשאומרים עשיתי שליחותך, וכשיש לו לאדם הארת פנים זו, יש לו תורת חיים וכל טוב. שום דבר אינו חסר. התשוקה יכולה להביא מתיקות ותביא מתיקות.

צריך לדעת היכן לחפש

התבוננו וראו שכל אחד כשהיה לו איזה חוסר בהירות בעבודת ה', וכשהיו לו ספיקות ולא ידע איך להתקדם הלאה, ושח את לבו לרעהו והלה נתן לו בהירות של תורה, או נסע אל רבו ביו"ט וקיבל חיות, הרגיש אז מתיקות התורה. אמור מעתה: בוודאי יש להם לבני אדם מתיקות התורה. אבל עד כה לא ידעת היכן לחפש. נכנסת לבית המדרש ופתחת את הקצות החושן לראות כמה הדפים שם צהובים ועל פי זה שפטת אם יש להם לבני אדם מתיקות התורה או לא. אך לא חיפשת במקום הנכון. עליך לדעת היכן לחפש והיכן למצוא ותראה שיש להם לבני אדם מתיקות התורה, ואז גם אתה תחקה אותם. **אם תחפש את הקב"ה ותעשה דברים קשים, תראה שהקב"ה יעזור לך ותזכה למתיקות התורה.**

ועשרים שנה, וכל פעם יקבל השגות חדשות. הוא לא צריך למצוא את הראשי תיבות של תיבת מא"ד. מאד פירושו מעבר.

בתחילת אשרי אומרים: אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלוקיו. מה מתכוונים לומר בזה? - היהודי כל-כך מאושר, כל-כך בר מזל, במה? בכך שהוא יכול לקבל שייכות עם הקב"ה. הוא יכול להבין דברים שקשה להסביר אותם. הוא אומר אשרי עד גמירא ומעורר בנפשו **צמאון, וכיון שיש לו צמאון, הוא מבקש מהקב"ה שיתן לו השגה, והוא זוכה להשגה.** כזה תענוג! כזו מתיקות!

המתיקות אינה תלויה בפירוש המילות

זה אחד ממיני המתיקות שהאדם צריך לקבל בתפילתו, וזה אפשרי. האדם חושב שזה תלוי בפירוש המילות. אך לא. פירוש המילות הוא רק כלי. אכן בשביל זה זקוק האדם להכנה, כי זה לא מה שכתוב, אלא מה שהאדם יכול להשיג על-ידי מה שכתוב.

וכך הוא לגבי התורה. **ההשגה איננה תלויה בגודל הכשרון והזכרון, אלא בגודל הצמאון.** כשיש לו לאדם צמאון מהמקום שבו הוא נמצא, וקורא אל ה' ואומר: רבוננו של עולם! תן לי להבין מדוע אני צריך לעבור את מה שאני עובר. לא בלשון טרוניא הוא מדבר, אלא כך הוא אומר: אני כבר יודע שהכל הבל, כי אני כבר מגיע משם, אבל אני רוצה ללמוד תורה. אני רוצה שתאיר לי מחמתך. על זה אמרו בספרים אין שמחה כהתרת הספיקות. המוח חיפש איזה דבר שלא היה לו,

מדור שבת קודש

שיעור נ"א

יום חמישי פרשת נח כ"ט תשרי תשפ"ה

שבת בלי סדר יום של עבודה מסוכנת לנשמה

מבלי ללמוד על כך בבית המדרש, כשהאדם מסתכל לאחור, הוא רואה שהיו לו מכשולות בימי החג, ומתעוררת אצלו סתירה במוחו. הוא לא מתחיל להבין מה קורה אתו. איך יתכן שבחודש תשרי יש מכשולות והסברא הפוכה? מדובר באדם מבקש שרוצה להתקדם בעבודת ה', וצער גדול. אולי אינו אומר זאת בפיו, אבל בפנים כואב לו כשהוא מתבונן ורואה שבימות החול הוא יותר ירא שמים מאשר ברגל או בשבת, אז הוא יותר אוכל ויותר ישן ופעמים אף גרוע יותר.

יש כאן מקום עיון גדול

הסתירה קשה ויכולה לזעזע ולהרעיד את נפש האדם בראותו את הפער הגדול בין הבכייה בעת התורה הנשמעת בסעודה שלישית וההתלהבות בספרי החסידות, לבין המציאות הפרקטית אצלו בבית עם אשתו והילדים ועם נסיונותיו הפרטיים. הוא מרגיש כאילו יש לו שתי גרסאות לשבת, האחת יפה נדרשת ליד הסטנדר, והשניה היא זו שמתקיימת בפועל. והוא מתערער לגמרי. הוא לא יודע אם הוא עצמו מעורער בנפשו או שזה שמדבר על השבת - חסר חכמת חיים. מה קורה פה?

ובכן, ה'חתם סופר' שואל את השאלה הזו בזה הלשון. **ה'חתם סופר' בפרשת**

סקבא דשתא ריגלא

איתא **במסכת קידושין** (פא, א): "אמר אבין: סקבא דשתא ריגלא". פירושו: הזמן הרעוע ביותר והמועד ביותר לפורענות בעניני קדושה, הוא הרגל, כי אז מתאספים יחד משפחות אנשים ונשים והמצב מתוח. ובערוך מוסיף כי בימות הרגל אוכלים ושותים ובטלים ממלאכתם ויש להם פנאי ועלולים להגיע לידי עבירה. ו**בתוספות** שם כתבו: "ויש אומרים לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות". וכן הוא **ברמב"ם** (הלכות יו"ט פ"ו הכ"א): "חייבין בית דין להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו מסבבין ומחפשין בגנות ובפרדסים ועל הנהרות כדי שלא יתקבצו לאכול ולשתות שם אנשים ונשים ויבואו לידי עבירה". וכן הוא **בטור** (סי' תצב): "נוהגים באשכנז ובצרפת להתענות שני וחמישי ושני אחר הפסח והחג וכו' וסמכו אותם על מקרא **דאיוב** (א, ה) ויהי כי הקיפו ימי המשתה וגו' אולי חטאו בני וגו' ובשביל שימי המועד הם ימי משתה ושמחה אולי חטאו".

גישה חדשה. **הרגלים הם הימים התקועים, אלו שמעכבים התעלות.** בדרך כלל לא מדברים בצורה זו, אך מה לעשות? כך כתוב בגמרא, ברמב"ם ובטור, ונפסק להלכה בשולחן ערוך. והאמת היא, שאף

החלק הגשמי, חלק היצר, החלק שמושך לצד השני, ואני זקוק לרחמי שמים.

מבאר ה'חתם סופר' שזוהי השייכות בין איש אמו ואביו תיראו לואת שבתותי תשמורו. האדם מבין שכאשר שבת באה לעולם, קורים שני דברים. המצב הזה שאוכלים ושותים ואין ממהרים לשום מקום, מביא עמו שני דברים. לגופו זה סם המות, חורבן נורא. לנשמתו יש בזה כח גדול להתעלות. זוהי המציאות של יום השבת. כשאתה לוקח גוף ואומר לו: היום לא עובדים, היום רק אוכלים מטעמים ונחים, זה חורבן נורא בשבילו, כי מה יעשה ולא יחטא. אך באותו בזמן המצב הזה הוא כלי נפלא לנשמה שתהיה פרה ורבה. כשאין האדם ממחר ואין לו לחץ, הוא יכול לחשוב ולהתבונן ולחדש חידושים, וזה יכול להועיל לו הרבה לנשמתו. אכן האדם עומד קצת בבעיה, כי זה שנים כנגד אחד, והרי הוא ירא שלא יתגברו השנים למשכו לצד השני.

יעלו שמים ירדו תהומות

ובכן, תחילה תבין שזה מה שקורה בשבת. זה ממש נורמלי. אתה אדם נורמלי. יותר מזה: כשיש לו לאדם תכונת נפש מסוימת, כגון שיסוד האש מוגבר אצלו, כשמגיע אל התפילה - הוא בוער אש להבה, וכשצריך לעזור ליהודי - יש עם מי לדבר. הוא באמת מתלהב בדברים שבקדושה. הוא יכול לפרוץ בבכי בקלות. אך מאידך גיסא, כשמגיע לתאוה - זה מפחיד. הוא בבחינת יעלו שמים ירדו תהומות. ויש לו לאדם זה אותה שאלה. הוא שואל: מה אני? מלאך או גלח? נשמה או גוף? בריה שפלה או אברך בן עלייה? מה הסיפור אתי?

והתשובה פשוטה מאוד. הקב"ה קשר נשמה וגוף יחדיו, ומפליא לעשות, וכשיש

קדושים על הפסוק איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו, מביא לשון הגמרא בקידושין ודברי הרמב"ם הנ"ל שצריך להעמיד שומרים ברגל, ושואל את השאלה הנ"ל. מצד אחד מדברים בלהט אש קודש על שמחת בית השואבה ועל הושענא רבה, ומצד שני כתוב בגמרא שבסוכות יש חורבנות וכל המטפלים עסוקים אז עד למעלה ראש. מה קורה כאן? "יש כאן מקום עיון גדול", כתב ה'חתם סופר', "היתכן שיהיה מקום לשליטת טומאת היצר הרע בשמחת ימים הקדושים הנעשים לכבוד שמו הגדול?".

מעמיד ה'חתם סופר' יסוד, יסוד גדול ורחב שחייבים להכירו, כי אחד מהדברים שמועילים מאוד לצאת מבעיה, כל בעיה שהיא, הוא להבין מה קרה. האדם אומר כך: הבטחתי לעצמי ביו"כ שיהיה בסדר, ולמעשה, באסרו חג, איזה חורבן נורא... הלוואי שהייתי יכול לומר שרק ביטלתי את זמני... איך נופלים כל-כך מהר מאגרא רמא לבירא עמיקתא? האם אינני רציני? האם אני משוגע?

איש אמו ואביו תיראו

אומר ה'חתם סופר': חז"ל אמרו שג' שותפים באדם, הקב"ה, אביו ואמו, והנה בחלק הקב"ה שהוא הנשמה חלק א-לוה ממעל, בוודאי לא היה שום אחיזה ושליטה לחיצונים, ואדרבא, בחלק זה רק התווסף והתרחב. אבל יש לו לאדם עוד שני חלקים אשר באים מהאב והאם, ועל זה בכה דוד, כי הם שני חלקים, והחלק הבא מהקב"ה הוא רק אחד, ויש לחשוש שלא ייבטל חד בתרי. וזהו איש אמו ואביו תיראו. האדם צריך לירא מחלקי אביו ואמו, ודוד המלך אומר שזה בכלל לא קל - הן בעוון חוללתי ובחטא יחמנני אמי. וכך מפרשים המפרשים שם. דוד המלך אומר כך: יש בי

שבבת אי אפשר להיות אברך ממוצע

וכפי שיסוד זה קיים בנפש, כך הוא קיים בזמן. הקב"ה נתן לנו יום שנקרא שבת, והיום הזה מאחר שאוכלים ושותים בו ופנויים ממלאכתם, האדם מצד גופו בוודאי יימשך כלפי מטה, אבל אם יעשה מה שצריך לטובת הנשמה, מציאות זו עצמה תהיה הסיבה לעלייתו. נמצא שבשבת אין לו לאדם ביכולת להיות באמצע. כפי שמי שיש לו כשרונות חזקים מאוד, או שישקיע אותם בדברים הנכונים, או שיעשה חורבנות. אין לו את האפשרות להיות אברך ממוצע. המציאות היא שאינו אברך ממוצע. אתה רוצה להפוך אותו לאברך ממוצע? זה בלתי אפשרי. כמו"כ יום השבת אין לו יכולת להיות יום שלישי. האדם ברוגז. מדוע? כי ביום שלישי וביום רביעי הוא דווקא מצליח. אילו היה יכול, היה אומר לרבש"ע: רבוננו של עולם! אולי מבטלים את השבת. לטובתך אני אומר. לא! אין אפשרות כזאת. השבת היא בריאה אחרת שברא הקב"ה. כפי שברא יום ראשון וברא יום שני, כך ברא את יום השבת, ויום זה פועל באופן אחר. וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה. האויר הוא אויר אחר. ובכן, אם רואה אתה שביום השבת אתה יותר חלש מבחינה רוחנית, תבין שזה מתאים. זה מאוד הגיוני. ועכשיו תבין מה אתה צריך לעשות בשביל זה.

הכוכב שבתאי ממונה על החורבן

הן תראה מה דאיתא סוף מסכת שבת (קנו, א) שמי שנולד בכוכב שבתאי, יהיה אדם שמחשבותיו בטלות. כל מה שהוא חושב לעשות - אינו מצליח. הוא חושב ומתכנן, ושום דבר אינו יוצא לפועל. וכתב שם מהרש"א: "אמרו בזה, זה הכוכב שבתאי הוא משמש בתחילת יום שבת וכו' והוא ממונה על החורבן וביטול והשבתת כל

לו לאדם תכונה כזו, מצד אחד הוא נמשך לדברים בלתי ראויים, אך דווקא מפני כך יש לו עזר נפלא לדברים שבקדושה. וכשאתה שואל: מי אני באמת? התשובה היא: אתה הנשמה שבך, כי הנשמה היא נצחית, והיא קרובה בהרבה אל השורש, לעומת הגוף שבא והולך, אך כל עוד היא קשורה בגוף, היא מושכת לצד אחד והגוף לצד אחר, וזו עבודתך. העבודה היא שיוסיף בכל עת בעשה טוב ויבין שאינו יכול להתבטל, ויעשה לעצמו גדרים וסתייגים. כך ילחם, ולא יעלה בדעתו שלא ישוב ליפול, כי מציאות של מלחמה היא ושבע יפול צדיק וקם, אבל יקלוט באיזה מצב הוא נמצא, ויוסיף בגדרים ובעשה טוב ובביטול לרבש"ע - רבוננו של עולם! רק אתה יכול לעזור לי. אבל אני מבין מה קורה.

סיכון מול סיכוי

הוא מבין שזה דומה למים. המים נותנים חיות וצמיחה לכל הבריאה, אך אם פותחים את הברז והולכים, המים מחוללים חורבן. הם יכולים להרוס דירה שלמה. וכשבא 'צונאמי' ועולה על גדות הים, הוא שוטף עמו בתים לאלפים ולרבבות על כל תכולתם. כך הוא האדם. זהו באמת הפירוש כי חולת אהבה אני. אהבה קיימת, אבל עכשיו היא באופן חולה. היא יצאה באופן בלתי ראוי. על כן מבקש האדם: א-ל נא רפא נא לה. תקן אותה שתלך למקום הנכון. קח לך כדוגמא בחור בגיל ההתבררות, האם הוא משוגע? לא! הוא לא משוגע. יש לו פוטנציאל גדול, אך עדיין אין לו את הכלים לבטא את כוחותיו באופן הנכון. רואים אצלו ניצנים של דברים גדולים ונפלאים, וכעת צריך לכוון אותם כדי שכל הכוחות והכשרונות וההרגשים יופנו אל המקומות הנכונים.

ואומר: זה לא היום שמתאים לך. ביום כזה אם אתה פונה לצד שמאל, אתה מועד ליפול יותר מבשאר הימים. **יש לך אך ורק את האפשרות לפנות לימין.** עכשיו תבין מדוע איש אמו ואביו תיראו. **זה יום שצריך לטפל בו, צריך לבנות אותו, כי אין לו אפשרות אחרת.** לכן אתה יכול למצוא את עצמך אחרי שבת כשרק אכלת וישנת ושוחחת דברים בטלים.

ה'חתם סופר' בפרשת אמור כשמדבר בענין לחם הפנים, אומר שמצד אחד יש **באבודרהם ובמהרש"א** הנ"ל שבשבת לא תצלח שום מלאכה ושום מעשה, כי היום מצד עצמו משבית מלאכות, ומצד שני אנו רואים שאת הלחם הפנים החליפו דווקא בשבת. מבאר ה'חתם סופר' בטעמא דמילתא כי **כל השפע של כל העולם כולו בא דרך בית המקדש, ושפע הפרנסה בא דרך השולחן, לכן צריך תמיד להיות עליו הלחם כדי שיהיה כלי לקבלת השפע,** ואסור שאף רגע אחד יהיה בלי לחם (כך יש בספרים^א שבשבת יש להשאיר חלה על השולחן גם שלא בשעת הסעודה, כי השולחן צריך להיות כלי לקבלת השפע), ולכן אפשר היה להחליף את הלחם רק בשבת, כי בשבת יורד כל-כך הרבה שפע שאף שיהיה השולחן רגע אחד בלי לחם, לא יתעכב השפע.

ועומד על כך ה'חתם סופר' ושואל: אם כן מה קורה בשבת? דברים מצליחים אז או לא? זה זמן של שפע או לא? הוא מבאר שיש הבדל בין דברים גשמיים לדברים רוחניים. **עבור דברים גשמיים, שבת איננה הזמן המתאים - לא רואים בהם סימן ברכה.** אין זה כעונש על חוסר ביטחון, אלא פשוט כי **שבת אינה הזמן המיועד לדברים**

דבר, ולכן מלאכה אסורה בו ביום. אתה מנסה לעשות מלאכה בשבת? מסכן! תנסה, תמשיך לנסות. אתה סתם משתטה. כפי שהקב"ה ברא את יום הראשון ויום השני, ולכל אחד האופי שלו, כך ברא את היום השבת עם אופי מיוחד, אופי כזה שכל מה שמנסים לעשות בו - לא יצלח, ואף הכוכבים נתכנו באופן זה.

המהרש"א ממשיך: "והיינו גבר דמחשבתיה בטילין, וכדאמרינן באותו חסיד שחשב בשבת לגדור שדהו וביטל אותו מחשבה ולא גדרה לעולם ונעשה לו נס כו". בדרך כלל אנו מפרשים שביטל את מחשבתו מחמת הידור. לפי ההלכה דיבורים של חול אסורים אבל הרהורים מותרים, ואותו חסד הקפיד שלא להרהר, וכשנכשל והרהר, גמר אומר שלא להוציא את מחשבתו לפועל. אך המהרש"א מפרש שכיון שחשב על כך בשבת, זה לא צלח, ובגלל שהוא מצדו השיב את מחשבתו, זכה לנס וצמח שם אילן.

ובדרך מילתא דבדיחותא נוכל לומר שאם האדם אץ רץ במוצאי שבת לתפוס את הטיסה שלו (כמעשה שהיה) והמטוס בורח לו ברגע האחרון, יתכן שההסבר מאוד פשוט, כי מסתמא חשב מזה בשבת.

את השבת חייבים לבנות

עכ"פ לענייננו, לדברי ה'חתם סופר' שלמדנו יוצא כך: הקב"ה ברא בריאה מיוחדת שנקראת יום השבת, ובכן, אם אתה רוצה להשתמש בו כפי שאתה משתמש ביום שלישי, אני מודיע לך מראש שזה לא יצלח, כי יום זה הוא יום יותר חלש. **מי שאינו משקיע בנפשו במה שצריך לעסוק בשבת, ללא ספק יפול.** המהרש"א מדבר על מי שחושב לעשות דברים ולסדר דברים,

א. מובא במפרשי הזה"ק פרשת יתרו פה, ב. ראה יו"ד סימן קעה בש"ך ובט"ז. ובאורח חיים סימן קפ.

פועל יותר חזק והמציאות השוררת היא של פנאי ודברים בטלים, **הוא ימצא את עצמו במוצאי שבת מרוחק מהקב"ה**. אם הוא ירא לומר את המילים האלה, יעיין ברמב"ם ובטור בענין תענית בה"ב אחרי הרגל. כך היא המציאות שהזמנים האלה מביאים מטבעם ירידה רוחנית כל שאין האדם מנצלם כראוי.

מדליקים את הנפש בביטוי תכונותיה

אכן העצה אינה כל-כך מפחידה כפי שנדמה. רוצה לומר, כשאדם שומע את הדברים, יש לו נטייה לומר: טוב, אני הולך לקבל על עצמי לאכול מעתה רק 'געפילטע פיש' בלי חזרת. זהו זה. הוא הולך להילחם עם עצמו. אין יותר כלום. ועל הדרך הוא נכנס למריבה עם בניו.

הרעיון הוא שנצרך כאן בעיקר עשה טוב, כי באמת איננו מדברים כאן על עצות פרקטיות בעלמא. חזור אל השורש. מה הוא הרעיון של שבת? הרעיון של שבת הוא שהקב"ה אומר: **אתן לך כלים שתוכל לפעול יותר בנשמתך ולהצליח**. יש לי דרך לגרום למוחך לפעול יותר חזק, יש לי דרך לגרום לנפשך להיות יותר משוחררת באופן שתוכל לעסוק יותר בקלות בדברים שבקדושה. באמצע השבוע אינך מצליח. עכשיו יש לי דרך בשבילך. אינך צריך לעשות השתדלות, ואני אוסר עליך לעשות השתדלות. תתוועד עם חברים, שתה אתם לחיים, תן שבח והודאה לרבש"ע. זה עובד. זה עובד.

והנה לכל אחד יש תכונת נפש אחרת, **והאדם מדליק את נפשו עם הכלים שיש לו לפי תכונת נפשו**. נמצא שאם יש בדרך משל מי שאחראי על אמירת אמן עם הילדים, וכן לומר אתם תהלים אחרי התפילה, ואף לחלק את הפרסים באבות ובנים, ועומד שם בבית הכנסת יהודי אחר

כאלה. אך לעומת זאת, בדברים רוחניים, בוודאי אפשר לקבל עוד ועוד בשבת. **דברים רוחניים מצליחים בשבת עד מאוד, כי כזה הוא יום השבת - כך נברא**.

בא שבת בא מנוחה - האמנם!?

ולענייננו באופן מעשי. **מעתה מבין האדם היטב מה יש לעשות בשבת**. הוא יודע שאין לו ברירה אחרת **ועליו להכין מראש מה יעשה לפי תכונת נפשו באופן שימלא את מוחו בשבת**. ונסביר: האדם רגיל לומר לעצמו ששבת הוא יום מנוחה. הוא לא אדם שפל ח"ו. הוא לא הולך בטל כל היום. הוא מעביר את הסדרא שנים מקרא ולומד פירוש רש"י. הוא אפילו מגיע מוקדם לתפילה. אבל הוא מנצל את הזמן למנוחה, והמילה מנוחה היא מילה מסוכנת בשבילו, כי הוא אומר לעצמו: היום אני לא צריך לקרוע את עצמי. כל השבוע אני טרוד ועסוק עד למעלה ראש, והיום (זה בעצם מתחיל כבר מיום שישי) אני יכול להרשות לעצמי לאכול יותר ולישון יותר.

כשהאדם אומר כן לעצמו, הוא בעצם מחליט שמערכת הנשמה תפעל מעתה רק על שלושים אחוז. כפי שיש מושג בבית החולים שעושים שבתה ועובדים רק במתכונת שבת, היינו שעושים רק ניתוחי חירום וכו', כך הוא מחליט לעבוד פחות ולעשות רק מה שמוכרח. הבעיה היא שלמוח זה סם המוות. כשהוא אומר למוחו שהוא רוצה להרפות היום, בעל כרחו יפנה שמאלה, אף שאינו מתכנן את זה. הוא באמת לא מתכנן את זה. הוא קונה מאכלי שבת, די נורמלי. בסדר, קצת יותר מהרגיל, בשביל עונג שבת. אבל הוא לא מחפש להיות אדם מגושם עד מאוד. לא את זה הוא מחפש. אך **כיון שאינו עסוק בעשייה רוחנית, נפשו פועלת יותר חלש, וכיון שכן, גופו פועל יותר חזק**, ומאחר שגופו

מה לקנא בו. מה, אני צריך להיות עסוק בשבת קודש בסחיבת שולחנות?! איני רואה מה יש בזה. והתשובה היא שסחיבת השולחנות היא כלי שעל ידו פלוני מפעיל את נפשו. הלה אינו ישן בשבת וממילא הוא מרגיש את טעם השבת. כך כל אחד לפי הכשרון שהקב"ה נתן לו, יש לו לחשב איך להשתמש בו בשבת. אכן כן, אף בשבת יש לו לאדם לעשות ולפעול על פי תכונת נפשו, אך הוא צריך לעשותו שבת'דיג, היינו מתוך כוונה להתקרב אל ה'.

להוציא יקר ביום השבת

ניקח דוגמא מאברך שתפקידו להאזין למצוקותיהם של נערים ולעזור להם, ויש לו ספק אם לעסוק בזה גם בשבת. נטייתו היא שלא לעסוק בזה בשבת, כי בשבת צריך להתפלל וללמוד. הקשבה לנערים מתאימה יותר לימות החול, לא לשבת קודש. והאמת היא שזה מתאים גם מתאים לשבת קודם, אך בתנאי שיעשה את זה שבת'דיג. היות שמדובר בענין רוחני, עליך לומר לעצמך כך: אני מכניס עכשיו אלוקות ביהודי, וכיון שאני עושה את זה בשבת, הלא זה בוודאי יחזור אליו הרבה יותר עמוק.

זוהי מהות היצירה של השבת, שהאדם ישתמש בחלק הנפש שבו. אכן לא כולם מצליחים, כי יש הרבה שהם עדיין מתחילים, ולכן יוצאים מכשולות, ולכן צריך להתענות בה"ב אחרי הרגל, ולכן נחשב יום ראשון כיום קשה.

מנתקים את האנרגיה מוקדם

והנה אם האדם נופל אל השבת מתוך כל הטרדות הרובצות עליו, ויש לו מהלך קבוע כזה - ביום השישי הוא עסוק עם כל הטרדות, וברגע שהשבת נכנסת, מיד הוא אומר לעצמו: שבת היום, בא שבת בא

ומסתכל עליו ממרומי גאווותו ואומר עליו: כזה אברך הוא. הוא אוהב לעבוד עם ילדים. ואין הוא קולט שיש לפלוני שבת הרבה יותר ממנו. מדוע? כי כל אחד אם יעשה בשבת מה שנפשו צריכה לעשות, דבר ראשון ירגיש את השבת.

העיקר לעשותו שבת'דיג

אפשר לבדוק את זה. לא משנה באיזו דרגה אתה פועל. השאלה היא האם אתה מבין שאתה צריך לעבוד בשבת. הראשונים מבארים שכל מה שאסרה תורה לא תעשה כל מלאכה, הוא כדי שיתפנה האדם ויוכל לעסוק במה שהוא צריך לעסוק. יהודי זה שאוהב לנהל סעודה... הוא יודע את המלאכה. הוא מכין סיפורים, הוא מספר סיפורים... יש אנשים שזה מגיע להם יותר בקלות, ויש אנשים שזה מגיע להם בקושי רב. לא כולם שווים בזה. אבל יש אנשים שנהנים לספר סיפורים. מכין האדם סיפורים ומספר אותם בסעודת השבת, והוא נהנה מזה, כי יש לו את זה בתכונת נפשו. הנה כיון שהוא עושה כן, הוא מרגיש תענוג גדול בשבת. מה הוא עושה סך הכל? הוא צם? לא! הוא פשוט מצליח לבטא את עצמו על-ידי שהוא מספר סיפורים לילדים, וכיון שהוא מבטא את עצמו, דרכו קצרה להרגיש את טעם השבת. עכשיו הוא רק צריך לכוון להחזיר בהם אמונה ויראת שמים ולהודות על כך לה', ויתמלא חיות ושמחה.

כמו"כ יש אנשים שמצד תכונת נפשם הם טובים בעשייה. אדם כזה צריך להבין. הקב"ה נתן לו כוחות והוא מנצלם ומשמש בעבור כך בכמה תפקידים בבית הכנסת. הוא מסדר את השולחנות, הוא מכריז אחרי התפילה על השמחות ועל שעת ההתאספות לשבת אחים, וכן הלאה. מסתכל עליו אחד מן הצד ואומר: אין לי

הצהריים היה מלא חיות ועבד ופעל והתרוצץ, ועכשיו מגיע החצי השני של היום, ויש שני אופנים איך הוא ייראה. הוא יכול לעבוד עכשיו על אש נמוכה עם שיירי הנפש שנשארו לו מהבוקר, והוא יכול לבחור לומר לעצמו סיימתי, ולתת לעצמו להירדם, ואז כשהוא קם מתרדמתו, הוא יכול להתחיל לעבוד מחדש עם כל החיות.

זהו הרעיון של התנומה בערב שבת. האדם אומר: סיימתי עם ההתרוצצויות, ואני נותן לעצמי להירדם, ועכשיו שאני קם, אני קם בשביל השבת. כשהילדים שואלים את אמם לעת ערב מתי נצא לטיול המדובר, אמם אומרת להם: עכשיו נלך לישון, וכשנתעורר בבוקר, נתעורר ליום המיוחל ונצא בע"ה לטיול שמדברים עליו כל-כך הרבה. אף כאן, אומרים לו לאדם: **תן לנפשך להירדם מספיק מוקדם כדי שתוכל לקום אח"כ להתחיל בעבודת השבת. אל תתן לה להירדם בשבת.** בדרך כלל האדם נותן לנפשו להירדם בשבת. לפני שבת הוא עושה ופועל ברוחניות ובגשמיות, וכשמגיע השבת, אז הוא נותן לנפשו להירדם. זוהי הצרה, ואז הוא מגלה שיום השבת הוא בשבילו היום הירוד ביותר. אבל אם הוא נותן לזה לקרות ביום שישי ואח"כ הוא מתחיל מחדש... הוא קובע לעצמו חברותא או לומד עם בניו...

יש שהאדם טוען: אם אני 'עובד', אני רוצה ללמוד עכשיו כתבי אר"י, לא להשתטות עכשיו עם בניי. אינך מבין. **מה שאתה צריך לעשות כדי להרגיש את השבת, זה לבטא את עצמך. כשאתה מבטא את עצמך, אם על-ידי לימוד עם בניך, אם על-ידי אמירת תהלים, אתה נותן לנפשך להיות פרה ורבה.**

ידוע מה שכתוב ב**זוה"ק** שאחרי שבת כאשר הנשמה היתירה חוזרת למעלה,

מנוחה, עכשיו לא - הרי הוא נרדם. אנשים חושבים שנרדמים רק מפני שמותשים ובגלל המאכלים המכבידים. זה נכון, אבל יש סיבה יותר עמוקה שהם נרדמים. הם נרדמים כי נתנו פקודה לנפשם: סיימנו. להיום סיימנו. אי"ה ביום ראשון נמשיך. כשהאדם אומר כך לנפשו, תוך חמש דקות הוא נרדם. תבדקו את זה ותראו שככה זה עובד. כשהאדם אומר: עכשיו זה זמן של מנוחה, אע"פ שלא תכנן להתגשם, הוא מתגשם. איש אמו ואביו תיראו פירושו שזה זמן מפחיד, מה גם ששני שלישי ממנו ימשכוהו לצד השני.

ובכן, מה עושה יהודי שרוצה לעבוד עם עצמו? הוא מאמץ את מוחו לחשוב איך יוכל להכניס את הלימודים שהוא אוהב ללמוד עם החברותא שהוא אוהב ללמוד דווקא בשעתיים האחרונות של ערב שבת. נאמר קצת בדרך צחות: ידוע שה**צדיקים** דיברו על הצורך להקפיד על תנומה לפני שבת עד כדי מסירות נפש כדי להיכנס אל השבת רעננים. ולדברי ה'חתם סופר' אפשר שיש לזה ביאור נוסף. את ניתוק האנרגיה תעשה כבר בערב שבת אחר הצהריים כדי שלא תצטרך לעשותה עם כניסת השבת. עד כה לא היה ישן כלל בערב שבת, אלא מתרוצץ היה כל הזמן בלי לעצור, וכיון שהשבת היתה נכנסת, היה עוצר בבת אחת, וכל חלקי הנפש הלכו לישון. אומרים לו הצדיקים: לא! את זה תעשה כמה שעות קודם השבת. תתן אז תנומה לעפעפיך, וכשתקום, אז תיקח את עצמך לעבודה.

התחלה חדשה באמצע היום

לשינת הצהריים יש תועלת גדולה למי שזקוק לה (כדאיתא ב**שו"ע** או"ח סי' רל"א שמי שצריך מותר בשנית צהריים, והאמת היא שאפשר לעשותה בחמש דקות תוך כדי ישיבה על הכסא) ולמי שיודע לעשותה באופן הנכון. לפני

הסעודה הוא הולך לישון 'בייגל' (12 שעות) ואחרי הסעודה של שחרית טוב, וכאותר יהודי שאמר: מזל שלא קוראים בתורה בשבת במנחה, כי אם היו קוראים, היה מפסיד אותה כל שבוע. הקושי תופס אותה רק במוצאי שבת, אז אין הוא יודע במה להתעסק, אבל בשבת הוא מסודר. לכן אם אין האדם מתכנן לעצמו מראש סדר יום של עבודה, הוא מוצא את עצמו כעבור עשרים וחמש שעות מכניסת השבת ולא מרגיש שהיה משהו. חורבן אמיתי.

צריך אפוא האדם לחשב מראש היכן הוא יכול לדחוס עוד ענינים של עבודה. וזה אפשרי. אפשר לדחוס בסדר היום של שבת הרבה דברים נאים ונעימים. **כשהאדם רואה מה מתאים לו מצד הבית ומצד כל הסובב אותו, הוא באמת יכול להתחיל לחיות ולהשתעשע, ובוודאי עליו להתפלל לה' שיראה לו איך לנצל את השעות של ליל שבת ושל שבת קודם התפילה, וכן הלאה, וכיון שיעבוד על כך מצדו, הקב"ה בוודאי יסייע לו כי הבא ליטהר מסייעין אותו.**

שואלים אותה מה היא חידשה במשך השבת. בשבת הקב"ה רוצה מן האדם שילמד שבת'דיג, היינו שילמד מה שלבו חפץ ושנפשו תהיה יותר נוכחת. למד את התורה מתוך עונג, למד אותה באופן שתרגיש יותר הנאה. בימות החול אין כל חלקי הנפש נפתחים באופן שהתורה תוכל לחדור כל-כך עמוק. רק בשבת האדם שובת מכל המלאכות ועוזב את כל הטרדות ומרגיש כל-כך נפלא... עכשיו הוא לומד... הוא לומד באופן של אמירה, הוא לומד באופן של שמיעה. הוא נותן למוחו לקבל, וזה מה שגורם לו להרגיש את טעם השבת.

סוף מעשה במחשבה תחילה

האמת שהשבתות האלה של ימות החורף יותר מפחידות משבתות הקיץ, כי קל בהרבה לבלות ליל שבת משבת אחר הצהריים. להחריב את השעות של שבת אחר הצהריים, צריך להיות קצת בעל כשרון. זה לא כל-כך קל. אבל בחורף זה מאוד קל. חוזרים הביתה אחרי התפילה. ממתינים קצת כדי שלא לקדש בין שש לשבע, וזהו זה, הכל הסתיים. אחרי

יום ראשון פרשת לך-לך ב' חשון תשפ"ה

הרגשת מתיקות התורה על-ידי לימוד בהתעוררות כל החושים

תענוג הוא הרגשת החיות

פירוש: לאדם יש חיות בפנים, אך לא תמיד הוא מרגישה. פעמים שהאדם מרגיש רדום וכבוי. **וכשהאדם זוכה וחיותו מתעוררת והוא מרגישה, אז הוא מקבל תענוג.** אכן כמה מיני תענוגים יש. למשל, תענוג האכילה. בפה ובלשון, בחיך ובגרון, יש חיות עדינה, וכשמעבירים דרכם מאכל מסוים, אם מתוק אם חריף וכו', כל אחד לפי תכונת נפשו, החיות מתעוררת והאדם מרגיש תענוג. וכן הוא על זה הדרך אצל כל החושים שבאדם, חוש הריח, חוש הראיה, השמיעה והמימוש. ובמוח האדם יש חיות יותר מכל האברים, וכשהוא ישן, האדם מרגיש מת. זוהי הרגשת השעמום. אין לו מה לעשות, אין לו עם מי לדבר. הוא לא עושה כלום. זה מכניס אותו לעצבות - היפך החיים. לעומת כן, **כשהמוח פועל כמו שצריך, ומצבים שונים מעוררים אותו ומכריחים אותו לדבר ולהגיב ולקבל החלטות - האדם מרגיש את חיותו.**

וכפי מה שהטביע הקב"ה במוח האדם, האדם מרגיש את החיות שבמוחו באופן החזק ביותר כשהוא זוכה לקבל הבנה והשגה בתורה. ובוודאי יש חילוק גדול בין הבנה גשמית שהאדם נותן למוחו להבנה רוחנית. כשהאדם משתמש במוחו לחשב איך לבנות בנין או להבין את דרכי הפוליטיקה, הוא מעורר את החיות שבו באופן מוגבל בלבד, והחיות המתעוררת, אינה חיות רוחנית אלא שטחית. מה שאין כן **כשהאדם מבין ומשיג ענינים בתורה, כי אז מתעוררת החיות הרוחנית שבמוחו והוא מרגיש אותה.**

ביום רביעי שעעל"ט התחלנו לדבר לקראת התחלת הזמן החדש בענין מתיקות התורה, והבאנו דברי 'אור החיים' הק' הידועים: "שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם". אכן השאלה היא מה יכול האדם לעשות כדי להשיג מתיקות זו ולהרגישה, כל אחד בדרגתו? הן לא יתכן שצריך תחילה לדעת את כל הש"ס והפוסקים או להיות בעל מדרגה חד בדרא כדי להרגיש אותה מתיקות, שהרי אמרו לנו **חז"ל במסכת קידושין** שהקב"ה נתן את מתיקות התורה למי שמתמודד עם היצר הרע, כאמרם: אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש, וכן: בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין. בדבריהם אלו הודיעו לנו שאחת מהתכליות של מתיקות התורה היא לסייע למי שמתמודד עם היצר הרע, והשאלה במקומה עומדת: איך מגיעים לאותה מתיקות?!

ודיברנו על היסוד המבואר ב**ישמח משה** שיש כמה מיני מתיקות, והחזק שביניהם הוא **כשהאדם מקבל השגה והבנה באיזה דבר שלא היה מובן לו**, וכמו שאמרו הקדמונים אין שמחה כהתרת הספיקות. **כשיש לו לאדם חוסר בהירות - הוא עצוב, וכשהוא מקבל הבנה בהירה - הוא מרגיש תענוג בנפשו ומתמלא שמחה.** והסברנו שתענוג פירושו שהאדם מרגיש את חיותו.

המידע שמכניסים למוח במספרים ונקודות, היינו אומרים שבכיתה א' לומדים כל יום 3 נקודות, ובישיבה גדולה לומדים 300 נקודות בשיעור אחד.

והמבחן השני הוא כמה מוצלח המלמד, כמה הוא יכול להסביר כל דבר, כמה הוא יכול לגרום לתלמידים להיכנס בתוך הנלמד עם כל חושיהם. אמנם במבחן זה אין הדבר תלוי בגיל התלמידים, ויתכן שהמלמד בכיתה א' יהיה מלמד מוצלח בהרבה... יש לו את זה... הוא אדם חם, ובגלל כן יש לו אהבה לתלמידים, והוא מתמסר, וכל דבר שהוא מלמד, הוא מלמד עם כל הרמ"ח והשס"ה. בין אם הוא מלמד אותם על יציאת מצרים, בין אם הוא מלמד אותם על הזהירות שלא לפגוע באחרים. לא משנה אם הידיעה קטנה או גדולה. יש לו כלים חזקים מאוד של הסברה ושל חיות, וכל מה שהוא מלמד, מעורר את התלמידים, והרי הם אוהבים אותו ואת הידיעות הנלמדות וזוכרים אותן עד יומו האחרון. לעומתו יתכן שהמג"ש בישיבה גדולה, על אף שהוא מלמד ידיעות לרוב, הוא לא ניחן בכוח זה, ולכן אינו מצליח לעורר את התלמידים ולגרום להם לצאת מהכלים. הוא מעביר להם את הידיעות ביבשות ואינו מסביר להם בצורה ברורה. אין הוא מחשב מראש כמה אפשר להכניס בשיעור אחד, ולכן הוא אומר להם יותר מדי או פחות מדי, ואף הוא עצמו אינו חי את הנלמד. הוא טרוד בטרדות החיים ולכן אינו מצליח להעביר את הידיעות עם חיות. נמצאנו אומרים שיש שני מבחנים שאינם תלויים זה בזה. המבחן הראשון: כמה ידיעות המלמד מעביר. המבחן השני: עד כמה הוא מצליח להעביר אותן באופן שיעורו חיות בתלמידים.

המוח הוא בבחינת ישיבה גדולה

ולענייננו, נקודה נפלאה יש שצריך

מלמד בכיתה א' מול מג"ש בישיבה גדולה

כדי להבין יותר כיצד לעורר את החיות הרוחנית שבמוח, נפתח בשאלה: בעולם מקובל שהתענוג הגופני הגדול ביותר שהאדם יכול לקבל, הוא מעניינים הקשורים למדת היסוד, ואם כן מדוע אנו אומרים שהתענוג הגדול ביותר שיש לו לאדם הוא כשהוא מקבל איזו הבנה? האדם יכול לבוא ולומר: איני יודע מה אתה שח. האם כשהאדם מבין איזה ענין, יש לו את התענוגים הגדולים ביותר?! נו. נו. אולי יש אנשים כאלה - עילויים גדולים בוודאי. אני דווקא יודע על הרבה שמעידים שיש להם את התענוגים הגדולים ביותר כשהם עוברים עבירות, או מתקרבים אל העבירה באופן הנחשב להם כמותר. עכ"פ לא המוח.

ובכן, מה האמת? היכן נמצאת נקודת התענוג החזקה ביותר שהאדם יכול להרגיש בזה העולם. להשיב על השאלה, נבאר על פי משל: שני חילוקים יש בין המלמד בכיתה א' למגיד שיעור בישיבה גדולה. האחד הוא ברמת הלימודים, והשני הוא ברמת ההסברה, כלומר, עד כמה יש למלמד כח להסביר את הנלמד ולהחדירו בנפשות התלמידים באופן שיתלהבו ויתחברו אל הידיעות. ונסביר: בכיתה א' הידיעות הנלמדות מועטות בכמות ובאיכות, וככל שהכיתות יותר גבוהות, אף רמת הלימודים יותר גבוהה. בכיתה ג' כבר מלמדים חוץ מה'טייטש' (הפירוט המילולי) גם את הבנת הדברים, וכך ככל שהתלמידים מתבגרים, מוסיפים להם הן בכמות הן באיכות. והמג"ש בישיבה גדולה, הוא דוחס בשיעור אחד הרבה מאוד. הוא יכול להסביר בשעה אחת הן את יסוד הסוגיא, איך רש"י פירש את הסוגיא ואיך התוספות פירשוה, וכל החילוקים ביניהם, והנפק"מ להלכה, וכן הלאה. אם היינו מודדים את

הגדולה ביותר להוציא מן הכוח אל הפועל, כי יש שם דברים בלי גבול שיכולים לצאת מן הכוח אל הפועל, ומה שמונע מן האדם להרגיש תענוג כשהוא לומד ומתפלל, הוא זה שאינו יודע איך להכניס בהם את כל חושיו.

אכן האדם צריך לקלוט שיש לו את כח להרגיש תענוג, שהרי הוא רואה שהוא מרגיש תענוג בדברים אחרים, ומוזה יבין שבלמידת התורה הוא יכול לקבל תענוג פי כמה וכמה, אלא שיותר קל לו להכניס את כל חושיו באכילתו.

לימוד התורה עם מדת היסוד

ובאופן מעשי, חז"ל אמרו במסכת עירובין (נד, א) שבשעת הלימוד צריך להוציא את המילים מהפה. שם מובא המעשה בברוריא אשת רבי מאיר שראתה תלמיד אחד לומד בלחש, אמרה לו: לא כך כתוב (ש"ב כג, ה) ערוכה בכל ושמורה, אם ערוכה ברמ"ח אברים שלך - משתמרת, ואם לאו - אינה משתמרת. וכתב שם מהרש"א: ואמר ערוכה בכל, דהיינו בכל רמ"ח אברים, שהדיבור בקול רם, מביא הרגשה ותנועה לכל האברים. המהרש"א מבאר שהדיבור מעורר לא רק את הפה, אלא הוא מעורר את כל החושים, כידוע שהדיבור הוא מדת היסוד. הוא תנועה שבנפש, צורת הבעה של הנפש. הוא דומה למדת החסד. כשהאדם עוסק בחסד, לא ידו פועלת עכשיו, אלא נפשו מרחמת ופועלת באופן של נתינה. זה בא לידי ביצוע על-ידי היד, אבל בשורש זה תנועת הנפש. וכן מדת הנצח. כשהאדם מתווכח עם פלוני ומנצחו, אין הוא משתמש עם הדיבור, אלא חוש שיש לו בנפשו שהוא יכול ללכת ולנצח את פלוני. ולא רק בוויכוחים, אלא גם בכל השפעה של רב לתלמיד שהוא מצליח להכניס בו משהו, כידוע שמשא רבינו היה

להבינה כדי לקבל בהירות בענין מתיקות התורה שהספרים מדברים עליה. כשמדברים על כמות החיות שבאברי האדם, במוח קיימת הכמות הגבוהה ביותר. הוא בבחינת ישיבה גדולה. הוא יותר מישיבה גדולה, כי יש בו את היכולת להבין מעבר לש"ס ופוסקים, מעבר לאותיות. החיות שיכולה לצאת שם מן הכוח אל הפועל, הפוטנציאל הקיים שם אילו היה האדם יודע איך להשתמש במוחו, הוא הרבה מעבר לכל אבר שיש לו לאדם. נשווה אותו למשל לחוש המישוש. כמה חיות יש לו לאדם באצבעו? - מעט מאוד. וכמה יש לו במוחו? - הרבה הרבה יותר.

אולם בכדי שהאדם באמת ירגיש את החיות שבמוחו ויקבל מזה תענוג, הוא צריך ללמוד איך להשתמש במדת היסוד אשר היא היא המדה שמקשרת את כל האברים והחושים של האדם, וישתמש בה להוציא את החיות שבמוחו מן הכוח אל הפועל.

הסיבה שאנשים מרגישים תענוג בענינים אחרים יותר מאשר בהבנת המוח, איננה מפני שבמוח יש פוטנציאל יותר קטן של תענוג, אלא מפני שבענינים אלו הם יודעים יותר טוב איך להכניס בהם את כל החושים, והרי זה כמלמד מוצלח לתלמידים בכיתה א' אשר סוף כל סוף מצליח להוציא חיות מן הכוח אל הפועל, וכשהאדם מצליח להוציא חיות מן הכוח אל הפועל, אף כי רק בקמ"ץ אל"ף אָ, הוא מרגיש תענוג, לעומת מי שאינו מוציא חיות מן הכוח אל הפועל, שאף שהוא רוכש הבנות כבירות - אינו מרגיש תענוג. אבל אם ילמד אדם להוציא מן הכוח אל הפועל ענינים שקיימים במוחו, בוודאי יקבל מזה הרבה יותר תענוג.

נקודת הדבר היא שלמוח יש את היכולת

איזה דבר, הוא מבינו טוב יותר, וכשהוא מסבירו עם חמימות, זה חודר לעצמותיו ומפעיל אותו מאוד חזק. לכן אמרו ומתלמידי יותר מכולם, כי כשמסביר לתלמידיו, באופן ממילא הוא מבין טוב יותר. אפשר לראות שאפילו כשהאדם מסביר לילד, אם הוא מסביר מכל צד, הוא עצמו מקבל חיות, כי כשהוא צריך להסביר, הוא מעורר חיות לא רק בפיו, אלא גם במוחו ובלבו ובשאר אבריו.

נמצאנו אומרים שאחת מהסיבות שאין האדם מרגיש מתיקות התורה היא מפני שאינו מסביר את תלמודו. הוא רק מאזין לשיעור. אם אינו מוציא את דברי התורה מפיו, אין הוא מתפעל מספיק ולכן חסר לו בהרגשת התענוג. וכבר ידוע משולחן ערוך הרב שיתכן שאין האדם יוצא מצות תלמוד תורה אם אינו מוציא מפיו. והאמת שלא הדיבור הוא עיקר הדבר. הדיבור הוא פשוט הכלי החזק ביותר המסייע שיקרה מה שצריך לקרות. עיקר הדבר הוא שהחושים ישתתפו במה שהאדם עושה. למשל, כתיבה יכולה להועיל לו הרבה לאדם (כפירוש המהרש"א קנה לך חבר, שקנה הכתיבה יהיה לך לחבר) להוציא את חיותו מן הכוח אל הפועל. כל אופן של ריכוז המוח, מסייע לו לאדם לכנס את כל חלקי נפשו ולעורר את חיותו. כשהאדם שומע דברי תורה והוא נותן להם לצאת מיד... הוא שומע ואפילו אומר בפיו, אבל אינו נוכח לגמרי... אינו יכול להרגיש תענוג. על האדם לשים לב בשעה שהוא לומד שאחת מהסיבות שאינו יכול להרגיש מתיקות התורה היא זה שפחות מדי חלקי הנפש משתתפים בפרויקט שהוא עוסק בו. כשהאדם שקוע לגמרי במה שהוא עושה, הוא מרגיש חיות ותענוג, כדברי המהרש"א הנ"ל. כשהאדם לומד בקול רם, באופן ממילא הוא הרבה יותר נוכח.

מדת הנצח כי לימד תורה לבני ישראל. הרב משפיע על התלמיד ומנצח את מוחו. הוא משכנע אותו בדברים שלא ידע. ובכן, מדת היסוד אף היא כשאר המדות, תנועה היא בנפש, ולענייננו, היא משפיע על האדם והאדם מתפעל עד שהוא מרגיש חיות בכל אבריו, ולכן יש לו תענוג גדול.

ואפשר שזהו הביאור במה שכתב הרמב"ן סוף פרשת בא שיש להתפלל בקול רם, וכן ידוע שהיה חלק גדול של תלמידי הבעש"ט הק' שהשקיעו עבודה בכך שהתפילה תהיה בקול רם. לא רק בשביל הכוונה, אלא מפני שיש לזה כח עצום לעורר את כל אברי האדם שיצטרפו כולם עם אמירת הדיבורים, ועל-ידי כן להביא לו תענוג גדול. ובוודאי מדובר כאשר המוח גם נוכח, כי אז הכל מתעורר, מהמוח עד לאבר האחרון שבגוף. וכפי שראינו מדברי הגמרא בעירובין, רק כשהאדם לומד כך - תלמודו משתמרת. ועוד איתא שם: אמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא, פתח פומיך קרי (פתח פיך וקרא את החומש בקול), פתח פומיך תני (פתח פיך ותשנה את המשנה בקול), כי היכי דתתקיים ביך ותוריק חיי (כדי שהתורה תשתמר בך ותאריך ימים). שנאמר כי חיים הם למוצאייהם ולכל בשרו מרפא, אל תקרי למוצאייהם, אלא למוצאייהם בפה.

לימוד התורה בהתעוררות כל הגוף

ולענייננו, מאוד נחוץ לו לאדם לדעת זאת. אם יתבונן האדם, יראה שמאוד קשה לו לקבל חיות מלימודו, אם אינו מוציא את דברי התורה בפיו עם חמימות והתלהבות, והדרך הפשוטה לעשותה היא עם חברותא. הסיבה שכאשר האדם מוציא את תלמודו בפיו ומסבירו, הוא מקבל חיות, היא מפני שזה מעורר חיות בעוד ועוד חלקים מרמ"ח אבריו, וכשזה קורה, הוא מרגיש תענוג. אפשר לראות שכאשר האדם מסביר

כבר לא מסתדר, הוא כבר צריך לעשות לעצמו גדרים וסייגים. כבר מאוחר מדי. **זה התחיל בכך שהשקיע בזה את החושים.** הוא לא סתם בדק את העניינים. **הוא נתן לעצמו להתפעל.** ההבנה שהיתה לו בדבר וההסברים שהעניק, **עוררו בו הרגשים,** ועכשיו הוא כבר משוכנע לגמרי שאם יהיה כך - יהיה נפלא, ואם לאו - יהיה נורא, כאילו כל החיים תלויים בזה.

כשהאדם לומד תורה ומבין שזה מה שצריך לקרות לו, כלומר, **מוחו צריך לפעול באופן שלבו וכל חלקי נפשו ייכבשו** (ויערן איבערגענומען), **וכך כל גופו יתעורר לתחיה** - הוא מנסה לעשותו.

יוסיף דעת יוסיף מכאוב

כעת נסביר: הבה נחשוב על הדוגמא של הפוליטיקה, מדוע ההרגשים שלו נכנסו לזה? מדוע זה לא היה יכול להישאר אצלו כדיעות פשוטות? התשובה היא שהמוח שליט על הלב, **וכשמוחו של אדם מבין איזה ענין לעומקו ולרחבו, זה גורם ללבו להתעורר.** כך היא המציאות. **כשהאדם מבין את הדבר היטב - הוא נמשך אחריו;** כשאינו מבינו היטב - אינו נמשך אחריו. דוגמא לדבר היא מה שאמר החכם: יוסיף דעת יוסיף מכאוב. מי שמבין את הדבר היטב, זה מכאוב לו. מדוע? כי הוא קולט אותו. ואם אינו מבין את הדבר... הוא תם ומבחינתו הכל טוב... אין לו מכאוב. המכאוב נובע מכך שהאדם מבין איזה דבר ואז המוח שליט על הלב והוא נדלק.

הרה"ק **רבי יהודה מדז'יקוב** זיע"א מתהלך היה עם פיסת בד קשורה סביב מצחו כי סבל מכאבי ראש עזים, ואמר כמה פעמים בסיבת הדבר: קיבלתי מה' **אהבת**

מאסירי ה'נייעס' ניקח לעבוד את ה'

המילה 'ריכוז'^א משמשת היום כביטוי למיקוד המוח, אך פירושו גם לאסוף הרבה דברים למקום אחד, כי לאדם יש חלקי נפש רבים, וכדי להרגיש תענוג, הוא צריך לאסוף את כולם למקום אחד. אם יש לו לאדם רק מעט מחלקי הנפש, אינו יכול להרגיש תענוג. ובכן, כמו שכאשר האדם מדבר ומסביר ומשכנע, הוא מתלהב ומתלהט ומתפעל לגמרי, כך הוא בשאר אופנים שהאדם מכריח לאסוף את חלקי נפשו. אפשר להביא לזה דוגמא בבחינת כי ממנו נקח לעבוד את ה' מאותם שהשקיעו עצמם בפוליטיקה, בפרט עכשיו לפני הבחירות באמריקה, ותפסו לעצמם צד ונמצאים בלחץ נורא ומשכנעים את כולם לבחור בצד זה. אין הם לוקחים בחשבון שהקב"ה כבר החליט מזמן מי יושב על הכסא ויקבל את השרביט. הם חושבים שהם אלה שמנהלים את העולם והם חייבים לגרום לנצחוננו של צד זה, כי אם לא ינצח - יהיה נורא ואיום. עליהם אפשר לראות שכאשר האדם משתמש עם נפש לשכנע את זולתו, הוא נמשך לזה שוב ושוב. הוא צריך לבדוק ללא הרף מה התפתח מאז הרגע הקודם. הוא נמשך לזה בנפשו, ונעשה אדוק בזה. ואם אין האדם נותן לעצמו להמשיך לזה בנפשו, הוא יכול להמשיך בסדר יומו כאילו שום דבר אינו נוגע אליו. הוא יכול ללמוד, הוא יכול ללכת לישון בלילה. הוא לא צריך לשמוע עכשיו באמצע הלילה מי ניצח.

הנה מאין זה נובע שהאדם מרגיש צורך עז לדעת עכשיו מי ניצח. הוא לא יכול ללכת לישון בלילה ואף לא לעסוק בשום דבר אחר כי הוא חייב לדעת. מדוע זה קורה? כי זה כבש אותו (איבערגענומען). כיצד זה התחיל? עכשיו הוא כבר שם, מסכן, הוא

בעינינו, מוחו תופס את הידיעה הרבה יותר חזק, וכיון שכן, לבו מתעורר, ואז יש לו תענוג בהבנת מוחו. מה כבר הבנת? קצת פוליטיקה נבובה! אעפ"כ זה מעורר בו תענוג. **כשמתעוררת חיותו בהבנה זו כי קיבל אותה מכל כיוון אפשרי, הוא מרגיש תענוג.**

אילו היו יכולים להוסיף את חוש הריח בהבנת הענין הפוליטי, הלא זה היה בוודאי מוסיף עוד לכוח המשיכה וגורם לאנשים להיותר עוד יותר הדוק ל'נייעס'. אכן עד לפני כמה שנים כשעדיין אפשר היה לקבל 'נייעס' רק דרך חוש השמיעה, לא היה זה מושך בני אדם כל-כך חזק. בו ברגע שנפתחה האפשרות לקבלו גם דרך חוש הראיה, רבים המה בני האדם שאינם יכולים להתנתק מזה. מדוע? מה השתנה? התשובה היא כי דעת מעוררת רגשי הלב, ורגשי הלב מביאים תענוג, וכיון שיש לו לאדם תענוג, הוא רוצה מזה עוד.

כתיבה כאמירה

מדה טובה מרובה. **כשהאדם לומד ומבין היטב איזה ענין בתורה, הוא מנתר ממקומו מרוב התפעלות. הוא יוצא מהכלים. וממילא הוא מרגיש תענוג, וכיון שיש לו תענוג, הוא רוצה עוד.** כך קבע הקב"ה בסדר הטבע. זה כובש את הרגש שלו מאחר שהבינו היטב, והוא רוצה לצאת בריקוד, או לחילופין הוא יכול לפרוץ בבכי של התרגשות. זה הכלל. **דעת מביאה רגש, ורגש מעורר חיות ותענוג.**

ובכן, לעיל דיברנו על עצה ללמוד בחברותא ולהוציא את המילים מהפה, והסברנו שלא הדיבור הוא העיקר. הדיבור הוא כלי טוב, וגם כתיבה היא כלי מצוין, כי הכתיבה מכריחה ג"כ את האדם לרכז את מוחו ולהסביר את אשר במוחו. הסברנו שהעיקר הוא לרכז את כל חלקי הנפש,

ישראל זיע"א שלא לכעוס ולא להגיב ברוגזה, אבל בעוד ה'אהבת ישראל' היה במדרגה ששום דבר באמת לא הרגוזו, אני איני במדרגה זו, אלא בפנים זה בוער אצלי כאש, ואני מתאפק שלא לומר כלום, וזה מה שגורם לי לכאבי הראש.

הכלל הוא שכאשר האדם מבין איזה ענין טוב, הוא מתפעל מזה. הוא יכול לפרוץ בבכי מזה. וכשדבר זה קורה, האדם מרגיש תענוג, וכשיש לו תענוג, הוא נעשה אדוק בזה. כך פועלת התמכרות. השאלה היא תמיד האם זה כבש את ההרגשים של האדם. נמצא שאם האדם מבין איזה ענין היטב, זה מעורר את לבו. תמיד זה כך. אם נאמרה לו לאדם מילה שיש בה כדי לפגוע, אם הוא אדם שטחי ואינו קולט מספיק את הנאמר, הוא ממשיך הלאה כאילו לא היה, אבל הוא אדם חכם ומבין את עומק כוונתו של יורה החץ, הוא נפגע עד עמקי נשמתו. אכן כן, יוסיף דעת יוסיף מכאוב. הוא יזכור את הפגיעה שנים ארוכות.

ראיית ה'נייעס' טובה משמיעה

הנה מדוע יש לו לאדם משיכה כה חזקה לראות דברים? מדוע יש נסיון כה גדול בשמירת עיניים? כי כשהאדם רואה איזה דבר, הוא מבינו יותר טוב מכפי שהיה מבינו על-ידי כל ההסברים שבעולם, והרי זה מעורר בלבו את ההרגשים החזקים ביותר. העין רואה והלב חומד. זה לא קורה באופן ישיר. זה צריך לעבור דרך המוח המתנוון ביניהם, אבל ראיית העין היא פצצה למוח. זוהי הסיבה שאנשים כל-כך רוצים לראות, לאו דווקא ראיות אסורות. היום שהעולם הפך לעולם טכנולוגי, האדם רוצה לראות. לא מספיק לו לשמוע את ה'נייעס'. הוא צריך לראות. מה הוא רואה כבר? אפשר לחשוב! אכן הוא רוצה לראות בעיניו מה שהתרחש, כי כשהוא רואה

צריכים ללמוד באימה וביראה ברתת ובזיע. אכן יש שאנו סבורים שלהיות באימה וביראה פירושו להשרות מצב מתוח - דינים. התלמיד רוצה להקשות קושיא בלימוד, ומחליט: לא! אני מוותר על הקושיא. המצב מתוח. רק זה חסר לי שהגיד שיעור יתרגו עלי... אך באמת הכוונה הפוכה ממש, כי ידוע שבקדושה האהבה והיראה אינן סותרות זו את זו, אלא אדרבא, זו משלימה זו את זו, כפי שתראה שבמעמד קבלת התורה הקב"ה דיבר אל בני ישראל דיבורים נפלאים של אהבה כמו והייתם לי סגולה מכל העמים. אכן יראה נובעת מכך שהאדם מרגיש את המצב כה חזק, שזה משתלט עליו, והטעם שהקב"ה **צוה ללמוד כך הוא מפני שרצה שהאדם ירגיש תענוג** בעת לימודו.

ובכן ראינו שיש לו לאדם להוציא את דברי התורה מפיו וכן למדנו שעליו להבין היטב את תלמודו, כי כשהאדם מבין את הדבר היטב, זה כובש את לבו והוא מרגיש תענוג. הוא צריך לחפש רב שיסביר לו באופן שביני היטב. כשהאדם לומד באופן שטחית... הוא שומע, קצת הוא מבין, קצת אינו מבין... אין לו תענוג. **הקב"ה רוצה שההבנה בתורה תהיה כל-כך בהירה, שהיא תביא תענוג לאדם.** זהו המהלך של תענוג בתורה. הדעת כובש את כל כולו עד שהוא יוצא מכליו. **לכן צריך האדם להקפיד ללמוד דבר שהוא יכול להבין או במקום שהוא יכול להבין או מרב שיוכל להבין ממנו.** לבו חפץ פירושו - איפה אני יכול להבין היטב? באיזו צורה אני יכול ללמוד שהבנתי תהיה כה בהירה עד שאוכל להסביר אח"כ את תלמודי לאחרים? כי רק אז המוח יתעורר ויהיה שליט על הלב. אם יוסיף דעת יוסיף מכאוב, תאר לך מה קורה כשיש לו לאדם דעת בדברי תורה, כמה תענוג זה מביא לו לאדם.

וכשהאדם מבין איזה ענין הדק היטב, כל חלקי נפשו נאספים, והרי זה מעורר בו חיות גדולה.

קבלת התורה עם כל החושים

מכאן נתקדם עוד. מעמד קבלת התורה נקרא בשיר השירים ישקני מנשקות פיהו כי טובים דודיך מיין. בני ישראל מתחננים לזכות שוב לאותו תענוג שהיה להם במעמד קבלת התורה. אכן במעמד קבלת התורה פעל הקב"ה שיקבלו את התורה עם כל החושים. הם שמעו את פי המדבר וראו את הקולות, ואף הריח היה שם, כדאיאת במסכת שבת (פח, ב): כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל העולם כולו בשמים, ובני ישראל כל-כך התפעלו עד שיצתה נשמתם. הם יצאו מהכלים מרוב התרגשות וכך נתן להם הקב"ה את התורה. כי באמת התורה נועדה ללמוד אותה עם כל החושים.

יש מהרה"ק מראפשיץ זיע"א **זרע קודש** (לשבועות) שכאשר הקב"ה אמר אנכי ה' אלוקיך, האלוקות שבכל הנבראים התעוררה כל-כך עד שבני ישראל צעקו מתוכם אנכי ה' אלוקיך. הם כאילו השתבשו מרוב התרגשות והתפעלות, עד שהתחילו לצעוק אנכי ה' אלוקיך. וכן יש מאחד מהצדיקים המפורסמים שכל אחד מבני ישראל זכה במעמד קבלת התורה לבחינת שכינה מדברת מתוך גרונו, כי כך היא המציאות שכאשר האדם מתפעל ומתרגש לגמרי, יוצא מתוכו איזה רגש ודיבור שלא חישב לבטאו, אבל הוא מתפרץ מאליו. מדוע הוא מתפרץ? כי כשהתענוגים והחיות כובשים את האדם, הוא עצמו נעשה פרה ורבה.

יראה המביאה לידי תענוגים

והנה חז"ל אמרו שכפי שקבלת התורה היתה באימה וביראה ברתת ובזיע, אף אנו

וכשתצליח להביא לו הבנה ודעת, אז יבין דברי תורה ויתענג וירדוף אחריהם. אמנם כן, יתכן שהלה נמצא בשלב אחד קודם כי הוא כבר מיואש ואינו רוצה לנסות כלל. אכן אז צריך למצוא את הדרך להוציאו מן היאוש, אבל סוף כל סוף **כל נפש אוהבת תענוגים והאפשרות לתענוגים קיימת בתורה יותר מבכל דבר אחר**. זו המציאות ואפשר להוכיח אותה בקלות. ולכן אם האדם יקח את תנועת הנפש של מדת היסוד ויוסיפה אל התורה, יצא מן הכלים. צריך אפוא כל אחד ללמוד איך לעשותו לפי כוחותיו ותכונת נפשו, ואז יזכה בס"ד למתיקות התורה.

אף אחד אינו מוותר על תענוגים

הן כך אנו רואים שאלו שאינם מבינים תורה, אם מפני שלא היה להם ריכוז בילדותם אם מכל סיבה אחרת, יש להם צער רב... אומרים על האדם: הוא לא מעוניין ללמוד. מדוע אינו מעוניין ללמוד? אין כזה דבר. אין כזו מציאות. האמרה "הוא לא מעוניין ללמוד" שווה בערכה לאמרה "הוא לא מעוניין לקבל היום תענוגים. אין לא היום כח לתענוגים". אין אדם אחד בעולם שמוכן לוותר על תענוגים. **אם אתה רואה אחד שאינו רוצה ללמוד, אתה צריך לחקור ולדרוש איך להביא לו הבנה ודעת,**

לע"נ
הילדה שרה ע"ה
בת יבלחט"א ר' זאב הי"ו

יום שני פרשת לך-לך ג' חשוון תשפ"ה

הרגשת מתיקות התורה על-ידי לימוד באופן המעורר הנאה

גילוי גדול כזה, החלק שבאדם הרגישו כל-כך עד שצעק מבפנים אנכי ה' אלוקיך) **שהאלוקות שבקרבו נתגלה אליו**, ומכל עבר נשמע אנכי ה' אלוקיך, **כי כל העולם תלויים בחיותו וכולם צווחו יחד אנכי ה' אלוקיך.**

על פי זה מפרש הרה"ק מראפשיץ לשון הפסוק וידבר ה' את כל הדברים האלה לאמר, וכבר שאלו המפרשים מה זה לאמר, והרי לא צוה למשה לאמר לישראל, אלא הוא עצמו דיבר אליהם, אך הפירוש הוא שכאשר דיבר ה' את כל הדברים האלה, זה גרם לכולם לאמר ג"כ.

כולם השיגו מעשה מרכבה

והאמת היא שכבר כתוב **בזוה"ק** שבשעת מתן תורה זכו כולם לנבואה, ובחתיים **סופר** הביא דברי **הזוה"ק** וכתב שנפתח לבם כפתחו של אולם והשיגו כולם מעשה מרכבה, ואפילו שפחה זכתה לראות מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, ויותר ממה שראו בשעת קריעת ים סוף זכו לראות עכשיו, כי עכשיו פסקה זוהמתם. ולפי מה שראינו מהרה"ק מראפשיץ, יש לזה הגדרה פשוטה. לכל אחד יש בפנים כח אלוקי, אבל הוא בהעלם ועטוף בלבושים רבים ולכן אין האדם מרגישו, ובגלל שאינו מרגישו, אינו משתמש בו ואינו מוציא אל הפועל. נתן לנו הקב"ה את התורה אשר

צווחו מתוך גרונם אנכי ה' אלוקיך

בשיעור הקודם הזכרנו מדברי הרה"ק **מראפשיץ** זיע"א **בזרע קודש**, וכעת נלמד את דבריו בפנים כי יש בהם יסודות גדולים הנוגעים לו לאדם למעשה שיידע מה לחשוב ועל מה לצפות ולהתפלל שיקרה לו בשעה שהוא לומד. זה לשונו (לשבועות מא, ב): נראה לי שזה היה **עיקר מתן תורה הקדושה שנתעורר חלק אלוקותו שבכל העולמות** אצילות בריאה יצירה עשייה (הן בכל עולם יש דרגה אחרת של אלוקות, כמה הקב"ה התגלה שם וכמה הסתיר את עצמו, ובכולם נתגלה חלק אלוקותו יתברך), **ובכל נברא דומם צומח חי מדבר, ובכל היסודות אש רוח מים עפר. כולם הרגישו ונתחזק אצלם הכוח הקדוש החלק אשר האציל מכבודו יתברך** (כל נברא הרי חי מדיבורו של הקב"ה, כמו שנאמר בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, וכמו שפירש **הבעש"ט** הק' זיע"א: לעולם ה' דברך ניצב בשמים, שלא רק אז אמר יהי רקיע בתוך המים וכו', אלא בכל רגע ורגע דיבורו מחיה כל נברא) **ויצא החלק הקדוש הזה מן ההעלם אל הגילוי**. ובפרט עם קדושו אנו כאשר זכינו **לגילוי אלוקותו שטמיר ונעלם שנתגלה אלינו בנועם צוף ידי אמרו אנכי ה' אלוקיך, שנתעוררו נשמות ישראל ונתעורר קדושתם וצווחו מתוך גרונם אנכי ה' אלוקיך** (כי החלק הנמצא אצל האדם, נמשך אחר שורשו, וכיון שהקב"ה אמר אנכי ה' אלוקיך מתוך

להיות דבר יבש שמניחים עליו ידיעות. **הקב"ה נתן לנו כח להתחבר ולהתאחד עם ידיעות התורה.** הוי אומר: **יש לי נשמה שבה אורות גדולים ביותר, ואני מנסה לעורר אותה,** ולכן אני עוסק בתורה.

זוהי הסיבה שאם האדם ניגש נכונה אל התורה, זה מסייע לו שתהיה לו יותר יראת שמים ויינצל מן החטא, כמאמר חז"ל המאור שבה מחזירו למוטב. הסיבה היא כי **יש כח בתורה לעורר את הנשמה שתתחיל לצעוק מבפנים.** וזהו שכתוב: יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי. התורה היא כמו גשם. התורה עושה עם האדם מה שהגשם עושה לארץ. האם תכלית הגשם שיתאספו המים על הארץ? לא! תכלית הגשם להיכנס לעומק האדמה ולהפרותה ולהרבותה. האדמה מבחוץ נראית מאוד מגושמת ויבשה, אבל בפנים יש לה כח להצמיח כל מיני הזרעים והאילנות, וכשמוסיפים לה מים, כוחה הפנימי מתעורר ויוצא אל הפועל. אף האדם דומה לאדמה שהרי לכן הוא נקרא אדם כי מן האדמה לוקח, וכשיוסיפו לו מים, ייצאו ממנו דברים נפלאים ועצומים. אומר האדם: זה מה שאני מנסה לעשות כשאני לומד. **אני רוצה שידיעת התורה שתבוא ביחד עם הבנה בתורה, תתיישב בי באופן שתעורר את הנשמה שבקרבי, ואז ארגיש את האמונה שאני יודע מבפנים, המשיכה העמוקה שיש לי לבוראי.**

האש בוערת והאותיות פורחות באויר

היום היארצייט של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א. אין הרבה דברי תורה מהרה"ק מרוז'ין. כל מה שיש בעיריין קדישין, זה רק ליקוטים מועטים, ואחת מהסיבות היא כפי שמאריך בהקדמת עיריין קדישין שהרה"ק מרוז'ין דיבר על כך הרבה שהתורה היא מה שמעבר לאותיות, ובכן

תכליתה לעורר את החלק א-לוה ממעל שבאדם, וזהו הפירוש שהאדם מגיעה לנבואה. הנשמה מרגישה ויודעת מה נכון ומה צריך לעשות. הנשמה יכולה להשיג דברים עמוקים. אבל האדם אינו מחובר לנשמתו, ולכן הוא מתהלך עם ספיקות ובלבולים. **ניתנה לנו התורה לעורר את הנשמה, וכשהיא מתעוררת ויוצאת מן הכוח אל הפועל, האדם מתחיל להבין ולהשיג דברים.**

ובכן, במעמד מתן תורה, הקב"ה גילה לנו מה צריך לקרות כשהאדם לומד תורה. הקב"ה התגלה לנו ולמד אתנו את התורה, ואמר אנכי ה' אלוקיך. הוא למד אתנו באופן הנעלה ביותר שאפשר ללמוד בחברותא, וזה מה שעורר את נשמתנו כל-כך שפשוט יצאנו מהכלים, ולכן **צריך האדם להשתדל כמה שאפשר ללמוד באופן זה.**

התורה מפרה ומרבה את האדם

כעת ניקח בס"ד את המילים הקדושות של הרה"ק מראפשיץ וניתן להן ביאור יותר פשוט באופן שנוכל להשתמש בהן. כשנשאל בני אדם: מה אתם מנסים לעשות בשעה שאתם לומדים? מה אתם מנסים לפעול אז? האחד יאמר: אני רוצה לרכוש ידיעות רבות בתורה. השני שיש לו קצת יותר בהירות, יענה: אני רוצה לדעת כל הלכות שבת על בוריין כדי לדעת איך לכלכל את צעדיי על פי התורה. השלישי יאמר: אני רוצה לקיים מצוות תלמוד תורה ומצוות ידיעת התורה וזכירתה. כל אלה תשובות נכונות הן, אבל אינן מדוייקות מספיק. התשובה המדוייקת על פי האמת היא כזו: נכון שבתחילה אני רוצה לרכוש את הידיעות, להבינן ולזכרן, אבל **מה שאני רוצה לפעול בלימודי הוא שהידיעות הנכנסות בי, יעוררו אותי.** אינני רוצה

אבל מורי אבי היה גבוה מזה, לפעמים היה ברוחו ובנשמתו עם קהל השומעים, ולפעמים עלה למקום גבוה ואמר תורה שלא מעלמא הדין.

תול כטל אמרתי

לאחר הקדמה זו נראה דיבור אחד שיצא מפה קדוש הרה"ק מרוז"ן בפרשת האיניו על הפסוק הנ"ל יערוף כמטר לקחי תול כטל אמרתי. הוא דיבר על כפל הלשון והסביר: ידוע שהמטר היורד לארץ, מתחלק ואינו מגיע לכל מקום בשווה. פעם יורד במקום זה, פעם יורד במקום אחר. לא כן הטל שיורד בכל המקומות שוה בשוה. אמרת לנו התורה: יערוף כמטר לקחי. לקח זה התורה במקום שורשה, אשר שם אין שום לבוש, וזה דומה למטר, היינו שבכל עולם צריך לעשות צירופי שמות אחרים לפי דרגתו. אבל כשהתורה יורדת לעולם הזה אשר אז היא נקראת אמרתי, כיון שנתלבשה בלבושים כדי שתוכל להקלט אצל האדם, היא דומה לטל, ששווה ירידתה בכל העולמות כי מחמת ריבוי לבושי וכיסויין יכול כל איש לקבלה בשווה מצד ההתלבשות, כי לדבר מגושם ביותר, צריך להתלבש ביותר.

הרה"ק מרוז"ן אומר כך: הקב"ה לקח את התורה הקדושה ועשה לה לבושים ומשלים וסיפורים, הכל כדי שכל אחד יוכל לקבלה, ולכן בהגיעה לזה העולם היא דומה לטל שמתפשט בכל המקומות בשווה. יש כל-כך הרבה לבושים לתורה שאם האדם יותר חלש, אפשר להסבירה לו בדרגה יותר נמוכה, ואם הוא עוד יותר רחוק, אפשר להביאה גם אליו.

הצלחה בתורה אינה נמדדת בכמות

הידיעות

כעת נבאר: לעיל ראינו שתכלית התורה היא לעורר את נשמתו עד שירגישה, בדיוק

ברוב הפעמים קשה היה לשומעים לזכור מה שדיבר הצדיק, כי דבריו פעלו מה שצריכים היו לפעול והלבוש נעלם כלא היה. דבריו הקדושים הבעירו את לבם באש היראה, אבל לא הם זכרו מה שדיבר, והרבה פעמים אף הוא העיד על עצמו שאינו זוכר מילה אחת מכל אשר דיבר. האותיות היו רק כלי להעביר את השלהבת, וכיון שהשלהבת פעלה מה שפעלה, לא היה צורך בחלק הלבוש.

אחד מהסיפורים בענין זה סופר על-ידי ה'דברי חיים' זיע"א, כידוע שהרבה צדיקי דורו נסעו להרה"ק מרוז"ן, ואף ה'דברי חיים' ביניהם. ביקש פעם הרה"ק מדו"קוב זיע"א שיספר לו איזה סיפור על הרה"ק מרוז"ן. אמר לו ה'דברי חיים': פעם הייתי אצלו בשבת ואמר דברי תורה בשעת הסעודה בענין נפלא מאוד ונחקקו היטב בזכרוני, אבל אחרי שבת פרחו לגמרי מזכרוני ולא זכרתי מאומה. נכנסתי אל הרה"ק מרוז"ן וביקשתי ממנו שיחזור ויאמר לי את המאמר. השיב לי הרה"ק מרוז"ן: האמן לי שאינני יודע כלל מה שאמרתי. והוסיף ואמר לי: אוי לאזניים ששומעות מה שהפה אומר. התכוון לומר: הוא לא במקום שהוא צריך להיות. הוא עדיין עסוק עם הלבוש. ה'דברי חיים' המשיך וסיפר: הפצרתי בהרה"ק מרוז"ן שיחזור ויאמר לי את המאמר, ופתאום נרדם וחזר על כל המאמר בקול נחירה, וכשהסתכלתי בפניו באותה עת, ראיתי פנים של שעווה, כאילו אינו כלל בעלמא הדין.

אגב, בנו של הרה"ק מרוז"ן, הרה"ק רבי מרדכי שרגא מהוסיאטין זיע"א, אמר לחתנו הרה"ק רבי יצחק מאיר מקאפיטשניץ זיע"א שהרבה מהצדיקים אמרו תורה בשולחנם כפי שורש נשמתם של המסובים, וכזה היה האוהב ישראל מאפטא זיע"א שהתאים עצמו לשומעים,

בשוק ומצא אבידה, האם הוא חייב להכריז או יכול לקחתו לעצמו? אכן כן, אף הילד בן השש יכול להבין משניות ורעיונות מהגמרא. הוא יכול. יש לו כלים לקלוט ואפילו להוסיף ולהקשות קושיא שהמלמד אינו יודע לה תשובה. **הסיבה שהקב"ה עשה כן היא כדי שהתורה תצמיח.**

ניקח שוב את הגשם כדוגמא. הגשם מורכב מטיפות רבות העומדות זו לצד זו ויורדים ממעלה למטה, ואם יורדים הרבה בזעף, הם מקלקלים את האדמה הזרועה. לעומתו, הטל יותר מצומצם מהגשם, שכן תראה שאי אפשר אפילו להחזיקו ביד. האדם מחכה בשעה שלוש בלילה שהטל יגיע. הוא עומד עם כלי ומחכה ואינו רואה אותו מגיע. ויהי בבוקר, הוא נוגע בכלי ורואה שיש בו טל. הטל כל-כך עדין וכל-כך מצומצם, אבל הוא מצמיח. **ככל שהאדם יוסיף לצמצם את התורה, כך היא תוכל להיקלט בו יותר, וממילא היא תצליח יותר לעורר את נשמתו.** הקב"ה צמצם את התורה עוד ועוד משום שכאשר יש ריבוי אורות, יש שבירת הכלים.

כלי צמיחה אין הצלחה

ובשפתינו: אם אומרים לו לאדם: חזור על עשרים דפי גמרא עד מחר - או שהוא נכנס ללחץ ואינו מצליח ללמוד כלום, או שהוא לומד אותם במהירות כמו מחשב, ולמחרת הוא כבר לא זוכר מאומה. הוא לא נותן שדברי התורה ייכנסו בו ושיהנה מהם. כשיש הרבה מדי בפעם אחת, לאו דוקא הרבה בכמות, אלא כמו"כ הרבה באיכות, אין דברי התורה יכולים להתיישב פנימה. זה דומים למים שכאשר אינם מצומצמים, לא קורה עיקר הדבר שצריך לקרות, ואם זה לא קורה - אין זה נחשב להצלחה.

הקב"ה חרש את גופנו ונטע בו את הנשמה, וחזר וחרש כדי שהגוף יהיה מוכן

כפי שהיה במעמד קבלת התורה, ומעתה **יש לו לאדם להבין שהצלחתו בתורה אינה נמדדת לפי כמות הידיעות שרכש, אלא לפי מה שהתורה מצליחה לעורר את נשמתו,** כי התורה היא כמו מטר, ובכך תארו לכם מי שזורע את שדהו וממתין שתצמח התבואה, ובמשך החורף יורדים גשמים לרוב והמים מגיעים לכל מקום. אז הוא נכנס לבית הכנסת ומספר לכולם שהשנה היתה לו הצלחה מסחררת. שואלים אותו במה מתבטאת הצלחתו, והוא משיב: יש לי כלי מיוחד למדוד כמה מים הגיעו לקרקע שלי במשך החורף וראיתי שזה כבר חמישים שנה שלא הגיעו אליה כל-כך הרבה מים. כל-כך הרבה מים הגיעו אליה, שכאשר הלכתי לסייר בה, שקעתי עד ברכיי בתוך הבוץ. שואל אותו אחד: למעשה, התבואה צמחה? אומר הלה: זה נושא אחר, עוד מעט נדבר עליו. אבל מה הקשר? המציאות היא ששדי היתה מלאה במים.

בוודאי כל השומע יצחק לו, כי הדבר ברור שאין ההצלחה נמדדת לפי כמות המים שנכנסו לשדה, לפי מה שהצליחו להפרות ולהרבות את השדה. ואם התורה אומרת יערוף למטר לקחי, ואם במתן תורה הראה לנו הקב"ה שזה מה שהתורה פועלת, איך נעלה בדעתנו שההצלחה נמדדת לפי כמות הידיעות?

לבושי התורה כדי שהתורה תיקלט

אומר לנו הרה"ק מרוז'ין יסוד נפלא שיכול לשמש לנו כעצה פרקטית. הוא אומר כך: הלבושים שהקב"ה הלביש בהם את התורה, הם הכל כדי שהתורה תוכל להקלט באדם, וכשתיקלט באדם, נשמתו תתעורר ותפרה ותרבה. כל הסיבה שהקב"ה לא השאיר את התורה עם המושגים הפנימיים, אך הורידה אלינו באופן שנוכל ללמוד אותה אפילו עם הילד - אחד הלך

מדי בכמות, האדם אינו יכול להכניסו פנימה. רק כשהוא לומד במידה ובמשורה, אז הידיעות נכנסות ומתיישבות במוחו, והוא נעשה מבין דבר מתוך דבר.

הנה מפני מה צריך להיות מבין דבר מתוך דבר? הכוח להבין דבר מתוך דבר הוא רק סימן. ידיעה של תורה צריכה להיכנס אל הלומד ולעורר בו איזה דבר, עד שיאמר: "נראה לי שקלטתי את הענין", ויוכל להסבירו מכל צד. הידיעה צריכה להתיישב כל-כך חזק שיתעורר איזה רגש באדם, כפי שדיברנו בשיעור הקודם. אם הידיעה אינה מעוררת שום רגש, אין זה אלא מפני שהיא עדיין בחוץ. היא לא חדרה בפנים ולא עוררה את הפוטנציאל שקיים שם. התורה היא הרב והאדם הוא התלמיד, והרב צריך להפרות ולהרבות את התלמיד. התורה צריכה לחדור ולהתיישב פנימה עד שהלב יתרגש ויתחיל להבין דבר מתוך דבר, וכך התורה תפעל מה שצריכה לפעול.

לימוד עם הבנה תוך כדי הכרת היעד

נמצא שהבנת ידיעה בתורה על בוריה, היא פתח ושער להגיע לענינים של יראת שמים וללימוד תורה לשמה. אנשים חושבים שיש שני דברים, ונאמר בשם המפורש. האדם אומר: יש שיטת לימוד של ליטא, בה מגיעים להבנה וללומדות, אך בענין לשמה... על זה השקיעו יותר אצל החסידים. ולכן הוא מחליט לפנות אל הקצה השני. הוא אומר כך: הבנה? רבי שמעון שקאפ? כל אלה אינם חשובים. צריך ללמוד לשמה. הוא מכין את עצמו, הולך למקוה, חוגר את עצמו בשתי חגורות ומתחיל לומר את מילות הגמרא במהירות. וכשמדברים אתו על הצורך להבין, הוא מעמיד פנים תמהות. הוא אומר: אולי בברנובין היה שילוב של הבנה ותורה לשמה...

להצמיח, ואז אמר לו לאדם: עכשיו אמור ברכת התורה והתיישב ללמוד כדי שאמרתי תזל עליך כטל והנשמה תוכל לצמוח, להבין דברים ולהתרחב. אומר האדם: מה אני צריך להמתין לגשם? יש לי עצה יותר פשוטה, אקח חבית של מים ואוריקה עלי. אומר ועושה, ולמעשה, שום דבר אינו צומח.

דף גמרא בשלוש עשרה דקות

צריך להבין שחוף מזה שאם האדם לומד הרבה בפעם אחת, אינו זוכר ואינו מרגיש, נשמתו אינה מתעוררת ומה שצריך לקרות אינו קורה. אגב, עיקר הבעיה של שיעורי הדף היומי המהירים, כגון דף שלם בתוך 13 דקות וכדומה, הוא מה שהשומע את השיעור אינו יכול לעצור ולחשוב. זה שמוסר את השיעור הוא בוודאי אדם מוכשר עד מאוד, והוא בוודאי משתפסף מזה הרבה, כי לדחוס דף שלם בשלוש עשרה דקות הוא אומנות גדולה, אבל השומע, היות שהוא שומע ברצף ואין לו רווח בין ידיעה לידיעה לעצור ולומר: "אה, אני שומע, אני מבין", כי כשהוא אומר "אה, אני שומע, אני מבין", הוא מפסיד את המילים "אמר רב יהודה אמר רב" היוצאות מפי המג"ש שכבר ממשיך הלאה, ואם כן אין הוא יכול להצמיח פירות.

אמנם לכל סגנון לימוד יש מעלות וחסרונות, וכבר יש מי שבלי זה לא ילמד כלל, כידוע שיש מי שצריך ללמוד לאט ויש מי שצריך ללמוד מהר, ויש שנשמע את האדם אומר: ניסיתי פעם ללמוד לאט ומצאתי את עצמי אחרי זמן שלם שלמדתי שלושה דפים בלבד וברוב הזמן לא הייתי בכלל כי לא היה לי שום לחץ. אני צריך ללמוד בקצב מהיר. נכון, האדם צריך משהו שידחוף אותו. עכ"פ יש מעלות לכל דבר, אבל צריך להבין את הנקודה. כשיש יותר

לומד - מרגיש תענוג, ומי שאינו מבין - אינו מרגיש תענוג. והאדם צריך לנסות לפעול פעם אחר פעם על פי עצה זו, עד שיתחיל לראות שהוא מרגיש תענוג שמעולם לא הרגיש. ישאל את עצמו: כמה ציורים יש לנו במשנה? מה החילוק בין זה לזה? ואף ינסה לחשוב לפני שהוא מסתכל בפירוש רש"י: מה יכול להיות הפירוש של מה שלמדתי עכשיו? כך יפעיל את מוחו עם הכלים שיש לו ואז יסתכל ברש"י לראות האם פירושו מתאים לפירושו או לא. איננו מדברים עכשיו על להוסיף ראשונים ואחרונים. מדברים על הבנה פשוטה. כל מה שאתה לומד... משנה שאתה לומד... כמה הבנה יכול האדם לקבל ממשנה אחת או מעמוד גמרא שהוא לומד. מה הקושיא? מה התירוץ? מה הנפקא מינה? הוא חוזר על השקלא וטריא. כמה חידושים היו לנו כאן? אע"פ שאינו לומד את כל הדיבורים ברש"י, אם כל מה שהוא לומד, הוא לומד עם הבנה, זה יעורר בו תענוג, וזה יעורר בו רצון ללמוד עוד דיבור ברש"י.

זהו העומק בסיפור שסיפרנו בעבר על הגה"צ רבי אביגדור מיללער זצ"ל שהקים שיעור לבעלי בתים שלא ידעו ללמוד גמרא. הוא למד אתם שורה אחת ועוד שורה ועוד אחת, וכשסיימו עמוד גמרא, ערך להם סעודת סיום כיד המלך. וכעת מעיד אחד מבני אותה חבורה שלקח להם חדשים עד שגמרו שני דפים, אבל כך התקדמו הלאה והלאה, והנה הוא זכה לסיים את כל הש"ס. הביאור הוא שכאשר האדם מתחיל להתענג מכך שהוא מבין מה שהוא לומד - הוא רוצה לקבל עוד ועוד ידיעות בתורה.

תאמץ את מוחך, תשאל... לא הביישן למד... שאל, אמור שוב, אל תמהר, תבין מה שאתה לומד. אל תרמה את עצמך כשאתה לומד, ואם אתה רואה שיש דבר

ולמען האמת, זה פועל כך: כשהאדם יודע מה היעד שלו, כשהאדם יודע שהוא צריך להגיע למקום שנשמחו תאיר והדרך לכך היא על-ידי שיתן לידיעות התורה להתיישב היטב במוחו, הוא לא רואה סתירה בין הבנה ולומדות ללימוד לשמה. אכן אם אין האדם מחפש להגיע ליראת שמים, ההבנה אינה מביאה אותו לשם, כי הוא עוצר קודם לכן ומחליט שכבר הגיע אל היעד. הרכבת יוצאת לדרך ויש לה עשרים תחנות עד להגעה אל היעד, אך הוא יורד בתחנה השלישית כי נדמה לו שלשם הוא צריך להגיע, ונמצא שלא הועיל מאומה. ובאותה מדה, אם האדם להוט אחרי הקב"ה ואומר דיבורי תורה מבלי להבין כלום וכל כולו אש להבה, בוודאי יזכה לקדושה גדולה, אבל לא יגיע אל היעד.

הוא אומר: אפשר לטעות בין מצד זה ובין מצד זה. אבל מה שהקב"ה רוצה מן האדם הוא השילוב בין השנים. האדם רוצה להגיע למדרגה שנשמחו תתלהט. את זה הוא מחפש, כי כך היה במעמד הר סיני. הוא רוצה להגיע לנבואה, כלומר, שנשמחו תגלה לו מה הוא צריך לעשות, כמו שכתוב בזוה"ק פרשת ויקרא אורייתא מודעת ליה חוביה. ברם עדיין הוא עומד רחוק ממדרגה זו ושואל: מה אני צריך לעשות כדי להגיע לשם. ובכן, דרכו להגיע לשם היא שאחרי שיש לו את הרצינות הזאת, ואחרי שהוא מהרהר בתשובה, יתיישב ללמוד בניחותא ויבקש להבין כל דבר שהוא לומד. תבין מה שאתה לומד, אמור את דברי התורה בפיך, תבדוק את עצמך לראות אם הבנת את השאלה ואת התשובה, ואל תעמיס על עצמך יותר מדי באופן שתצטרך ללמוד בחפזן ולא תקלוט מה שאתה אומר.

רק עם הבנה מרגישים תענוג

והרי רואים בחוש שמי שמבין מה שהוא

את הסוגיא כדבעי, וגם על-ידי זה יתפתחו ההרגשות שלו באופן כללי, כי בהתעורר הרגש לדבר אחד, הרי הוא נעשה אדם המרגיש ומתפתח ומועיל לכל העניינים.

הפלא ופלא! ה'סטייפלר' אומר בתחילה שאם היה לו חבר קרוב, היתה אהבתו מתרחבת, והאהבה הלא היא רגש אחד בריא שיש לו לאדם, וכשרגש זה יפעל, שאר ההרגשות יפתחו ג"כ ויהיה לו טעם בחיים. ואז הוא אומר: אבל היות שאין לו חבר כזה, יש לי בשבילו עצה נוספת - אם תהיה מגיד שיעור, מסתבר שמפאת האחריות המוטלת עליך, תכין את השיעור היטב, וכיון שתבין את הדברים היטב, גם על-ידי זה יתפתחו ההרגשות שלך בכל הדברים, כי בהתעורר הרגש לדבר אחד, הרי הוא נעשה אדם המרגיש ומתפתח ומועיל לכל העניינים. והדבר מפליא: מה זה קשור לפיתוח ההרגשות? אם אינו יכול לפתח את רגש האהבה, הסברא נותנת שיחפש דרך אחרת לעורר איזה רגש שבלב, לא שיתעמק בלימוד!

אכן כאן מבואר כיסוד האמור שהדעת מביאה רגש. כשהאדם מבין איזה דבר על בוריו, הוא מתרגש, וכיון שהוא מתרגש, אחד מחלקי נפשו יוצא מן הכוח אל הפועל, ולא רק חלק זה מבריא, אלא זה מועיל לכל ההרגשות שלו באופן כללי להבריאו. האדם חולה בנפשו. יש לו שנאה על אחרים, הוא ברוגז על עצמו, אין לו סיפוק. אומר לנו ה'סטייפלר' סוד נפלא: כשהאדם לומד היטב ומבין את תלמודו, זה מעורר בו רגש, והרי זה תרופה עצומה לנפשו.

יש לנו אפוא הסבר חדש במה שאמרנו חז"ל (עירובין נד, א) שהתורה היא רפואה. אבל זה יכול להיות רפואה רק כשהאדם מבין מה שהוא לומד ונהנה ומתלהב ממה

שאינך מבין, אמור לעצמך: את הדבר הזה לא הבנתי. לא קרה כלום. הבה ואראה מה אני כן יכול להבין. ההבנה גורמת לכך שדברי התורה יהיו כמו גשם לנשמתך. אם התרגשת כשלמדת דבר מה - משהו קרה. זה יכול לקרות ממימרא אחת בגמרא שלמדת. אתה לומד הלכה אחת. תבין אותה, תסביר אותה, התלהב בה, תנסה להבין את טעמה. אל תמשיך הלאה לפני שאתה מרגיש הנאה. התיישב בה, וכך תרגיש תענוג. ואז תוכל להתקדם הלאה.

המפתח לבריאות הנפש

נעתיק חלק ממכתב של ה'סטייפלר' הגאון רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל, כידוע שהקב"ה חנן אותו בהבנה נפלאה בתורת הנפש, והרבה מכתבים נשאר ממנו בענין כמה וכמה מחלות נפש מצויות, והנה באחד מהמכתבים הוא כותב כך: שאלתני בענין בן תורה שאין לו שום טעם בחייו, לא נודמן לי מקרה כזה, אבל אכתוב על פי השערה. דומה שאילו היה לו איש אחד אוהב נאמן, כמים הפנים לפנים היה מתפתח אצלו רגש אהבה, ואז היו מתפתחות הרגשותיו בכלל. ה'סטייפלר' אומר כך: כשיש לו לאדם חבר קרוב, באופן ממילא יש לנקודת האהבה לאן לצאת. כל עוד אין לו לאדם חבר קרוב, רגש האהבה שיש לו לאדם, אינו יכול לצאת מן הכוח אל הפועל והאדם שרוי במסגר. אך כשיהיה לו חבר קרוב, יהיה לרגש האהבה לאן לצאת, וממילא הוא יפתח, וכיון שהוא יתפתח, יתפתחו עמו גם ההרגשים האחרים וייהפך לאדם בריא בנפשו. הוא ממשיך שם במכתבו: אבל יתכן שאין זה בידו להשיג אוהב אמיתי באמת, ומה יעשה שאין לו אוהב כזה? על כן הוא זקוק בוודאי לעצה אחרת. ובכן הדעת נותנת שאם יתמנה למגיד שיעור, יצטרך מתוך אחריות ללמוד

להגיע מוקדם לסדר הלימוד ושלא לשוח שיחה בטלה באמצע הסדר. העניין הוא לא סתם שלא לבזבז את הזמן, אלא מפני שהתורה צריכה להיות כמי גשמים. נשאל אותך באופן זה: צומחים כאן פירות או שפעמים שאין יורדים גשמים כלל ופעמים שיורדים הרבה בזעף ולמעשה שום דבר אינו צומח? שאל לעצמך את השאלה ותהיה אמיתי עם עצמך. וכל אחד שונה, וכל סדר שונה, וכל לימוד שונה. זה תלוי בהרבה מאוד דברים.

על האדם להבין שכאשר ילמד באופן שהוא מוכרח להתאמץ להבין היטב, לא מתוך לחץ, אלא מתוך מתינות וגעשמאק, **יצליח פי כמה בתורה, והצלחה זו תביאנו לא רק לידי יראת שמים, אלא בסוף אף יהיו לו יותר ידיעות בתורה, כי הלימוד חייב להיות באופן זה.** ועל כן צריך האדם להתפלל לריבונו של עולם שיכוון אותו ללמוד באמת באופן שזה יפריה וירבה אותו, היינו שיבין מה שלא הבין מעודו, ויהנה מלימודו, ויוכל לחדש חידושים.

טרם יקראו ואני אענה

ישאל האדם: אבל איך אוכל לדעת? ואולי החברותא שלי אינה מתאימה? ובכן, **הדבר הראשון שצריך לדעת הוא שהקב"ה שומע לתפילות האדם כשהוא מבקש להצליח לתורה.** נאמר כדי לסבר את האוזן, הגם שאין המילים מדויקות: התפילות האלה נענות במהירות מוגזמת. אך האדם צריך לדעת על מה לבקש. האדם מבקש להצליח בתורה, אבל אינו יודע בכלל מה הוא רוצה. אין הוא מגדיר לעצמו מה הוא רוצה לקבל מהתורה. הוא עצמו אינו יודע מה זו הצלחה בתורה. הוא רוצה להישאר בכולל, אין הוא רוצה לצאת לעבוד. בסופו של דבר, אין הוא יודע מה הוא רוצה. **מה שאתה צריך לרצות הוא שתצליח ללמוד**

שהוא לומד, כי אז זה מעורר בו הרגשים והללו מתפשטים לעוד הרגשים, עוד קצת ועוד קצת, והוא נהפך לאיש אחר, אדם בריא בנפשו.

וכל זה מחזיר אותנו לדברי הרה"ק מרוז"ן שהאדם צריך להיות פיקח ולצמצם את תלמודו שלימודו יהיה עם געשמאק... הוא נותן לעצמו להבין, הוא נותן לעצמו לחזור שוב פעם, הוא נותן לעצמו להתרגש. זהו תול כטל אמרתי. הוא מצמצם אותו באופן שלא יהיה יותר מדי ולא פחות מדי.

השיקול המרכזי אם לעזוב את הכולל

נביא עוד דוגמא לדבר: יש לו לאדם התלבטות. הוא לומד בכולל ומציעים לו לקבל משרת מלמדות או לשמש כמגיד שיעור, או ללמוד עם בחור באופן פרטי, ואינו יודע כדת מה לעשות. מצד אחד הוא מרגיש שהוא דחוק מאוד בפרנסתו וזה יכול להיות שבבילו הצלת נפשות ממש, מצד שני הוא מרגיש שצעד כזה הוא צעד של 'אל חזור', אם ייצא מהכולל, לעולם לא יוכל לחזור, והרי יש לו שאיפה להתעלות ולמלא את חייו. זה נוגע לו בנקודה עמוקה כי הוא מרגיש שמדובר בהחלטה גורלית שתשפיע על הנצחיות שלו. ובוודאי נכנסים בדרך כלל עוד שיקולים, פחות אמיתיים, כגון מה חמותו תאמר על זה שהוא עוזב את הכולל, ומה יאמרו חבריו וכו'.

אומר לנו ה'סטייפלר' (וזהו בעצם אחד מיסודות התורה, והאדם צריך לקחת זאת לעוד מקומות בחייו בבחינת תן לחכם ויחכם עוד): **האדם צריך לבדוק מה התורה פועלת בו.** זוהי הנקודה הראשונה והחזקה ביותר שהאדם צריך לבדוק אותה, כי זה מה שיועיל לו לדעת איך להתקדם הלאה. **אם הוא רואה שהלימוד מרגש אותו ויש לו הנאה, יבין שהוא מצליח.** ההנאה גורמת לו

האשפה ונתקיים בו מאשפות ירים אביון כאשר בהשראתו של ר' שרגא השקיע את עצמו בחודשים האחרונים בלימוד התורה, וזכה להגיע על-ידי לימודו ליראת שמים ולקרבת אלוקים ולתענוגים עילאיים. אבל **המהלך מתחיל אצל כולם מהצמאון**. יש לי צמאון לתורה, **אני רוצה להבין את התורה, אני מוכן לקבל, אני רוצה להתרגש מהתורה, אני רוצה לקבל את האור שבתורה.**

מה שאין כן כאשר האדם מרגיש בשעה שהוא לומד שהוא כבר בסדר, מדוע? כי - אני טוב מפלוני, יש לי סדר גם בבוקר, עשיתי סיום על מסכת פלונית... הוא חושב על כל מיני הבלים שאינם קובעים כלל את ההצלחה בתורה, אבל הוא בסכלותו חושב שהוא מצליח בתורה. הוא רחוק בהרבה מזה שאינו לומד. מדוע? כי בשונה מזה שאינו לומד, הוא יכול לעבור את החיים בלי להגיע אף פעם לאן שצריך להגיע, כי כל פעם שמדברים אתו על תורה, הוא מהנהג בראשו ואומר: אף אני סבור כך. כי אינו יודע לומר מה הוא רוצה לקבל מהתורה.

נפשי חשקה בתורה

אבל אם האדם זוכה לצמאון זה ואינו מוותר... הוא מתפלל על זה בברכת השיבנו אבינו לתורתך, ובהוא יפתח לבנו בתורתו. הוא יודע בדיוק מה הוא רוצה, והוא מוכן לעשות דברים שנראים בעיני אחרים כבלתי מציאותיים ולא אכפת לו מהבושות שיהיו לו. הוא בוחר לעצמו חברותא ואומר: לכל היותר, מה יקרה אם זה לא יצליח? אצטרך לעזוב אותו ויהיו לי בושות על שעזבתי את החברותא העשירית?! אם זה המחיר, אני מסכים. אם יש אחוז אחד סיכוי שזה יצליח - אני הולך על זה. אכן כשאדם לומד בחברותא, לא תמיד זה מצליח, כי יש

באופן שזה ירגש אותך ויוציא ממך הרגשים עמוקים, וכדי שזה יקרה, הקב"ה צריך לעשות נס, והוא עושה את הנס הזה כל יום לך ולאחרים, וכל יום יש אברכים שמשפרים סיפורי השגחה כאלה. אחד עם חברותא שמצא, השני עם רב שמצא, השלישי עם לימוד נפלא שמצא כאשר לבו חפץ. מתקיים בזה באופן גלוי הפסוק טרם יקראו ואני אענה. אבל אתה צריך לדעת על מה אתה מבקש. אין הוא יודע בכלל מה שהוא מבקש...

תפילתו של ר' שרגא

וראוי להזכיר שוב כעבור שלוש וחצי שנים. בל"ג בעומר תשפ"א נסתלק לבית עולמו האברך היקר ר' שרגא געשטעטנער ז"ל נשמתו עדן. בתור בחור ישיבה לא הבין מילה בלימוד, ואף כאברך לא היתה לו שייכות לתורה, ולא ידע מימינו לשמאלו, וחשוב לחזור על זה בגלל התועלת שבדבר, כי זה יהיה בוודאי עילוי לנשמתו. הוא לא ידע את החילוק בין שיי"ן ימנית לשי"ן שמאלית, הוא לא ידע לקרוא שורה בגמרא, אבל דבר אחד היה לו - צמאון לדעת. והתפלל בשמחת תורה לריבונו של עולם: רבונו של עולם! אני רוצה ללמוד. אכן לפעמים התפילה הזו בוקעת מלב האדם דווקא מפני שהוא כל-כך רחוק, כי זה שלומד, נדמה לו שהכל טוב - הן אני לומד כאברך מן המניין, מה הבעיה? דווקא מפני שלא ידע ללמוד כלום, התפלל מעומק הלב: רבונו של עולם! עזור לי, אני רוצה ללמוד. ותיכף ומיד מצא חברותא והצליח שהלימוד כל-כך עורר אותו שזכה מהר מאוד לכל הדברים המופיעים בדברי רבי מאיר בפרק השישי **המסכת אבות**, ועד היום יש אברכים שמתנערים מעפרם ומתחילים לקבוע עתים לתורה בזכותו.

זה עתה פגשתי אברך שהיה עמוק בתוך

לפרסם זאת לכל יושבי תבל. המציאות היא שכל הדברים החיצוניים לא יוכלו לבוא במקום הנקודה עצמה, היינו שיהנה מהדבר שהוא לומד וישתעשע בו, ושרצונו יהיה ששעשוע זה יקרב אותו אל האלוקים. רק כשיפעל באופן זה, יזכה להרגיש מתיקות התורה. ועל זה יתפלל האדם. התפלל על כך אחרי שאתה יודע שזה מה שצריך לקרות, ובדוק עצמך לפי מה שאתה עושה לראות אם אתה מצליח או לא.

שהלה רוצה רק לומר והוא מוכרח להקשיב כל הזמן, ויש שהלה לומד מהר מדי והוא נלחץ. זו באמת בעיה, כי המודד אינו על פי הנראה בעיני בני אדם, אלא על פי מה שהתורה פועלת בנפשו.

יש שהאדם כל-כך רחוק, שעיקר הכל אצלו שהוא יכול לומר לכולם שהוא לומד עם תלמיד חכם פלוני ושהוא מחזיק את ידיו בממון, והראיה שהוא שואב את חיותו מזה ולא מהלימוד עצמו, שהרי יש לו צורך

מדור אור החיים

ליל שישי פרשת לך-לך י"א חשוון תשפ"ד

חטאם של האומות המחטיאות אותנו

לענותם יותר מידי העבודה אשר גזר ה', ולדבריו אין האומות נענשים אלא על תוספת עינוי.

אני קצפתי מעט והמה עזרו לרעה

כתב ה'אור החיים' הק': **"וְהִנְכוֹן בְּעֵינַי הוּא כִּי כָל הָאֲמוֹת חִיְבִין לִיעֲנֹשׁ עַל כָּל הָעֵינָיו וְהַצֵּעַר אֲשֶׁר יִרְעוּ לָנוּ, וְהַחֲקִירָה מֵעִיקְרָא אֵינָה צוֹדְקָת, כִּי הָאֲמוֹת טַעַם אֲשֶׁר יַעֲנִנוּ הוּא לְצַד הַבְּדֻלְתָּנוּ מֵהֶם וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר אָנוּ מְקִיְמִים, וְצֵא וּלְמַד אִם הֵיוּ יִשְׂרָאֵל עוֹבְדִים לְטֹלָה וְהֵיוּ לְעַם אֶחָד בְּמִצְרַיִם, לֹא הֵיוּ הַמִּצְרַיִם מְשִׁתְּעַבְדִים בָּהֶם וְהֵיוּ פֹאחִיהֶם הַמִּצְרַיִם, וְכֵן בְּכָל אִמָּה וְאִמָּה אֲשֶׁר תִּשְׁעַבַד יִשְׂרָאֵל וְתִרְעֵה, הַטַּעַם הוּא לְצַד הַיּוֹתְנָה נַחֲלַת שְׂדֵי. וּמַעֲתָהּ מֵהַמְּקוֹם לְטַעֲנַת שְׁהֵם שְׁלוּחֵי אֶל-הַגּוֹזֵר, וְהֵלֵא אֶל-גֹּזֵר עַל אֲשֶׁר עֲבָרוּ עֲנָף אֶחָד מִדְּבָרָיו, וְהֵם מְרַעִים עַל שְׂאִינָם עוֹבְרִים עַל כָּל הַתּוֹרָה וְהֵיוּ כְּכָל הַגּוֹיִם בֵּית יִשְׂרָאֵל."**

פירוש: האומות מענים את בני ישראל מהטעם ההפוך ממש. הקב"ה צוה אותם לענותם כדי שיחזרו בתשובה על העבירות שעברו, והם מענים אותם כדי להכריחם לעבור אף על מה שעדיין לא עברו, ואם כן אינם יכולים לבוא בטענה שהם מקיימים שליחות הבורא.

וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי

בפרשה זו מסופר שהקב"ה הודיע לאברהם אבינו בבית בין הבתרים שיהיה מהלך כזה שאומות העולם ישעבדו את בני ישראל. נאמר שם: **"וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יְדוּעַ תְּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִכִּי וְאַחֲרָי כֵן יֵצְאוּ בְּרוּכֹשׁ גְּדוֹל"**. וכתב רש"י: **"וגם לרבות ארבע מלכיות, שאף הם כלים על ששיעבדו את ישראל"**.

ובאור החיים הק' כתב: **"קִשָּׁה אֵיךְ יִצְדַק לִזְמַר וְגַם עַל מַה שֶּׁקָּדַם שְׁהוּא הַשְּׁעַבְדוּ וְהָעֵנָיו, וְזֶה הַטִּבָּה לְנִקְם נִקְם מֵאוֹיְבָנָיו"**. והביא כמה תשובות לדבר, ואחת מהן כי הנה הרמב"ם הקשה בהלכות תשובה (פ"ו ה"ה) למה נענשו המצריים על שהשתעבדו בבני ישראל, והלא כתוב בתורה ועבדום וענו אותם, הרי גזר על המצריים לעשות רע, וכן יש להקשות על שאר האומות למה ייענשו. והשיב הרמב"ם כי טעם חיוב האומות המשעבדים הוא לצד שלא אמר ה' אומה פלונית דווקא, וכיון שהם בחרו מעצמם להשתעבד בהם, מגיע להם העונש. אך הרמב"ן והראב"ד השיגו עליו כי מה בכך שלא הוטל התפקיד עליהם דווקא, סוף סוף מצוה הם עושים בקיום דבר המלך. והרמב"ן פירש כי העונש הוא לצד שהוסיפו

הקב"ה: שוטים שבעולם, כל מה שעשיתם, לצורך עצמכם עשיתם.

והבאנו בעבר שהגר"ח מברסק זצ"ל שאל מבנו הגרי"ז זצ"ל שתי קושיות: א. וכי יחשבו אומות העולם שהם יכולים לרמות את הקב"ה?! הלא אז יתקיים ומלאה הארץ דעה את ה' וכולם יעידון יגידון כי אין דבר נסתר ממנו! ב. למה יאמר להם שוטים שבעולם, וכי רק מנהג שטות הוא לבוא ברמאות?! לכאורה נכון יותר להשליכם מעל פניו בבושת פנים מאחר והם באים עליו ברמאות.

השיב לו הגרי"ז תשובה קולעת: לעתיד לבוא יתגלה לעין כל שכל מה שנעשה היה לטובת בני ישראל. הגשרים נבנו כדי שבני ישראל יוכלו לעבור עליהם, המרחצאות נבנו כדי שיוכלו להתרחץ בהם, וכן הלאה. יאמרו הגויים: אם הוברר למפרע שהכל נעשה לטובת ישראל, הרי אנו יכולים לבקש שכר על מעשינו. כך הם לא יבואו לתבוע שכר ברמאות, אלא מתוך מחשבה שהם היו שלוחי דרחמנא לעשות כל אלה לטובת ישראל, יבואו לבקש שכרם בדין. יאמר להם הקב"ה: שוטים שבעולם! אילו הייתם באמת עושים כל אלה לטובת ישראל, הייתם מקבלים עליהם שכר. אבל עכשיו שעשיתם כל אלה למענכם ולמען התאוות השפלות שלכם, על מה אתם באים לבקש שכר?

אף כאן, הקב"ה אמר על המצרים ושאר האומות: כיון שלא התכוונו לקיים מצות ה', אף שבפועל גרמו לבני ישראל לחזור בתשובה, לא זו בלבד שלא יקבלו על זה שכר, אלא אף ענוש יענושו על כל אשר הריעו להם.

מלחמת הטומאה עם הקדושה

כעת נבאר עוד: ה'אור החיים' הק' ביאר ששנאתם של האומות היא שנאת הדת, ויש

"והוא אומר (זכריה א, טו) **אני קצפתי מעט (והמה עזרו לרעה). פרוש, על אשר עברו על חלק מהתורה קצפתי מעט, והם האמות המיסרים את ישראל, אדרבא, עוזרים באמצעות העינוי לרעה לעבר על הכל, וכן הוא [נראה בגלוי] שהעובר על הדת, פוטרים אותו [האמות] מכל רע ומטיבין לו. והוא אומר וגם את הגוי אני אתדיין עמו, כי אני יודע מחשבות אדם ותחבולותיו, וטעם העינוי (הסיבה שהאומות מענים) שאינו לצד קיום מצות ה' שגזר עליהם כן. וממוצא דבר אתה יודע כי הגדיל אויב עשות רשע, כיון שמיסר לצד שנאתו אין שנאה כשנאת הדת (הגוי יש לו שנאה עזה ביותר ליהודי כי הוא רואה את היהודי ממשיך אלקות בעולם ומפריע לו בכך), ופשוט הוא כי יתאכזר עליהם בהפלגה (כי שנאתו אינה ברת טענה, אלא היא שנאה מפעפת הנובעת משנאת הדת אשר אין שנאה כשנאתה). וכפי זה יצדק לומר וגם את [הגוי אשר יעבדו דן אנכי] וגו' שהוא הודעת רבוי הצער אשר יעבר על בניו, וסמוך לזה כתב ואחרי כן יצאו וגו', פרוש כיון שאין דעתם לקיים מצות ה' (לסייע לבני ישראל לעבוד את ה'), ישנם בהשבת הגולה בכל מה ששעבדו אותם. וצא ולמד ממעשה גביהא (סנהדרין צא, א) שתבע מהמצרים שכר כמה שנים ששעבדו בישראל (ואילו היו מקיימים מצות ה', לא היה יכול לתבוע מהם מאומה)".**

כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם

יש להשוות לזה מה דאיתא במסכת ע"ז (ב, ב) שלעתיד לבוא יביאו מלכות רומי לדין, יאמר להם הקב"ה: במאי עסקתם? אומרים לפניו: רבש"ע, הרבה שווקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה. אמר להם

שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותנו

אם אנו מבינים שזה לא הגוי זקוף הקומה, אך זה הטומאה שהוא נושא על גבו, כי מרכבה הוא לטומאה שנלחמת עם הקדושה, אנו מבינים שאין חילוק מה אופייה של המלחמה, אם היא נעשית ברציחה כזו או ברציחה כזו, אם היא בדרכו של עשו או בדרכו של לבן, בדרכה של פרס או בדרכה של יון, אם הגוי רוצה לרצוח את גופנו או שרוצה לרצוח את נשמתנו, אם הוא רוצה לשורפנו על מוקד האינקוויזיציה, או שרוצה לפתות אותנו להיות כעמי הארץ ההולכים אחר התאוות הגרועות ביותר של העוה"ז. אין חילוק בין השניים. הכאב הוא אותו כאב ואולי אף יותר גדול. זה שהיהודי מסובב בשבעים זאבים... איך הוא שורד? בן יחיד הוא לרבש"ע. טומאה היא שרודפת את האדם. הוא כבר החליט עשר פעמים וכבר ניסה להשתמש בדרכים מדרכים שונות, ופתאום זה הגיע לו ממקום בלתי צפוי. היכן יש לי איזו שוחה להתחבא בה כדי שלא להידבק מרוח הטומאה?

המודעות* לכך חסרה היתה. לא הסתכלנו על זה כך. פטרנו את עצמנו באמרה חלשה ושדופת קדים: בסדר, יש נסיונות, יש יצר הרע, מה קרה? לא הבננו שיש כאן מלחמה עם האומות, מלחמה עם המלכיות, וכבר נודע לנו על כך בברית בין הבתרים. מה החילוק? מה החילוק בין גילוי עריות לשפיכות דמים ועבודה זרה? הלא הם שלוש החמורות! **ה'שם משמואל'** מביא כמה פעמים שאברהם יצחק ויעקב הם כנגד שלוש העבירות החמורות והם אלה שנתנים לנו את הכוח לעמוד כנגדם, וכשהאדם עומד ושואל לאן אני בורח משלוש אלה, הלא זה מפני שהאומות רודפות אחריו.

להבין מדוע יש להם לאומות שגאה כה גדולה? מה אכפת להם שבני ישראל עובדים את ה'? התשובה היא **שהקדושה והטומאה סותרות זו את זו וסתירתן גדולה יותר מכל סתירה אחרת, והטומאה אינה סובלת את הקדושה ונלחמת בכל עת למשוך את היהודי לצדה.**

כדי לקבל הבנה יותר רחבה, נביא דוגמא מסוג אחר. ידוע **מכמה צדיקים** שאמרו שחבלי משיח יהיו נסיונות רוחניים, וכך אנו רואים בעינינו שבעשורים האחרונים **עיקר הנסיון אינו שעבוד מלכיות, אלא להמשך אחר תאוות העוה"ז**, וכל אחד מרגיש היטב שרוח טומאה משתוללת בחוצות ומחפשת להרע לו ולהניאו מן הקדושה ומקרבת האלוקים. אכן לולא הצדיקים לא היינו יודעים מה קורה. הן תפקידנו בגלותנו הוא להיות כנועים תחת האומות ולסבול מנחת זרועם כפי שהיה עד כה בכל המדינות, במדינות ערב ובמדינות אירופה ובמדינות רוסיה. היהודי תמיד היה הנרדף ובכל מקום שהלך סבל בדומיה. ופתאום הגיעה עת חדשה והיהודים בכל מקומות מושבותיהם התחילו לחיות פחות או יותר בהשקט ובבטחה. לא מספיק עצרנו לחשוב: רגע אחד, אם הכל טוב, מדוע אני בגלות? אם מצדיקים לי - אני מבין. זה עולה בקנה אחד עם הכתוב בתורה. אבל אם אני מסתובב כמלך... יש לי בית נאה, יש לי כסף, יש לי קשרים עם הפוליטיקאים... משהו כאן לא מסתדר. הקב"ה הרי שלח אותנו לגלות לתפקיד מסוים! אכן הצדיקים גילו לנו מראש שחבלי משיח יהיו צרות רוחניות, ומעתה אנו מבינים שעדיין אנו סובלים הרבה בגלותנו, אך בסגנון אחר.

נמצא אצל הקב"ה, אלא להיפך, הרחקתם אותו מדביקותו וגזלתם ממנו את התענוג של קרבת האלוקים, ולכן אחרי כן יצאו ברכוש גדול. **כל תענוג שהאדם היה צריך להרגיש בגלות, יחזור ויקבלנו**. אתה שומע? התכנית לא היתה שתגזלו ממנו את התענוג ויישאר אדם כבוי וחיזור שאין לו כלום בחיים. הוא יקבל לעתיד תענוג בכפלי כפליים. גזלתם את התענוג מהיהודי.

אכן כן, כל תענוג שיש לו לגוי, גזול הוא מאתנו. התכנית היתה שבכוח היצר תהיה לו ליהודי יראה שלא לסור מהאהבה, ולמעשה, עשו האומות רעש גדול כאילו כל התענוגים שייכים להם. ובכן, יבוא יום, אחרי כל המלחמות שיש לנו עם היצר, והקב"ה יחזיר לנו את התענוגים. אין עיקר הדבר שהם יסבלו, אלא **עיקר הדבר שאנו נחזור ונוציא את התענוגים מהם**. כל פעם שהיהודי נכשל... דעתו לא היתה מיושבת בשמונה עשרה, לא היה לו טעם בשבת... הוא כבר שכח ולכן הוא מדבר רק על העתיד - רבונו של עולם! עזור לי שמכאן ולהבא יהיה לי טעם בשבת. אך הקב"ה אומר: תחזור ותקבל טעם בכל השבתות שלא הרגשת בהם טעם. מישוהו גזל ממך את התענוג ואני הולך להחזירך לו. אחזיר לך תענוגים שאתה בעצמך לא ידעת שנגזלו ממך. גזלו וחמסו אותך ואתה מתהלך כעני מרוד. אך לא אתן לחוסר צדק להיות בעולם. את הכל אחזיר לך.

יש שאדם פונה לעורך דין לעזרה. העורך דין מתחיל לעבור על הניירות ונדהם: אתה יודע שפלוגי חייב לך מאה וחמישים אלף דולר? - הוא שואל את האיש. והאיש עונה לו בקפאון: מה??? אומר לו העורך דין: כן, כמו שאתה שומע. אינך

מגדילות עשות רָשָׁע

ולדברי ה'אור החיים' הק', האומות מגדילות עשות רָשָׁע. מצד גזירת הבורא, אם היהודי מתנתק מדביקותו, יתכן ויפקדנו נסיון, כי זהו תפקידן של אומות העולם, שכאשר יהודי יעבור עבירה, יבואו ויתנו לו איזו צביטה כדי שיתעורר וישוב אל דרך המלך. אבל אומות העולם לא קיימו את תפקידן, כי הטומאה מחפשת שליטה.

נבהיר קצת יותר, כי לכאורה יש לשאול: היתכן שאירע דבר שלא כרצון ה'?! הקב"ה רצה שרק יעוררו את ישראל לחזור בתשובה, והם פעלו להיפך?! אכן התשובה היא שהקב"ה ברא רע, כנאמר יוצר אור ובורא רע, אבל תכונת הרע/הסטרא אחרא היא כוחי ועוצם ידי. הקב"ה מחייהו כדי שיוכל למלא את תפקידו, אבל הוא מפריד עצמו מהקב"ה. כך איתא **מהמקובלים**² שאמרנו בענין המדות אשר ידוע שיש עשר מדות בקומת הקדושה, ולכאורה כשמונים את המדות יש אחת עשרה - כתר, חב"ד חג"ת נה"ם, והסיבה היא שהדעת כשהיא בטילה לרבש"ע היא אחת עם הכתר, אך הגוי מאחר שאינו מבטל את הדעת לרבש"ע, כי אומר רצון ה' אחד הוא ואני רצון אחר לי ואיני מבטל רצוני לרצונו, לכן אצלו הדעת פרוד מן הכתר, ולכן תראה שכל עניני הקליפה הם י"א, כמו המן ובניו, וכן י"א סממני הקטורת שבאים לבטל הקליפה, וכן י"א יריעות העיזים.

ואחרי כן יצאו ברכוש גדול

עכ"פ האומות בשנאתן את הקדושה **מגדילות עשות רָשָׁע ועושות הכל כדי להכשיל את האדם** שלא יוכל בשום אופן להיות שמור מעבירה. אומר להם הקב"ה: לא השתמשתם עם כח היצר והתאווה **לעורר את האדם ולהזכיר לו שהתענוג**

ב. ראה עץ חיים' שער המלכים (שער יא.) פרק י.

אכן מלחמה גדולה היא, מלחמה בלתי נעימה, כאשר האומות גזלו לנו את כל התענוגים, והשנאה שיש לנו על הטומאה בעבור כך עזה מכל שנאה, והרצון לנקום בה קשה מכל נקמה, אבל הקב"ה מבטיח לנו: ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. כשהאדם חוזר בתשובה ואומר: איני יכול להחזיר לעצמי מה שנגזל ממני. רק הקב"ה יכול לעשות כך... האדם אומר כך: בן שישים אנכי היום ואני מרגיש שביזבזתי כל השנים. למדתי והתפללתי, אבל לא חייתי באמת. ובכן, **דע לך שמישהו גזל ממך את החיות והקב"ה יחזיר לך אותה. וכשהאדם חוזר בתשובה - הקב"ה מחזיר לו את החיות והתענוג.** וזהו באמת נחמה גדולה. הקב"ה אמר לאברהם אבינו: הבה ואראה לך. אראה לך מה האומות יעשו לבניך ואראה לך איך יצאו אחר-כך ברכוש גדול.

מבין. אתה הולך להתדיין אתו על עשרים אלף דולר. מדובר בפרשה שחוזרת הרבה שנים לאחור. הוא חייב לך לא פחות ממאה חמישים אלף דולר. כך הקב"ה אומר: וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול. את הכל הוא יחזיר לך.

ידבר עמים תחתנו ולאומים תחת רגלנו

ובשם משמואל הביא מהמדרש שאברהם אבינו היה לו כעין מקל ורצה להרוג בו את האומות ולא הצליח, ועל זה נאמר בברית בין הבתרים וישב אותם אברם. מבאר ה'שם משמואל' שבעקבתא דמשיחא ירצו בני ישראל להחזיר נקם לאומות על אשר התנכלו להם כל הימים, אך לא יצליחו בכך, כי לא בזה מבטלים את האומות, אלא בתשובה. וזהו וישב אברם, וישב לשון תשובה.

מדור

שיעורי ליל שישי

ליל שישי פרשת לך-לך י"א חשוון תשפ"ד

הכוח לעמוד בנסיונות עבר אלינו בירושה מהאבות

לעבוד חמישים שנה להגיע למדה זו של מסירות נפש. כל **ספרי החסידות** מדברים על זה, מה פשר הדבר הזה שראינו בכל הדורות שאפילו היהודי הפשוט והקל, כשהגיע לידי מעשה פשט את צווארו לשחיטה? והתשובה היא **שמדה זו כבר מוטבעת בנו מאבינו.**

תעצומת נפשם של פשוטי העם

הוא כותב שם עוד בלשונו: מהיכן באמת שאבו יהודים בכל הדורות צדיקים ופשוטי עם תעצומות נפש כה מופלאות להצדיק על עצמם דין שמים ולקבל יסורים בגבורה? הוי אומר: הוא מוכיח זאת לא רק ממסירות נפשם של יהודים בכל הדורות, אלא גם מקבלת היסורים באהבה. מהיכן יש לו ליהודי הכוח לומר: "אם הקב"ה אומר כך - אני מקבל"? והתשובה היא: **מאברהם אבינו שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו, כי מאז זה טבוע בנו בטבע ובקצת יגיעה אנו מגיעים לזה.**

הוא מוסיף שם: וכן ההתעוררות שיש לו לאדם פתאום לקום וללכת לארץ הקודש, מהיכן זה נובע? מה יש לו לעזוב את הכל מאחוריו ולעשות פעמיו לארץ הקודש? הא תינח אם היה כבר שלם בכל עניני העבודה, כי אז אפשר היה להבין שהוא רוצה גם

מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו

שנינו **באבות** (פ"ה מ"ב): עשרה דורות מנח עד אברהם, להודיע כמה ארך אפים לפניו, שכל הדורות היו מנעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כולם. ומיד לאחר מכן (מ"ג): עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלם, להודיע כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום.

וכתב הגר"ח **מוואלאזין** זצ"ל בספר **רוח חיים** לדייק מדוע במשנה השניה הוא נקרא אברהם אבינו ובמשנה הראשונה הוא נקרא אברהם בלבד? וליישב הביא יסוד **שהצדיקים תלמידי הבעש"ט הק' זיע"א** דיברו עליו. **במשלי** (כ, ז) כתוב: מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו, וביאורו **שכמה מדות שהצדיק טרח ויגע להשיגו, לבניו אחריו הן כטבע מוטבע.** יש שאומרים על אדם מסוים: כזה הוא, עדין נפש. אתה צריך להכיר אותו. הוא נולד ככה. אתה יודע למה הוא נולד ככה? אכן יש מישהו שטרח ויגע על זה והוזיל פלגי זיעה. הוא ממשיך שם **שבניו בקצת יגיעה בלבד יגיעו למדות אביהם, כי זה כבר מוטבע אצלם** בפנים, כמו שנראה בחוש שרבים מעמי הארץ היהודים מוסרים את נפשם על קידוש השם, ולכאורה היו צריכים

לך טוב פי כמה וכמה. הוא מגיע לארץ ישראל ומה הוא רואה? - אנשים מתים מרעב. הוא מסתכל ימין ושמאל ומבין שעליו לברוח כמה שיותר מהר למצרים. רש"י אומר שהקב"ה עשה את זה דווקא, ולכן היה רעב בארץ, באותה ארץ לבדה. כל יושבי תבל יושבים על סיר הבשר ורק בארץ זו אין מה לאכול. כל זה לנסותו אם יהרהר אחר דבריו של הקב"ה שאמר לו ללכת אל ארץ כנען.

ובמדרש (פרשת מקץ) איתא: ר' פנחס בשם ר' חנין דציפורין פתח: אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה, ואם בא להקפיד - ומתורתך תלמדנו. מה כתיב באברהם? ואברכך ואגדלה שמך, כיון שיצא, קפץ עליו רעבון, ולא הקפיד ולא קרא תגר, אף את[ה] אם באו עליך יסורין, לא תהא מקפיד ולא קורא קטיגור.

שבע יפול צדיק וקם

האדם אומר: עשיתי סגולה פלונית ושמעתי בדבר ה' ומכל בני משפחתי הקפדתי על חומרא פלונית, וזה מה שקיבלתי?! היתכן שדווקא אני צריך להתמודד עם נסיון כזה? ובכן, דע לך שאין רגשותיך קשים משל אברהם אבינו. רגשותיו של אברהם אבינו היו יותר קשים, ואעפ"כ לא הקפיד ולא קרא תגר. הקב"ה החליט לעשות לי כך והוא יודע מה שהוא עושה. אני נותן בו אמון⁸. וכאמור, **היום האדם מגיע לכך ביגיעה קטנה כי אברהם אבינו כבר התייגע על זה הרבה ומאז זה מוטבע בנו.**

בזה מפרש שם ברוח חיים הפסוק שבע יפול צדיק וקם, כי הצדיק אף אם יפול, לא יחשוב מאומה כי נופל הוא כי אם שהוא קם ועומד על עמדו. פירוש: מי שהוא

לקיים מצות ישוב ארץ ישראל, אבל אנו רואים גם אנשים שעדיין יש להם הרבה מה להתקדם בעבודת ה' ופתאום באה להם התעוררות זו לעזוב את הכל ולעלות לארץ הקודש. אכן אף זה מגיע מהנסיון של לך-לך מארצך. **אברהם אבינו טרח על זה.** לא היה לו קל לעזוב את ארצו ואת מולדתו ואת בית אביו וללכת, אבל **הוא עשה כן לקיים מצות ה', והיום כבר קיימת התשוקה בתוכנו לעלות** ג"כ לארץ הקודש.

נסיון הרעב בארץ ישראל

וכן הכוח לומר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, נובע מנסיון הרעב של אברהם אבינו. איננו שמים לב לגודל הנסיון שעבר אברהם אבינו בענין הרעב. הקב"ה אומר לו לאברהם: עזוב את הכל. עזוב את משפחתך, עזוב את פרנסתך, עזוב את סביבתך, ולך-לך אל הארץ אשר אראך ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה... הן אף אחד אינו רוצה לעזוב את הוודאי בשביל הספק. אומרים לו לאדם: יש לנו דירה בשבילך. והוא משיב: עזבו אותי! יש לי דירה ברוך השם. ממשיכים לשדלו עוד ועוד ואומרים לו: הדירה שאנו מציעים לך טובה פי מאה. בסוף הוא נכנע ועוזב את דירתו בשביל הדירה החדשה שהובטחה לו. הוא מגיע ומסייר בדירה החדשה והנה הוא מגלה שאחד מהמנעולים של אחת מהדלתות אינה פועלת לגמרי כשורה. איך שהוא מתרגז... מדוע סחבתם אותי הנה? תראו את המנעול הזה! הוא אומר ככה: לי היה טוב. סיבבתם אותי, סחבתם אותי, הבטחתם לי הרים וגבעות, עד שהסכמתי, וכי בשביל זה הגעתי הנה?! והנה כאן אברהם אבינו מרגיש נפלא במקומו, ויום אחד מגיע אליו הקב"ה ואומר לו: קום ולך אל המקום שאראך ואני מבטיח לך שיהיה

הדבר למי שמסובב את המנעול של הכספת ימין ושמאל וידו כבר כואבת לו, אבל אין הוא מתלונן, כי הוא יודע שבתוך הכספת יש כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות. אף כאן, האדם יודע שהוא **מתייגע קצת רק כדי לפתוח את הדלת, וכשהדלת נפתחת, הלא הוא מגיע למה שבפנים - מדרגות גבוהות הטבועות בו מאברהם אבינו.**

קרוב לאלפיים שנה נמסרו לשבי ולבזיה

וכן נמצא יסוד זה בדרשות ה'ח'תם **סופרי'** (חלק א' ר"ה דף י') על הפסוק והאלוקים נסה את אברהם, וזה לשונו הטהור: "לפי עניות דעתי לא את אברהם ויצחק נסה הקב"ה אם יעמדו בצדקתן, כי **לנסות האומה הקדושה העתידה לצאת מהם, בתחילה נסה הקב"ה את אבותינו ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר להיותם שורש לבניהם שיוכלו לסבול גלות וצרות, ושוב באחרונה נסה אם יעמדו בהריגות ושמדות על קדושת השם."**

הגאון **רבי עזריאל טויבער** זצ"ל היה תמיד אומר: אתה חי לך חיים בסגנון אמריקאי. מה תעשה כשיעמדו אותך בפני כבשן האש? הלא זה חלק מלהיות יהודי. הנסיון האחרון שהקב"ה נסה את אברהם היה עקידת יצחק, כי הכין את הדרך צאצאיו ליתן להם כח לעמוד בהריגות ושמדות על קדושת השם. "ואחר שזיכהו ה' בבן יחיד לזקוניו וגדלו ל"ז שנים בגדולה וכבוד ותורה, שוב מסרו לשחיטה, וקעין כי נשאתני ותשליכני (תהלים קב, יא), **וזה יהיה שורש לבניהם שסובלים זה אחר אשר היו למעלות עליון על כל גויי הארץ, שוב בעוונותינו הרבים כבר קרוב לאלפיים שנה נמסרו רחמנא לצלן לשבי ובזיה הרג ואבדו, והכל סובלים."**

מזרע אברהם, כבר עומד על עמדו ויש לו כבר את כל הכוחות הנדרשים לעמוד בנסינות החיים, ולכן אף אם הוא מוצא שנפל, מיד הוא קם וממשיך בדרכו עם אמונה ומסירות נפש. נכון, התלוננת, התרגזת, דיברת וחשבת שלא כהוגן, אבל במהותך האמונה טבועה בך בפנים, ולכן אתה יכול לקום במהרה ובנקל.

התנסה בכל מיני הנסינות

ובספר מעלות התורה להגאון **רבי אברהם אחי הגר"א** זצ"ל הביא שמטעם זה צריכים היו נסיונותיו של אברהם אבינו להיות בגופו, בממונו, באשתו ובבניו, **כדי שכל הנסינות יהיו לנו בתורת ירושה ויהיה לנו קל לעמוד עכשיו בכל הנסינות שבעולם.** ומבאר שם ברוח חיים ליישב מדוע שם במסכת אבות בתחילה אמר התנא אברהם בלי אבינו, ואח"כ כשדיבר על עשרה הנסינות אמר אברהם אבינו, **כי הוא אבינו מצד זה שעמד בעשרה הנסינות אשר מפני כך אנו יכולים לעמוד בנקל בכל הנסינות שבעולם, כי ברא כרעיה דאבה והמדות של אמונה ומסירות נפש כבר טבועות בנו.**

אכן הראיה הגדולה ביותר לכך שהמדות טבועות בנו כבר, היא כל אותן פעמים שהאדם רואה שעמד בנסיון ומסתכל לאחור ואומר בהתפעלות וברגשי שמחה: איך עשיתי את זה? יש שהוא מתפלא על עצמו, יש שהוא מתפלא על בן משפחה ויש שהוא מתפלא על יהודי פשוט - אני הרי מכירו! לפי ההגיון צריך היה להתייגע עשר שנים כדי להגיע למדרגה כזו של עמידה בנסיון! אכן כן, כך הם פני הדברים בכל הדורות מאז אברהם אבינו ועד עתה.

על האדם לדעת אפוא **שכדאי לו להשקיע קצת יגיעה, כי הוא מתייגע קצת ומגיע למדרגות גבוהות ורמות.** דומה

טומנים בחובם תמיד את הנסיון של ויהי רעב בארץ, כאשר האדם שואל בכל עת: מדוע עשה לי ה' ככה? היתכן שהביאני עד הנה רק כדי להגיע לסוף מר כזה?! היתכן שנתן לי כסף ומעמד כה גבוה הכל כדי לגלגלני אח"כ מכל המדרגות?! איני מבין מה התכלית בזה. עדיף היה אם לא היה נותן לי את כל הכסף, כי אז לא הייתי צריך לעבור את כל היסורים האלה. זהו נסיונו של אברהם אבינו, כפי שראינו לעיל, שהקב"ה המריצו ללכת לארץ ישראל הכל כדי לגלות שיש שם רעב, כי סוף כל סוף נקודת הנסיון היא קריאת התגר - מה אתה עושה אתי? למה אתה עושה לי ככה? אכן אברהם אבינו עמד בנסיון זה בגבורה והתנהג בתמימות, ויידע כל מי שהוא **מזרע אברהם שתמימות זו עברה אליו בירושה**.

חוליה בשרשרת האמונה

ולסיום יש לו לאדם לדעת מה שכתב **הרמב"ן על הפסוק** שורש פורה ראש ולענה, **שכפי שאברהם אבינו השריש את כח העמידה בנסיונות בורעו**, כך הוא כשהוא עומד בנסיונותיו, **משריש בבניו אחריו כח זה**, ואין זה תלוי בכך שהם רואים אותו עומד בנסיון, או שהם שומעים ממנו בסעודת השבת מספר בהתרגשות על עמידתו בנסיון, אלא זה דבר העובר מאב לבן. כשיש בו לאב שורש פורה ראש ולענה, זה עובר הלאה לבניו, ולהיפך, **כשיש בו שורש של אמונה, האמונה משתרשת בבניו**. ואף זה שאנו יש לנו כוחות אלו, הלא זה מפני שלא היה הפסק בינינו לאברהם אבינו, כי אף אבותינו עמדו בנסיונותיהם בגבורה ומסרו את נפשם לשם. ובכך, **עבורת היהודי היא שיידע, כאשר הוא עומד בפני נסיון בינו לבין קונו, אם בגופו, אם בממונו, אם בבניו, שזהו ההזדמנות שלו להמשיך לבניו אחריו את**

יש שהאדם נבהל: מה? הישמעאלים חטפו יהודים מבתיהם?! איך יתכן שהקב"ה הניח לזה לקרות? טיפש! הסתכל בספרים **הקדושים** ותראה שכתוב מראש שכך יהיה. זה בוודאי כואב עד עמקי הנפש, אבל אין זה סותר את הצורך להסתכל בעינא פקחא ולראות שאין זה דבר חדש, אלא כך הוא מאז חורבן בית המקדש, כדברי ה'חתם סופר': "שוב בעוונותנו הרבים כבר קרוב לאלפיים שנה נמסרו רחמנא לצלן לשבי וביזה הרג ואבדון, והכל סובלים".

ירש זרעך שער אויביו

וממשיך ה'חתם סופר': "**וכשראה הקב"ה וילכו שניהם יחדיו בשמחה, ראה שמשורש הקדושה הזה יצאו קדושים גיבורים כיוצא בו**, על כן אמר ושמתי זרעך ככוכבי השמים, שוב יהיו בגלות עולים ככוכבים ויורדים עד לעפר ושוב אחר זה ירש זרעך שער אויביו במהרה בימינו אמנ".

כשהאדם מבין ענין זה, הוא מבין שבכל מצב שהוא נקלע, לכשיתבונן יראה שהוא מתנסה באחד מנסיונותיו של אברהם אבינו, ושהמצב יש בו כוח לעורר את הכוחות של אברהם אבינו הנמצאים בו. הן כך פירש ה'חידושי הרי"ם' הפסוק אנכי מגן עליך, שהקב"ה מגין על חלקו של אברהם אבינו שאצל כל יהודי. פירושו של דבר שיש לו ליהודי שורש של אברהם אבינו על כל סוג של נסיון כדי שיוכל לעבור אותו בשמחה. הוא רק צריך ליתן לזה שם ולנצל את ההזדמנות להוציא אל הפועל אותו שורש. וזה באמת קורה. אנו מבקשים שזה יהיה ברחמים ובחסדים גלויים, אבל הקב"ה ראה את העתיד וידע שבני ישראל זקוקים יהיו ליגיעתם של אברהם ויצחק בנסיון העקידה.

וכעת אל החיים היומיומיים. הלא הם

הדעת וההבנה וימשיך את האור הלאה. המצבים והנסיונות מוכרחים לפקוד את האדם כדי שזה יוכל לקרות. אכן זה פשוט שאם האדם מקבל את הנסיונות באופן הנכון, הוא חי כל ימיו עם תענוגים נפלאים, כי הוא זוכה לקרבת אלוקים ולשפע ברכת ה'. בכל אופן, המצבים השונים והנסיונות על צורותיהם השונות מוכרחים לו לאדם כדי שיוכל לבנות את אמונתו בה'.

הכוח שירש מאברהם אבינו. אחריות גדולה היא וחיזוק גדול. ויש להביא בזה מה שפירש אחד מהצדיקים הפסוק והאמין בה' ויחשבה לו לצדקה: הוא השריש את האמונה בה' בבניו, ויחשבה לו ה' לצדקה. סוף דבר, על האדם להבין שהוא לא הגיע לעולם כדי להנעים לעצמו. אם הוא רק מחפש להנעים לעצמו, הוא מפסיד את הנקודה, הוא מפסיד את תכלית הבריאה. הקב"ה ברא עולם כדי שהאדם יבוא אל

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינוני' במקומדים הבאים:

ארה"ק

ירושלים	מרכז בעלזא	חדר ארונות, ארון מס 76
	מקווה תולדות אהרן	שבטי ישראל 35
	מקוה צאנז	זית רענן
	מקווה דושינסקי	שמואל הנביא
בית שמש	מקווה שע"י ביהמ"ד המרכזי	רחוב בן איש חי 10 שכונת חפציבה
	ביהמ"ד תולדות אהרן	רח' בן איש חי 66 גבעת ירושלים
	ביהמ"ד בית גדליה	רמה ב טל: 053-317-0944
בני ברק	בית המדרש הגדול נדבורנה	קרית נדבורנה
	מקוה בית פנחס	רחוב יואל
	מקוה ויזניץ	רחוב רבינא
	מקוה בעלזא	רחוב בעלזא 5
	ביהמ"ד זכרון רפאל	רחוב יצחק ניסים פינת עוזיאל
	סופר מילר	רחוב אור החיים
	מעדניית יאפצ'ק	רחוב עזרא
	בית המדרש לעלוב	רחוב ברויער 27 שיכון ה'
אשדוד	בית המדרש בית דוד שאול	רחוב ר' חנינא בן דוסא רובע ז
	מאפיית הנשיא	רחוב יהודה הנשיא 8 רובע ז
	בית מדרש בעלזא מרכזי	רחוב חטיבת הנגב רובע ג
	מאפיית אנגל	מרכז מסחרי בעל הנס
	ביהמ"ד בית פנחס	רחוב ינאי 12
	היכל שמחה בונים	רחוב האדמור מבבלזא רובע ג
	ביהמ"ד מאקווא	רחוב התלמוד 9
	ביהמ"ד בית ישי	רחוב חטיבת גבעתי 3
ביתר עילית	בית המדרש 'בית אהרן'	רחוב פחד יצחק 5
חיפה	בית המדרש בעלזא	רח' הרצוג 5 חדר ארונות ארון 59
	ביהמ"ד הגדול סערט ויזניץ	052-762-0720
	שכונת הבעש"ט	052-760-0162
פתח תקוה	מקווה בעש"ט	רחוב מנחם בגין 115 א
	מקווה ויזניץ-צמח צדיק	רחוב יונתן בן עוזיאל
אלעד	מקווה חוג חתם סופר	רחוב ברטנורא
קריית גת	מקווה קרעטשניף	רחוב נתיבות שלום 2
מודיעין עילית	בית המדרש אמרי חיים ויזניץ	רחוב טרפון
	ביהמ"ד היכל שמואל אהרן צאנז	מתחם בתי הכנסת ברכפלד
	בית מדרש באיאן	גרין פארק
גבעת זאב	ביהמ"ד בעלזא	רחוב גור אריה
צפת	ביהמ"ד לעלוב	רחוב ט"ו בסמוך למלון רימונים
תל אביב	ביהמ"ד דרכי איש	הדף היומי 8
נתניה	חנות ספרים טובים	קרית צאנז

אם ברצונך לקחת חלק **בזיכוי הרבים** ולפתוח מוקד הפצה למכירת הקונטרס באזור מגוריך, ניתן לפנות למכון הבינוני בכתובת מייל Info@machonhavineini.com

ניתן להשיג את הקונטרס 'הבינוני' במוקדים הבאים:

חול

4615 14th Avenue	ביהמ"ד זכרון מרדכי טאהש	בארא פארק
4909 13th Ave	Kosher Discount	
	ע"י המקוואות	מאנרא
Phyllis Terrace 25	ספרים שאפע ווישניץ	מאנסי
5678 Park Ave	Zoubris	מונטריאל
5665 Park Ave	Copy BQ	
Lange Leemstraat 170A	בית המדרש אהל משה	אנטווערפן
Van Spangestraat. 6	ביהמ"ד בעלזא מרכזי	
Lamorinierstraat. 118	ביהמ"ד בית אהרן	
Brialmontlei 16	ויזניץ	
Antoon van Dyckstraat 41	גור	
Mercatorstraat 58	בית המדרש פשעווארסק	
Sint-Vincentiusstraat 26A	טשרנויבל	
47 East Bank	בית המדרש סקווירא	לונדון
St Kildas Road	בית מסחר עולם הספר	
1 Belz Terrace	ביהמ"ד בעלזא	
18 Hildaville Drive	ביהמ"ד הגדול ישמח ישראל	וועסטקליף
105 Hamlet Court Road	ביהמ"ד מילואים לאפוד	

אויב ווילט איהר אנטייל נעמען אין דעם זיכוי הרבים, סיי פארקויפן אין אייער שוהל \ מוקה א.ד.ג. אדער נעמען א חלק אין די הוצאות, ביטע רופט: 718.387.1122

842106199482